

143. 9042

๑ 210 1

1 5

การศึกษาคูณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 8

ปริญญานิพนธ์

ของ

อุทัย เกษร

16 เม.ย. 2535

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

ตุลาคม 2528

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

177095

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปฏิญานิพนธ์
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปฏิญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการควบคุม

.....*Dr. Somsak*..... ประธาน
.....*P. O.*..... กรรมการ

คณะกรรมการสอบ

.....*Dr. Somsak*..... ประธาน
.....*P. O.*..... กรรมการ
.....*Dr. Somsak*..... กรรมการ

1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	6
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	7
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	7
	นิยามศัพท์เฉพาะ	8
2	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	11
	เอกสารที่เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ	11
	ที่มาแห่งคุณธรรม 4 ประการ	11
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและจริยธรรม	18
	ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม	18
	รากฐานของจริยธรรม	23
	ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเปียเจต์	26
	ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคล เบลว์ก	28
	จริยธรรมกับเพศของบุคคล	32
	จริยธรรมกับสติปัญญาของบุคคล	34
	เอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู	36
	คุณธรรมกับการอบรมเลี้ยงดู	36
	การศึกษาของบีตามารดาเกี่ยวกับคุณธรรม	41
	คุณธรรมกับฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว	42
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ	44
	ความหมายของทัศนคติ	44

องค์ประกอบของทัศนคติ	45
การก่อรูปของทัศนคติ	46
การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ	47
สมมุติฐานในการวิจัย	48
3 วิธีดำเนินการวิจัย	50
การเลือกกลุ่มตัวอย่าง	50
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	51
วิธีสร้างเครื่องมือ	52
การเก็บรวบรวมข้อมูล	60
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	60
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	66
ขั้นตอนเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล	66
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	66
ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการเปรียบเทียบระหว่างเพศ	71
ทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการเปรียบเทียบระหว่างตัวแปรต่าง	71
เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการเปรียบเทียบ ระหว่างตัวแปรต่าง	79
5 บทย่อ สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	88
ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า	88
วิธีดำเนินการวิจัย	88
กลุ่มตัวอย่าง	88

24	แสดงความแตกต่างทางเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม	
	4 ประการของนักเรียนที่มารดาในระดับการศึกษาแตกต่างกัน	
	3 กลุ่ม	82
25	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเหตุผล	
	เชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการของนักเรียนที่มีฐานะ	
	ความเป็นอยู่ของครอบครัวแตกต่างกัน	83
26	แสดงความแตกต่างทางเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม	
	4 ประการของนักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่แตกต่างกัน 3 กลุ่ม	84
27	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรม	
	เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู	
	แตกต่างกัน	85
28	แสดงความแตกต่างทางเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม	
	4 ประการของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน	
	3 กลุ่ม	85
29	แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ของคะแนนทางด้านเหตุผล	
	เชิงจริยธรรม 4 ประการของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู	
	แตกต่างกัน 3 กลุ่ม	8

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้	88
การเก็บรวบรวมข้อมูล	89
การวิเคราะห์ข้อมูล	89
อภิปรายผล	93
ข้อเสนอแนะ	102
บรรณานุกรม	106
ภาคผนวก	114

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	แสดงเหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ชั้น ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ ในทฤษฎี พัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก	29
2	แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามจังหวัด สถานศึกษา และเพศ	50
3	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปอร์เซ็นต์ของคะแนน ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ	67
4	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปอร์เซ็นต์ของคะแนน ทัศนคติเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ	68
5	แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปอร์เซ็นต์ของคะแนน เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ	68
6	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ	69
7	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้และเหตุผลเชิงจริยธรรม เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ	70
8	แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและเหตุผลเชิงจริยธรรม เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ	70
9	แสดงความแตกต่างด้านความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการของ นักเรียนหญิงและชาย	71
10	แสดงความแตกต่างด้านทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการของ นักเรียนหญิงและชาย	72
11	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการของนักเรียนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน	72
12	แสดงความแตกต่างทางทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการของ นักเรียนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน 3 กลุ่ม	73

13	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการของนักเรียนที่มารดาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน	74
14	แสดงความแตกต่างทางทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการของนักเรียน ที่มารดาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน 3 กลุ่ม	74
15	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการของนักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวที่ แตกต่างกัน	75
16	แสดงความแตกต่างทางทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการของนักเรียนที่มี ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวแตกต่างกัน 3 กลุ่ม	76
17	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน	77
18	แสดงความแตกต่างทางทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการของนักเรียน ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน 3 กลุ่ม	77
19	แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ ของนักเรียนที่ได้รับการอบรม เลี้ยงดูแตกต่างกัน 3 กลุ่ม	78
20	แสดงความแตกต่างทางเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการของนักเรียนชายและนักเรียนหญิง	79
21	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเหตุผลเชิง จริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการของนักเรียนที่มีระดับ การศึกษาแตกต่างกัน	80
22	แสดงความแตกต่างทางเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการของนักเรียนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน 3 กลุ่ม ..	81
23	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเหตุผลเชิง จริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการของนักเรียนที่มารดาที่มีระดับ การศึกษาแตกต่างกัน	82

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

แสดงแผนภูมิองค์ประกอบของทัศนคติ 46

ภูมิหลัง

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทั้ง 4 ระยะที่ผ่านมา ในระหว่างปี พ.ศ. 2500 - 2524 ได้มุ่งพัฒนาด้านวัตถุมากกว่าทางด้านสังคมอื่น ๆ และในระยะนี้เองได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจจากเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรม การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการพัฒนาจึงจำเป็นมากยิ่งขึ้น ประกอบทั้งความก้าวหน้าทางด้านการสื่อสารคมนาคมที่สะดวกรวดเร็วทั่วถึงกันทั้งโลก จึงทำให้อิทธิพลจากวัฒนธรรมต่างชาติแพร่กระจายเข้ามาอย่างรวดเร็วและมีอิทธิพลเหนือวัฒนธรรมพื้นบ้าน อิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติที่แพร่กระจายเข้ามาในด้านต่าง ๆ ทำให้เยาวชนและประชาชน เกิดความนิยมวัฒนธรรมต่างชาติที่เป็นค่านิยมแปลกใหม่ และนำมาซึ่งคตินิยมปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยไม่มีการเลือกสรรเฉพาะในส่วนที่ถูกต้องเหมาะสมกับลักษณะของสังคมไทย (ศึกษาธิการ, กระทรวง 2524 : 4) และปัญหาของการเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็ว ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป คนต้องต่อสู้ดิ้นรนปรับตัวเพื่อให้สามารถต่อสู้กับสถานการณ์ต่าง ๆ ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมติดตามมาอย่างมากมาย ยิ่งการพัฒนาวัฒนธรรมทางด้านวัตถุมากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางด้านจิตใจมากขึ้นเท่านั้น สมพร เทพสิทธิ กล่าวไว้ว่า ปัญหาสำคัญที่ชาติไทยกำลังเผชิญอยู่ก็คือ ความเจริญทางด้านวัตถุและสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ทำให้มนุษย์มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น และเห็นแก่ผู้อื่นน้อยลง คุณค่าทางสังคม (Social value) ที่เคยยึดถือก็เปลี่ยนแปลงไป ก่อนนั้นเคยยกย่องนับถือคนดี คนที่มีคุณธรรม เช่น มีความซื่อสัตย์สุจริต มีกตัญญูต่อชาติ มีความเมตตา กรุณา หรือเสียสละ แต่ปัจจุบันกลับยกย่องคนที่มีเงิน มีเกียรติมีอำนาจ แม้ว่าผู้นั้นจะเป็นคนที่ปราศจากคุณธรรม (ยุทธสิทธิสมาคมแห่งชาติ, สภา 2515 : 4) ซึ่งแสดงว่ารากฐานคุณธรรมด้านจิตใจกำลังสั่นคลอนเพราะความจำเป็นทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นตามความเจริญทางวัตถุและการเพิ่มของประชากร (สนองศรี รุดติษฐ์ 2523 : 2) และเปลื้อง ณ นคร กล่าวว่า สิ่งที่ถูกละเลยก็คือ จริยศึกษา จึงทำให้การศึกษาไปไม่รอด การ

การเอาใจใส่ในเทคโนโลยีเกินไปทำให้ด้านจริยธรรมเสื่อมโทรมอย่างยิ่ง ขาดความสงบ
เรียบร้อย คนเป็นอริเป็นศัตรูกันจึงควรแก้ไขปัญหานี้ในเรื่องจริยศึกษาให้มาก (เบลีง ณ นคร
2519 : 70) และอมร รัชศาสตร์ ชี้ให้เห็นว่า สาเหตุของปัญหาจริยธรรมมี 2 สาเหตุ
คือ ทางโลก และทางธรรม สาเหตุทางธรรม คือ มนุษย์ทุกคนยังมีกิเลสตัณหา ซึ่งเป็นผลจาก
อกุศลมูลทั้งสี่ ทำอะไรหวังจากผลของการกระทำ สาเหตุทางโลก คือ มนุษย์มีความแก่งแย่ง
แข่งขันกันเพื่อความร่ำรวยมั่งคั่ง แข่งขันกันแสวงหาอำนาจทางการเมือง ทางสังคมและชื่อเสียง
(อมร รัชศาสตร์ 2522 : 143 - 171)

ตามทฤษฎีของโรแมง นักปราชญ์ชาวฝรั่งเศส ได้ตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับปัญหาสังคมไว้ว่า
เมื่อใดก็ตามที่เส้นกราฟของความเจริญทางธรรมชาติของมนุษย์ ความเจริญทางสถาบันทางสังคม
และความเจริญทางเทคโนโลยีมีอัตราส่วนความเจริญที่ไม่สัมพันธ์เกาะเกี่ยวไปพร้อม ๆ กัน
เมื่อนั้นปัญหาสังคมก็จะทวีความรุนแรงขึ้นตามลำดับ ซึ่งถ้าเราลองใช้ทฤษฎีนี้มาอธิบายปัญหา
ของสังคมไทยและสังคมโลกปัจจุบัน ความเจริญทางเทคโนโลยีล้าหน้าความเจริญด้านอื่น ๆ
ไปมาก ก็พอจะเห็นได้ว่า ทฤษฎีนี้ยังใช้อธิบายได้เป็นอย่างดี (อ้างอิงมาจาก วีรยุทธ - นวลเพ็ญ
วิเชียรโชติ 2525 : 29) และ การเน้นการพัฒนาทั้งวัตถุและจิตใจไปพร้อมกัน โดยมีเงื่อนไข
เพียงว่า "จะพัฒนาทั้งวัตถุและจิตใจ โดยมุ่งที่จะพัฒนาวัตถุเพื่อให้เป็นเพียงปัจจัยนำไปสู่การ
พัฒนาจิตใจให้สูงขึ้นตามลำดับ" (วีรยุทธ - นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ 2525 : 46) ในการ
พัฒนาประเทศจะดำเนินไปด้วยปริมาณและคุณภาพเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะของพลเมือง
ส่วนใหญ่ในประเทศนั้นเป็นสำคัญว่า มีคุณภาพเพียงใด ประเทศที่มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาคุณภาพ
ของประชากรนั้น ประการแรกจะต้องเป็นประเทศที่มีพลเมืองไม่มากจนเกินกำลังจะให้การศึกษา
อบรมและจัดบริการต่าง ๆ ให้ ขึ้นต่อไปคือ การปลูกฝังความเป็นพลเมืองดีให้เกิดในประชาชน
ส่วนใหญ่ ลักษณะความเป็นพลเมืองดีคือ การเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่
มีระเบียบวินัย มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว
เป็นต้น นั่นคือ การเป็นผู้มีจริยธรรมสูง ขั้นที่สามคือ การปลูกฝังลักษณะและนิสัยที่เอื้อต่อการ
พัฒนาประเทศ เช่น การเป็นผู้ที่มีความต้องการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความต้องการ
ที่จะประสบความสำเร็จในการทำงานด้วยความมานะพยายามในทางที่ถูกต้อง มีความคิดสร้าง
สรรค์ มีความรู้ ความสามารถในการงานที่ทำ มีลักษณะความเป็นผู้นำ และมีความเป็นประชาธิปไตย
เหล่านี้ เป็นต้น (ดวงเคื่อน พันธมนาวิน 2524 : 1)

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 อันเป็นหัวใจของการศึกษาในปัจจุบันได้กล่าวถึง จริยธรรมไว้หลายตอน เนื่องจากมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างคุณภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิตและนำประโยชน์แก่สังคม ความอยู่รอดปลอดภัย ความมั่นคงและความผาสุกร่วมกัน ดังนั้น จุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 จึงเน้นถึงคุณสมบัติที่ต้องการเน้น (ศึกษาธิการ, กระทรวง 2520 : 1 - 2) ก็คือ

1. มีความเสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมไม่เห็นแก่ตัว
  2. มีวินัยในตัวเอง มุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ
  3. ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ ประหยัดและอดทน
  4. รู้จักคิด วิचारณ์ และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
  5. มีขันติธรรมต่อคำวิจารณ์ และความแตกต่างระหว่างบุคคลและหมู่เหล่า
  6. มีน้ำใจเป็นนักกีฬา รู้จักยกย่องผู้อื่น
  7. รู้จักทำงานและอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ โดยรู้จักเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำ ผู้ตามที่ดี
- นอกจากนี้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 ได้ชี้ให้เห็นจุดมุ่งหมายทาง

จริยธรรม (ศึกษาธิการ, กระทรวง 2520 : 2) ดังนี้

เพื่อให้มีความซื่อสัตย์ มีวินัยในตนเอง เคารพต่อกฎหมาย และกติกาสังคม
รับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคมตลอดทั้งเสริมสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรม
ในสังคม

เพื่อให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ รู้จักทำงานเป็นหมู่คณะ มีความสามัคคีและเสียสละเพื่อส่วนรวม
รู้จักแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีอย่างมีหลักการและเหตุผล

สำหรับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 ได้แสดงถึงจุดมุ่งหมายของ
หลักสูตรด้านจริยธรรม (ศึกษาธิการ, กระทรวง 2524 : 7) ไว้ดังนี้

เพื่อให้รู้จักดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานแห่งคุณธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความซื่อสัตย์
สุจริตและยุติธรรม มีระเบียบวินัย มีน้ำใจนักกีฬา มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ
มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ห่วงถิ่นและประเทศชาติ

เพื่อให้รู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น รู้จักหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น รู้จักใช้
สิทธิเสรีภาพของตนในทางสร้างสรรค์บนรากฐานของกฎหมาย จริยธรรมและศาสนา

เพื่อให้มีความสำนึกในการเป็นคนไทยร่วมกัน เสียสละเพื่อส่วนรวม มีความรักชาติ รักประชาธิปไตย รู้จักใช้สติปัญญาในการดำรงรักษาไว้ ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์

จะเห็นได้ว่า แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ได้ตระหนักถึงความสำคัญและ จริยธรรมเป็นอันมาก โดยบรรจุเนื้อหาวิชาจริยศึกษาไว้ในวิชากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ในหลักสูตรประถมศึกษาและบรรจุไว้ในหมวดวิชาสังคมศึกษา ในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาทั้ง ตอนต้นและตอนปลาย นอกจากนี้แล้วยังให้สอนสอดแทรกในวิชาอื่น ๆ และกิจกรรมต่าง ๆ อีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525 - 2529) ได้มีการกำหนดเป็นแผนส่วนรวมในการส่งเสริมและการพัฒนากิจกรรมวัฒนธรรม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และสังคมไว้ในแผนพัฒนา เป็นครั้งแรก โดยกำหนดเป้าหมาย นโยบาย และมาตรการการพัฒนาเอาไว้ โดยการใช้หลักศาสนาใน การพัฒนา ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานในด้านนี้บังเกิดผลยิ่งขึ้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลปัจจุบัน ได้ทรงตระหนักถึงความสำคัญของ คุณธรรม จริยธรรมที่ประชาชนไทยทุกคนควรจะต้องศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติ ดังพระราชดำรัส ตอนหนึ่งในพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระบรมมหาราชพิธีราชเจ้า ณ ห้องสนามหลวง เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ.2525 ดังต่อไปนี้

การรักษาอิสรภาพและความเป็นไทยให้ดำรงมั่นคงยืนยาวไป ถือว่าเป็นภารกิจ อันสูงสุด นอกจากต้องอาศัยการบริหารประเทศที่ฉลาด สามารถ และสุจริตเป็นธรรมแล้ว ยังต้องอาศัยความร่วมมือสนับสนุน จากประชาชนทั้งประเทศด้วย คือ ประชาชนแต่ละคน จะต้องชวนช่วยสร้างประโยชน์ และดำรงอยู่ในคุณธรรมอันสมควรแก่ฐานะของตน คุณธรรม ที่ทุกคนควรจะต้องศึกษา และน้อมนำมาปฏิบัติ มีอยู่สี่ประการ

ประการแรก คือ การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติ แต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่สอง คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความ สัจความซื่อ

ประการที่สาม คือ การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติดล่ว ความ สัจสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด

ประการที่สี่ คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ของบ้านเมือง

คุณธรรมสี่ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้นโดยทั่วกัน จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์

จากพระราชดำรัสข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของคุณธรรมทั้ง 4 ประการว่า เป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพของชีวิตของประชาชนไทย และความดำรงอยู่ของอิสรภาพและความเป็นไทยให้มั่นคงยืนยาว

อิทธิพลสำคัญที่ทำให้บุคคลเกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามคุณธรรม 4 ประการ มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับทัศนคติของบุคคลนั้นเป็นสำคัญ หรืออาจกล่าวได้ว่า ทัศนคติ เป็นสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล เทรนดิส (พิสมัย, พิบูลสวัสดิ์ 2522 : 22 อ้างอิงมาจาก Traindis) ให้ความหมายของทัศนคติว่า เป็นความคิดที่ประกอบไปด้วยอารมณ์ซึ่งจะโน้มน้าวให้มีการแสดงออกต่อสถานการณ์ทางสังคม กล่าวสรุปได้ว่า ทัศนคติเป็นความรู้สึกทางด้านดีและไม่ดี ของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ทำให้บุคคลพร้อมที่จะโต้ตอบออกมาเป็นพฤติกรรมและ สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน (สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน 2526 : 17) กล่าวถึง พฤติกรรมทางจริยธรรมก็เหมือนกับพฤติกรรมทั่วไปประกอบด้วย

1. องค์ประกอบด้านความคิด ปัญญา (Cognitive) คือ ความสามารถในการตัดสินใจ พิจารณาว่าอะไรถูกต้อง อะไรดี อะไรชั่ว ด้วยการใช้ปัญญาและเหตุผล

2. องค์ประกอบด้านอารมณ์ ความรู้สึก (Affective) คือ ความนิยม ศรัทธา พอใจที่จะทำความดี ความศรัทธาในธรรมะ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เคยปฏิบัติมาจากการพร่ำสอนของพ่อแม่

3. องค์ประกอบด้านการกระทำ การแสดงออก (Moral conduct) เช่น การปฏิบัติตามศีล 5 ซึ่งเชื่อว่า โดยปกติแล้ว การปฏิบัติจะสืบเนื่องจากอิทธิพลขององค์ประกอบทั้ง 2 ประการที่กล่าวแล้ว แต่อาจมีการกระทำบางอย่าง ซึ่งตกอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่ยั่วยุ บิ่บคั้น ให้บุคคลนั้นต้องกระทำและตกอยู่ภายใต้พลังจิตของบุคคลด้วย ผู้ที่มีพลังจิตเข้มแข็ง ย่อมจะเอาชนะสิ่งที่ยั่วยุได้

โรงเรียนในฐานะที่เป็นสถาบันซึ่งมีหน้าที่ให้การศึกษา ความรู้ ทักษะ ประสิทธิภาพ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่เยาวชนของชาติ จึงจำเป็นที่จะต้องถ่ายทอดความรู้ ทักษะ อบรมสั่งสอนให้เยาวชนปฏิบัติตามคุณธรรม 4 ประการดังกล่าว ในเรื่องนี้ ผู้วิจัย เห็นว่าควรที่จะศึกษาว่าโรงเรียนได้ถ่ายทอดและปลูกฝังคุณธรรม 4 ประการ ให้แก่นักเรียนมากน้อยเพียงใด โดยเลือกศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในโรงเรียนในเขตการศึกษา 8 ที่เรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งจะทำให้เราทราบถึงผลของการปลูกฝังคุณธรรมในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้ เพื่อจะได้หาทางปลูกฝังสร้างเสริมคุณธรรมทั้ง 4 ประการ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายต่อไป

การที่ผู้วิจัยได้เลือกศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาในเขต 8 ซึ่งอยู่ในภูมิภาคที่เรียกว่า เป็นภาคเหนือของประเทศไทย เพราะว่าเป็นภูมิภาคที่มีลักษณะพิเศษหลายประการแตกต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ ทั้งทางด้านลักษณะภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ความสัมพันธ์กันภายในครอบครัว สังคมและการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานของตน ดังที่ สนิท สัมกรการ กล่าวว่า วัฒนธรรมภาคเหนือ ถือได้ว่าเป็นอาณาจักรวัฒนธรรมเขตหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะพิเศษของตนเองหลายประการ จนทำให้มีความแตกต่างไปจากวัฒนธรรมไทยในภาคอื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด (สนิท สัมกรการ 2520 : 1)

ดังนั้น ผลการวิจัยที่ได้รับในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากในการที่จะเป็นข้อมูล ในการวางแผนการศึกษาทางด้านจริยธรรมให้เหมาะสมกับท้องถิ่นต่อไป

ความมุ่งหมายในการศึกษาครั้งนี้

1. เพื่อศึกษาคุณธรรม 4 ประการของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 8
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรม 4 ประการของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 8 ที่มีความแตกต่างกันทางด้าน
  - 2.1 เพศ
  - 2.2 สิ่งแวดล้อมทางด้านครอบครัว
  - 2.3 การอบรมเลี้ยงดู

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. การศึกษาค้นคว้านี้ทำให้ทราบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 8 มีคุณธรรม 4 ประการมากน้อยเพียงใด เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ในการวางแผนทางการปลูกฝัง และเสริมสร้างให้เกิดคุณธรรมดังกล่าวนำไปปฏิบัติให้ดียิ่งขึ้น

2. การศึกษาค้นคว้านี้ทำให้ทราบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 8 ที่มีความแตกต่างกันในด้าน เพศ ครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู จะมีคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกันหรือไม่อันจะเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมและกระบวนการปลูกฝังเสริมสร้าง คุณธรรม 4 ประการ ให้เหมาะสมกับเพศ และบุคลิภาพของนักเรียนอีกด้วย

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาค้นคว้านี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียน รัฐบาลในเขตการศึกษา 8 ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน พะเยา และแม่ฮ่องสอน

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้านี้ จำกัดเฉพาะนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนรัฐบาลในเขตการศึกษา 8 จำนวน 850 คน เป็นชาย 422 คน หญิง 428 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

2.1.1 เพศ - ชาย

- หญิง

2.1.2 สิ่งแวดล้อมทางครอบครัว

- ระดับการศึกษาของบิดา

- ระดับการศึกษาของมารดา

- ฐานะความเป็นอยู่

2.1.3 การอบรมเลี้ยงดู

๙ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

- การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด
- การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ

2.2.2 ทักษะคิดต่อคุณธรรม 4 ประการ

2.2.3 เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คุณธรรม 4 ประการ หมายถึง คุณธรรมที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสให้ประชาชนชาวไทยทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำปฏิบัติ ประกอบด้วยคุณธรรม 4 ประการดังนี้

1.1 การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตนเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

1.2 การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจความดีนั้น

1.3 การอดทน อุตกลั่น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติด่าง ความสัจสุจริต ไม่ว่า จะด้วยเหตุประการใด

1.4 การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อย ของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

2. ความรู้ หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น และแบ่งคะแนนความรู้ออกเป็น 3 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การวัดจากพื้นที่ ได้ไว้ดังนี้ คือ

2.1 ความรู้ระดับสูง หมายถึง นักเรียนที่สอบได้คะแนนสูงกว่า + 1 SD. คือคะแนนเฉลี่ย 20.482 - 30 คะแนน

2.2 ความรู้ระดับปานกลาง หมายถึง นักเรียนที่สอบได้คะแนนระหว่าง ± 1 SD. คือ คะแนนเฉลี่ย 9.519 - 20.841 คะแนน

2.3 ความรู้ระดับต่ำ หมายถึง นักเรียนที่สอบได้คะแนนต่ำกว่า $- 1$ SD. คือ คะแนนเฉลี่ย 0 - 9.518

3. ทักษะคือคุณธรรม 4 ประการ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น ความสนใจ การมองเห็นคุณค่าของเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีต่อคุณธรรม 4 ประการ ซึ่งแสดงออกได้ 3 ลักษณะ คือ

3.1 ทักษะคติเชิงนิมมาน (Positive attitude) ซึ่งแสดงออกในรูปของความสนใจ พอใจ สนับสนุน ชอบ เห็นด้วย

3.2 ทักษะคติเชิงนิเสธ (Negative attitude) ซึ่งแสดงออกในรูปของความไม่สนใจ ไม่พอใจ ไม่สนับสนุน ไม่ชอบ ไม่เห็นด้วย

3.3 ทักษะคติแบบกลาง (Indifferent attitude) ได้แก่ การรู้สึกเฉย ๆ ไม่ถึงกับพอใจหรือไม่พอใจหรือถึงกับชอบหรือเกลียด

4. เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ หมายถึง การตัดสินใจหาที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม 4 ประการจากคำถามที่ตั้งขึ้น คำตอบจะเป็นลักษณะการให้เหตุผลในระดับต่าง ๆ ของพัฒนาการทางจริยธรรมที่ยึดถือเอาแนวทางที่ โกลเบอร์ก ให้ไว้เป็นหลัก

5. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากนักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนรัฐบาล ในเขตการศึกษา 8 ได้แก่ จังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน พะเยา และแม่ฮ่องสอน

6. เพศ หมายถึง นักเรียนชาย นักเรียนหญิง ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้

7. สิ่งแวดล้อมทางครอบครัว หมายถึง สิ่งแวดล้อมทางครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคน ได้แก่

7.1 ระดับการศึกษาของบิดามารดา หมายถึง ระดับการศึกษาของบิดามารดาของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่

ระดับต่ำ : ไม่จบประถมศึกษาปีที่ 4 จนถึงประถมศึกษาปีที่ 7

ระดับปานกลาง : ระดับสูงกว่าประถมศึกษาปีที่ 7 จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 5

ระดับสูง : ให้ประกาศนียบัตร อนุปริญญา ปริญญาตรี หรือสูงกว่า

7.2 ฐานะความเป็นอยู่ หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่

ระดับต่ำ : การที่รายงานว่าตนมีความเป็นอยู่ค่อนข้างลำบาก จนถึงลำบาก

ระดับปานกลาง : การที่รายงานว่าตนมีความเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน

ระดับสูง : การที่รายงานว่าตนมีความเป็นอยู่แบบค่อนข้างสบาย จนถึงสบาย

8. การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง วิธีการที่พ่อแม่ปฏิบัติต่อลูกในการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งสามารถแยกออกได้อย่างเด่นชัด ในลักษณะหนึ่งลักษณะใด ในสามลักษณะคือ การเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

8.1 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่เด็กรู้สึกว่าคุณเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม บิดามารดาที่มีความอดทนไม่ตามใจจนเกินไป และเข้มงวดกวดขันจนเกินไป รู้จักยอมรับนับถือความสามารถ และความคิดเห็นของเด็ก ให้ความร่วมมือตามโอกาสอันเหมาะสม

8.2 การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่เด็กรู้สึกว่าบิดา มารดาก้าวร้าวเรื่องส่วนตัวของตน ยับยั้งการก้าวร้าวและทำให้ตนเองรู้สึกผิดเมื่อแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มีความรู้สึกว่าถูกบังคับให้ทำตามความต้องการของบิดา มารดา บิดามารดาใช้คำพูดที่ทำให้ตนรู้สึกละอาย

8.3 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่เด็กรู้สึกว่าตนไม่ได้รับความเอาใจใส่ให้คำแนะนำช่วยเหลือจากบิดามารดาเท่าที่ควร

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

เอกสารเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ

พระราชดำรัสตอนหนึ่งของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ใน
พระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระนรพรมหากษัตริยาธิราชเจ้า ณ ท้องสนามหลวง วันจันทร์ที่ 5
เมษายน พุทธศักราช 2525

การรักษาอริสภาพและความเป็นไทยให้ดำรงมั่นคงยืนยาวไป ถือว่าเป็นภารกิจอันสูงสุด
นอกจากต้องอาศัยการบริหารประเทศที่ฉลาดสามารถ และดำรงอยู่ในคุณธรรมอันสมควรแก่ฐานะ
ของตน คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติ มีอยู่สี่ประการ

ประการแรก คือ การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่
สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่สอง คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัตย์
ความดีนั้น

ประการที่สาม คือ การอดทน อดกลั้นและอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัตย์สุจริต
ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด

ประการที่สี่ คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อย
ของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

คุณธรรมสี่ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้นโดยทั่วกัน
แล้วจะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น และมีโอกาสที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคง
ก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์

ที่มาแห่งคุณธรรม 4 ประการ

สมเด็จพระธีรญาณมุนี (วิมลธมฺมโชติ) (มรณภาพ ปี พ.ศ. 2539) กองพระธรรมทูตได้ชี้แจงไว้ว่า
คุณธรรม 4 ประการนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงนำเอาคำสอนทางพระพุทธศาสนา

ที่เรียกว่า "มรวาสาธรรม" กับ "อธิฐานธรรม" ในหนังสือนวโกวาท ตอนธรรมวิภาค หมวด 4 และคำแปลศาสนธรรมที่แสดงลักษณะสังฆธรรมฝ่ายกุศลมารวมเป็นพระบรมราโชวาท เพื่อเป็นหลักที่ประชาชนคนไทยทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติปลูกฝังและบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้นในจิตใจของตนโดยทั่วกัน (ธีรญาณมุนี, สมเด็จพระ 2527 : 9)

มรวาสาธรรม

สมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีรญาณมุนี, สมเด็จพระ 2527 : 9 - 10) ได้ให้ความหมายของมรวาสาธรรมไว้ดังนี้ ธรรมของมรวาสา ธรรมสำหรับการครองเรือน หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์มี 4 ประการ คือ

1. สัจจะ คือ การสัตย์ซื่อแก่กัน (ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุทฺธจริงทำจริง)
2. ทมะ คือ การรู้จักข่มจิตของตน (ฝึกฝน ข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา)
3. ขันติ คือ การอดทน (อดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ทนทาน ไม่ท้อวันไหน มั่นใจจุดหมาย ไม่ท้อถอย)
4. จาคะ คือ การสละให้ปันสิ่งของของตนแก่คนที่ควรให้ปัน (เสียสละมีจิตใจกว้างขวางเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือเกื้อกูล สละกิเลส สละความสุขสบาย และผลประโยชน์ส่วนตัวได้ ไม่คับแคบ เห็นแก่ตัว)

หนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษาประเทศของเรา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของกรมสามัญศึกษา (สามัญศึกษา, กรม 2526 : 234 - 239) ได้อธิบายเรื่อง มรวาสาธรรมพอสรุปได้ดังนี้

1. สัจจะ ความสัตย์ซื่อต่อกัน ผู้ครองเรือนทั้งหลายจะต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลทั่วไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงจะทำให้การทำมาหาเลี้ยงชีพเป็นไปโดยสะดวก ไม่ว่าในการประกอบกิจการใด ๆ ก็ตาม จะต้องอาศัยการติดต่อขอความช่วยเหลือ การปรึกษาหารือ การให้ความร่วมมือ การร่วมงานและช่วยเหลือ เลี้ยงดู ฯลฯ การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ จะต้องให้ความซื่อตรงต่อกันเป็นเครื่องมือสร้างความเชื่อถือให้เกิดขึ้น ไม่หาวาทะแวงกัน ทำให้ทั้งสองฝ่ายมีความรักใคร่ผูกพันซึ่งกันและกัน จึงจะทำประโยชน์ให้แก่กันได้

ดังนั้น ไม่ว่าบุคคลจะเกี่ยวข้องกับใครก็ตาม ควรมีความสัตย์ซื่อหรือซื่อตรงต่อผู้อื่น เมื่อบุคคลยังเป็นเด็กอยู่ ก็ควรเป็นลูกที่ซื่อตรงต่อพ่อแม่ เป็นนักเรียนก็ควรซื่อตรงต่อครูอาจารย์ เพื่อนก็ต้องซื่อตรงต่อเพื่อน เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ประกอบอาชีพการงานหาเลี้ยงครอบครัว ถ้าทำหน้าที่เป็นลูกจ้าง ก็ควรซื่อตรงต่อนายจ้าง จึงจะทำให้ได้รับความไว้วางใจ เมื่อเป็นนายจ้างก็ต้องซื่อตรงต่อลูกจ้าง จึงจะทำให้ได้รับความยกย่องนับถือ ถ้าเป็นข้าราชการก็ต้องซื่อตรงต่อหน้าที่การงาน และผู้บังคับบัญชา เมื่อทำหน้าที่ในครอบครัวก็ต้องซื่อตรงต่อสมาชิกในครอบครัวและในฐานะเป็นราษฎรผู้เป็นเจ้าของประเทศ ก็ต้องซื่อตรงต่อประเทศชาติของตน ปฏิบัติตามหน้าที่ราษฎรที่ดี และเมื่อทำหน้าที่เป็นผู้บริหารประเทศก็ต้องซื่อตรงต่อราษฎรเช่นกัน

ประเทศชาติประกอบด้วยคนมีสี่จะ รักความซื่อตรงยอมทำให้ประเทศนั้นเจริญ

2. หمة คือ ความรู้จักข่มใจของตน เป็นธรรมะที่มีความสำคัญไม่น้อย การข่มใจ คือ การข่มความรู้สึกหักห้ามใจไม่กระทำในสิ่งที่ไม่ควร เป็นเรื่องที่ต้องฝึกหัดไปทีละเล็กละน้อย จึงจะเกิดความเคยชิน

การฝึกหัดข่มใจอีกประการหนึ่ง คือ การไม่ยอมทำตามใจตัวเองในทางไม่ดี เช่น การหนีไปเที่ยวเล่นที่จะไปโรงเรียน การใช้เงินซื้อของฟุ่มเฟือยอย่างหนึ่งแทนที่จะเก็บไว้ซื้อของจำเป็นอีกอย่างหนึ่ง การรลองสุบยาเสพติด ทั้ง ๆ ที่รู้ว่ามิพิดร้าย แต่เพราะทนเพื่อนรุกรเราไม่ไหว การร้องไห้ฟูมฟายเพราะถูกแฉ่งของรักไป การฝึกหัดบังคับกับใจตนเองให้ได้ต่อสิ่งดังกล่าว เรียกว่า รู้จักข่มใจของตน

3. ขันติ คือ ความอดทน บางทีบุคคลอาจได้รับการกระทบกระทั่งจากผู้อื่นที่แสดงอาการกิริยาที่ไม่ดีงาม เป็นเพราะบุคคลผู้นั้นไม่อาจข่มใจของเขาได้ บุคคลอีกคนหนึ่งก็จะต้องข่มใจไม่แสดงความโกรธตอบ ยิ่งกว่านั้นเมื่ออีกฝ่ายหนึ่งลุแก่อโทษ แสดงความหยามคายออกมา กลายเป็นเรื่องทะเลาะวิวาทลุกลามใหญ่โต มนุษย์จึงจำเป็นต้องใช้ขันติ คือความอดทนเข้าช่วยยับยั้งอีกชั้นหนึ่งคือ หยุดการโต้เถียงเสีย เรื่องก็จะระงับไปได้ ต่อจากนั้นถ้าพยายามทำดีต่อไป ก็จะพ้นจากการเป็นศัตรูต่อกัน ฝ่ายที่ขุ่นใจกันก็จะหายโกรธ และอาจจะละอายใจเปลี่ยนมารักกันถ้อยกันในอนาคตได้

4. จาคะ คือ การให้ปันสิ่งของของตนแก่คนที่ควรให้ปัน ธรรมข้อนี้จะช่วยสร้างความผูกพันให้เกิดความรักนับถือต่อกันและกันยิ่งขึ้น เพราะนอกจากความซื้อตรงต่อกัน การรู้จักข่มใจ อดทนไม่ทะเลาะวิวาทกัน การให้ปันสิ่งของ จะเป็นการเอื้อเฟื้อกัน ย่อมทำให้เกิดคุณประโยชน์ต่อกันอย่างยิ่ง แม้ในเรื่องการผูกมิตรก็ยังจัดทาน หรือการให้ปันเป็น ธรรมข้อหนึ่งในเรื่องสังคหวัตถุ 4

จาคะ คือ การให้ปันนั้น แบ่งเป็น 3 ประเภท

1. ให้เพื่ออนุเคราะห์ คือ การให้บุคคลที่ยากจนต่ำต้อยกว่า แม้ว่าผู้อื่นจะออกปากขอหรือไม่ขอ ก็ควรให้ เช่น เสื้อผ้า อาหาร เงินทอง เป็นการช่วยให้ผู้นั้นได้รับความสุข ความสบายบ้าง

2. ให้เพื่ออนุเคราะห์ คือ การให้ผู้ที่ฐานะเท่าเทียมกัน เช่น การส่งเคราะห์ ญาติ มิตรสหาย เพื่อนใกล้เรือนเคียง เพื่อนร่วมงาน ถึงแม้จะไม่ให้ก็ไม่เคียดกร้อน แต่เป็นการให้เพื่อแสดงน้ำใจเอื้ออารี นับถือกัน เช่น การแบ่งปันของกินของใช้ การให้ยืมข้าวของ เพื่อใช้ในกิจธุระจำเป็น หรือการช่วยเหลือการงานเท่าที่จะช่วยได้

3. ให้เพื่อบูชา ได้แก่ การให้ผู้ใหญ่ผู้มีคุณ เช่น พ่อแม่ พี่ภาน้าอา ปู่ย่าตายาย ครูอาจารย์ ภิกษุสามเณร บุคคลเหล่านั้นอาจไม่ต้องการการตอบแทน แต่การระลึกถึงคุณของ ท่านที่ได้เคยเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนกันมา เมื่อมีโอกาสก็ตอบแทนบุญคุณด้วยการให้ของกินที่ถูกปาก หรือให้เครื่องใช้สอย หรือการให้เนื่องในโอกาสพิเศษ เช่น วันเกิด วันขึ้นปีใหม่ การทำบุญ ตักบาตรตอนเช้า หรือการทำบุญที่วัดในวันสำคัญทางศาสนา ก็เรียกว่า การให้เพื่อบูชา

การให้อีกประการหนึ่งที่ไม่เจาะจงผู้รับ ได้แก่ การให้ที่เกี่ยวกับส่วนรวม เช่น หมู่คณะ ประเทศชาติ ซึ่งทุกคนได้ประโยชน์จากการให้เพื่อส่วนรวมด้วยกันทั้งสิ้น เป็นต้นว่า การให้เพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น การบริจาคเงินเพื่อสร้างโรงพยาบาล สะพาน ศาลา วัด โบสถ์ วิหาร การสมทบทุนเพื่อช่วยเหลือคนพิการ เด็กกำพร้า ทหาร ตำรวจตระเวนชายแดน รวมทั้งการบริจาคโลหิตให้แก่ผู้ต้องการโลหิต

อธิษฐานธรรม

สมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีรญาณมุนี, สมเด็จพระ 2529 : 10 - 11) ได้ให้ความหมายของอธิษฐานธรรมไว้ว่า ธรรมที่ควรตั้งไว้ในใจ ธรรมเป็นที่มั่น ธรรมอันเป็นฐานที่มั่นคงของบุคคล ธรรมที่ควรใช้เป็นที่ยึดประคองตน เพื่อให้สามารถยึดเอาผลสำเร็จสูงสุดอันเป็นที่หมายไว้ได้โดยไม่เกิดความสำคัญตนผิด และไม่เกิดสิ่งมัวหมองหมักหมมทับถมคนมี 4 ประการ คือ

1. ปัญญา หมายถึง รอบรู้สิ่งที่ควรรู้ (รู้ชัด คือ หยั่งรู้ในเหตุผล พิจารณาให้เข้าใจในสภาวะของสิ่งทั้งหลายจนเข้าถึงความจริง)
2. สัจจะ หมายถึง ความจริงใจ คือ ประพฤติสิ่งใดก็ให้ได้จริง (ความจริง คือ ดำรงมั่นในความจริงที่รู้ชัดด้วยปัญญา เริ่มแต่จริงวาจาจนถึงปรมาตตสัจจะ)
3. จาคะ หมายถึง สละสิ่งที่ เป็นข้าศึกแก่ความจริงใจ (ความสละ คือ สละสิ่งอันเคยชินชอบที่เคยยึดถือไว้และสิ่งทั้งหลายอันผิดพลาดจากความจริงเสียได้ เริ่มแต่สละอาภิสจนถึงสละกิเลส)
4. อุปสมะ หมายถึง สงบใจจากสิ่งที่ เป็นข้าศึกแก่ความสงบ (ความสงบ คือ ระงับโทษข้อคับข้องมัวหมองอันเกิดจากกิเลสทั้งหลายแล้วทำจิตใจให้สงบได้)

พระโสภณคณาภรณ์ (โสภณคณาภรณ์, พระ 2526 : 285) ได้อธิบายความหมายของอธิษฐานธรรมไว้ว่า อธิษฐานธรรม ธรรมที่ควรตั้งไว้ในใจ 4 อย่าง คำว่า "อธิษฐานธรรม" ได้แก่ ธรรมะที่บุคคลจะต้องพยายามให้เกิดขึ้น และตั้งอยู่ภายในจิตใจ เพื่อให้จิตใจของบุคคลมีธรรมะทั้ง 4 ประการนี้ ค้ำครองใจ ธรรมะทั้ง 4 ประการนั้นคือ

1. ปัญญา หมายถึง ความรอบรู้สิ่งที่ควรรู้ปัญญานั้น เกิดขึ้นมาจากการศึกษา การสืบทอดรับฟัง การวินิจฉัยพิจารณา และการลงมือประพฤติดิปฏิบัติ ในขณะที่เกี่ยวข้องกับบุคคลยกเว้นคนยังมีปัญญาติดมาแต่กำเนิดอีกด้วย เรียกว่า สขาคติปัญญา แต่เนื่องจากคนได้สร้างสมปัญญา มากน้อยไม่เท่ากัน ปัญญาที่ติดมาตั้งแต่เกิดจึงไม่เหมือนกัน แต่ปัญญาในที่นี้ให้บุคคลมีความรอบรู้ในสิ่งที่ควรรู้ สิ่งที่ควรรู้นั้น เมื่อกล่าวโดยสรุป คือ รู้ถึงสิ่งที่มีประโยชน์ และไม่มีประโยชน์ รู้สิ่งที่ เป็นโทษและไม่เป็นโทษ จนเกิดอุบายวิธีในการที่จะไม่ประพฤติดิ ไม่กระทำ ไม่พูด ในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ หันมาประพฤติดิกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์

2. สัจจะ หมายถึง ความจริงใจ คือ ประพฤติสิ่งใดก็ให้จริง ได้แก่ เจตจำนงที่บุคคลตั้งไว้ว่า จะทำอะไรจะศึกษาเล่าเรียนอะไรหรือจะปฏิบัติภารกิจอะไรก็ตาม จะต้องทำสิ่งเหล่านั้นให้ได้อย่างจริง ๆ แม้ว่าจะมีอุปสรรค มีอันตรายเกิดขึ้นขัดขวางก็ตาม แต่บุคคลจะต้องใช้ความเพียรพยายามฝ่าฟันอุปสรรคอันตรายเหล่านั้นให้ได้ นอกจากนั้น สัจจะ ยังต้องแสดงออกมาได้ด้วยการมีความจริงใจต่อบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้น้อยหรือผู้ใหญ่ก็ตาม

3. จาคะ หมายถึง การเสียสละสิ่งซึ่งเป็นข้าศึกแก่ความจริงใจ ข้อนี้ให้สังเกตว่า เมื่อบุคคลตั้งใจจะทำความดีอย่างใดอย่างหนึ่ง มักจะมีความรู้สึกเบื่อหน่าย หึดออย เกียจคร้าน เป็นต้น บังเกิดขึ้น ทำให้ไม่สามารถทำความดีได้ บุคคลจะต้องเข้าใจว่า ความรู้สึกเหล่านี้เป็นอันตรายต่อความก้าวหน้าในชีวิตของตน เมื่อพิจารณาเห็นโทษแล้ว ก็ให้สละความรู้สึกนึกคิดเหล่านั้นออกไป

4. อุปสมะ หมายถึง สงบใจจากสิ่งซึ่งเป็นข้าศึกต่อความสงบ ตามปกติแล้ว จิตใจของบุคคลนั้นมักจะคิดถึงอารมณ์ต่าง ๆ ที่รักบ้าง ที่ไม่รักบ้าง ทำให้จิตใจไม่ค่อยมีความสงบ เมื่อคิดถึงเรื่องที่รักใคร่พอใจ จิตใจก็จะพลัดเปลี่ยนระเหิงหลงอยู่ในเรื่องเหล่านั้น เมื่อคิดถึงเรื่องที่ไม่รักใคร่ ไม่มาพอใจ ก็จะเกิดความคับแค้นเคียดขื่นมา จิตของบุคคลก็จะเสียความสงบไป อีกประการหนึ่งคือ อาจมีที่เป็นอุปสรรคต่อความจริงที่บุคคลผู้นั้น สละไปแล้ว ถ้าหากว่ายังไประลึกถึงไปคิดถึงอยู่ ก็ทำให้จิตใจสูญเสียความสงบเหมือนกัน ดังนั้น ท่านจึงสอนให้ใช้อุปสมะ คือ สงบไม่ยอมคิดถึงสิ่งที่ทำจิตใจให้ฟุ้งซ่าน เราพร้อม ไม่มีความสงบ เป็นต้น ออกไปจากจิต

ธรรมะทั้ง 4 ประการนี้ เมื่อบุคคลสร้างให้บังเกิดขึ้นภายในจิตใจแล้วจะช่วยให้บุคคลมีหลักในการแยกสิ่งต่าง ๆ ว่าอะไรเป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ เมื่อตั้งใจว่าจะทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ก็ต้องทำให้ได้จริง ๆ ความเพียรอันใดที่เป็นอุปสรรคขัดขวางก็สละความคิดเหล่านั้นได้ และช่วยให้ทำจิตของตนให้มีความสงบไม่ฟุ้งซ่าน เราพร้อม เพราะเหตุจากภายนอกและจากภายในนึกคิดของตัวเอง ท่านจึงสอนให้บุคคลพยายามสร้างให้มี และดำรงอยู่ภายในจิตของตน

สมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีรญาณมุนี, สมเด็จพระ 2527 : 11 - 12) ได้กล่าวถึงที่มาของคุณธรรม 4 ประการ ไว้ดังนี้

คุณธรรมประการแรก คือ "การรักษาสัจ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม" นี้ ทรงนำเอาข้อความในทรวาสและในอริยฐานธรรม มารวมกัน กล่าวคือ คำว่า "การรักษาสัจ" ตอนนี้เป็นข้อความในทรวาสธรรมข้อที่ 1 อันได้แก่ "สัจจะ สัตยข้อแก่กัน" คำว่า "ความจริงใจต่อตัวเอง" ตอนนี้เป็นข้อความในอริยฐานธรรม ข้อที่ 2 อันได้แก่ "สัจจะ ความจริงใจ คือ ประพฤติสิ่งใดก็ให้ไฉ่จริง" ส่วนคำว่า "ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม" นี้ ทรงนำมาจากพระศาสนธรรมที่เป็นเกราะพิทักษ์แสดงถึงลักษณะสัจธรรมฝ่ายกุศล (ฝ่ายดี) ดังบาลีภาสิตว่า "สฺวเจ อุตเต จ ธมฺเม จ อหุ สนฺโต ปตฺติภูติตา" แปลว่า "สัตบุรุษ (คนสงบ, คนดี) ทั้งหลายเป็นผู้ดำรงมั่นอยู่แล้วในสัจจะที่เป็นอรรคด้วยเป็นธรรมด้วย

คุณธรรมประการที่สอง คือ "การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจความดีนั้น" คุณธรรมข้อนี้ทรงนำมาจากทรวาสธรรมข้อที่ 2 อันได้แก่ "หมะรู้จักข่มจิตของตน"

คุณธรรมประการที่สาม คือ "การอดทน อุตถลัน และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่าด้วยเหตุประการใด" คุณธรรมข้อนี้ทรงนำมาจากทรวาสธรรมข้อที่ 3 อันได้แก่ "ขันติ อดทน"

คุณธรรมประการที่สี่ คือ "การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง" นี้ ทรงนำเอาข้อความในทรวาสธรรมและในอริยฐานธรรมมารวมกัน กล่าวคือ คำว่า "การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต" ตอนนี้เป็นข้อความในอริยฐานธรรมข้อที่ 3 อันได้แก่ "จาละ สละสิ่งที่เป็นข้าศึกแก่ความจริงใจ" ส่วนคำว่า "และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง" ตอนนี้เป็นข้อความในทรวาสธรรมข้อที่ 4 อันได้แก่ "จาละ สละให้ปันสิ่งของของตนแก่คนที่ควรให้ปัน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและจริยธรรม

ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม

Marshall G. Lowe (Marshall G. Lowe. 1976 : 17 - 18) ได้ให้ความหมายของคุณธรรม ว่า หมายถึงสิ่งที่สังคมยึดถือเป็นข้ออ้างอิง (Frame of reference) และ Carter V. Good (Carter V. Good. 1959 : 374) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า หมายถึงระบบของหลักการที่ถูกหรือผิด ที่เป็นจริงหรืออุดมคติ (A system of principles of right and wrong conduct actual or idealized) และ Barnhart (Barnhart. 1967 : 2337) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมว่า หมายถึงระบบของแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับความประพฤติที่ดี (System of ideas concerned with highest good conduct)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณธรรมหมายถึงคุณงามความดี (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525 : 448) และ วีรยุทธ - นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ว่า คุณธรรม คือหลักของความดี ความควรกระทำ และความถูกต้องตามหลักเกณฑ์ทางธรรมจริยา ทางศาสนา และทางวัฒนธรรม บุคคลยึดมั่นคุณธรรมไว้เป็นหลักประจำใจ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตน ทั้งนี้โดยมีความเชื่อว่าการประพฤติปฏิบัติ เช่นนั้น จะนำมาซึ่งความสุขความเจริญให้กับตนเองและผู้อื่น เพื่อให้สังคมเป็นระเบียบและเป็นสุข (วีรยุทธ - นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ 2518 : 6) สำหรับ สงวน สุทธิเลิศอรุณ กล่าวว่า คุณความดีของบุคคลที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยมีเป้าหมายว่าเป็นการทำความดี หรือเป็นพฤติกรรมที่ดีซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม เช่น ความเสียสละ ความมีน้ำใจงาม ความเกรงใจ ความยุติธรรม ความรักเด็ก และรักเพื่อนมนุษย์ และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เป็นต้น (สงวน สุทธิเลิศอรุณ 2526 : 10)

โดยปกติแล้วเมื่อกล่าวคำว่า คุณธรรม ก็จะนึกถึงอีกคำหนึ่ง คือ จริยธรรม ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายดังนี้

แสง จันทรงาม (แสง จันทรงาม 2522 : 15) ได้ให้ความหมายของ จริยธรรมโดยแยกตามรูปศัพท์ว่า จริย คือ ความประพฤติ และธรรม หมายถึง คุณภาพ ของจิตใจของแต่ละคน ซึ่งตรงกับคำว่า คุณธรรม (virtues) ฉะนั้น จริยธรรมจึงหมายถึง คุณภาพจิตที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของตน และ วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงศ์ วรณภก (วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงศ์ วรณภก 2525 : 2) ให้ความหมายของ จริยธรรมไว้คือ คำว่าจริยธรรมแยกออกได้เป็น จริยะ กับธรรม คำว่า จริยะ หมายถึงความ ประพฤติ ส่วนคำว่าธรรม หรือธรรมะนั้น มีความหมายมากมาย แต่โดยทั่วไป มักจะใช้สื่อ ความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง จากสี่ความหมายดังต่อไปนี้

1. ธรรม หมายถึง สภาพที่เป็นไปอย่างนั้นเอง เช่น ธรรมชาติ ธรรมชา กฏธรรมชาติ
2. ธรรม หมายถึง ความถูกต้องดีงาม เช่น ความชอบธรรม ความยุติธรรม ธรรม ในที่นี้มีความหมายตรงกันข้ามกับ อธรรม
3. ธรรม หมายถึง สิ่งหรือปรากฏการณ์ เช่น แบ่งเป็น สังฆตธรรม หมายถึง สิ่งที่ถูกปรุงแต่งขึ้นจากสิ่งอื่น ๆ หลายสิ่ง กับ อสังฆตธรรม หมายถึงสิ่งที่ปราศจากการ ปรุงแต่ง เป็นต้น
4. ธรรม หมายถึง หลักคำสอน โดยทั่ว ๆ ไปหมายถึง หลักคำสอนของศาสนา เช่น พุทธธรรม คือ หลักคำสอนของศาสนาพุทธ คริสต์ธรรม หลักคำสอนของศาสนาคริสต์ ซึ่งธรรมในความหมายนี้ก็หมายถึงหลักคำสอนอื่น ๆ ด้วย

คำว่า ธรรมในนี้จะใช้สื่อความหมายแบบเดียวกับความหมายสุดท้าย ดังนั้น จริยธรรมจึงหมายความว่า หลักคำสอนว่าด้วยความประพฤติ เป็นหลักสำคัญให้บุคคลยึด ถือในการปฏิบัติตน

จรัส ดวงธิดาสาร (จรัส ดวงธิดาสาร 2522 : 36) ได้อธิบายความหมาย ของจริยธรรมตามรากศัพท์ หมายถึง ธรรม คือสิ่งบังคับทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ให้มนุษย์ ประพฤติปฏิบัติอย่างมีกติกา และเป็นเครื่องขัดเกลาถูกร่มส้นคานของมนุษย์ ธรรมนี้มีอยู่ 4 ประการคือ

1. เนติธรรม ได้แก่ กฎหมาย
2. ตันติธรรม ได้แก่ ประเพณีอันดีงาม ซึ่งเป็นแบบแผน
3. ศีลธรรม ได้แก่ ศีลธรรมทางศาสนา
4. คุณธรรม ได้แก่ คุณงามความดีที่สะสมอยู่ในใจของมนุษย์

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2526 : 2) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมไว้ดังนี้ ค่านิยม คือ สิ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมเห็นว่าสำคัญ เช่น การรักษาหน้า ความมีอาวูโส ฯลฯ และ คุณธรรม คือ สิ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมเห็นว่าดี เช่น ความซื่อสัตย์ วินัย ประหยัด ฯลฯ ฉะนั้น ลักษณะบางอย่างจึงอาจเป็นได้ทั้งคุณธรรมและค่านิยมไปพร้อมกัน เช่น ความกตัญญูในสังคมไทย ซึ่งเป็นลักษณะที่คนส่วนใหญ่เห็นว่าสำคัญ และดีงาม สำหรับ จริยธรรม จะเกิดขึ้นเมื่อคุณธรรม หรือค่านิยมตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไปเกิดขัดแย้งกัน ทำให้คนตกอยู่ในสภาพที่ต้องตัดสินใจ หรือต้องแก้ปัญหา คนในสภาพนี้มีทางเลือกหลายทาง เลือกบางอย่างแสดงว่ามีจริยธรรมสูง เลือกอย่างอื่นแสดงว่ามีจริยธรรมต่ำ เช่น ความรักลูก กับการทำตามหน้าที่ทั้ง 2 อย่างเป็นคุณธรรม และค่านิยมของไทย เมื่อแต่ละอย่างอยู่ตามลำพังก็เป็นเรื่องธรรมดา แต่ในบางกรณีเกิดมาขัดกัน เช่น ครูซึ่งมีลูกเป็นนักเรียนในชั้นของตน ปรากฏว่า ครูคนนั้นพบว่าลูกโกงในห้องสอบ ครูจะลงโทษหรือรายงานความผิดให้อาจารย์ใหญ่ทราบหรือไม่ ขณะนี้เป็นเหตุการณ์ที่เป็นปัญหาจะต้องตัดสินใจ ถ้าลงโทษลูกตามระเบียบ ก็เป็นผู้มีจริยธรรมสูงกว่าคนที่ทำไม่รู้ว่าไม่เห็นเพราะรักลูก ปกป้องลูกกลัวลูกจะอับอายขายหน้า

ส.ศิริรักษ์ (ส. ศิริรักษ์ 2523 : 7) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมไปในแง่ของหลักการ โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. จริยธรรมหลัก เป็นหลักสำคัญยิ่งในการดำรงชีวิตอันประเสริฐ มีความเป็นสากลไม่จำกัดสากล เป็นความจริงเสมอตลอดไป เป็นกฎธรรมชาติ เป็นหลักให้กฎของสังนำไปประยุกต์ใช้ซึ่งตรงกับหลักปรมาตมธรรมในพุทธศาสนา
2. จริยธรรมรอง เป็นหลักก่อให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ในหมู่คนในสังคมเป็น การประพฤติปฏิบัติ ตามความนิยมของสังคมหนึ่งในสมัยหนึ่ง ๆ จริยธรรมรองนี้อาหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ ซึ่งตรงกับหลักศีลธรรมในศาสนาต่าง ๆ และ วีระ

(วีระ บำรุงรักษ์ 2523 : 131) กล่าวว่า จริยธรรม คือ แบบแผนความประพฤติซึ่งตั้งอยู่บนหลักคุณธรรม (Virtues) และคุณธรรมคือ ความรู้สึกนึกคิด (Mental attitude) หรือสภาพของจิตที่เป็นกุศล คุณธรรมเป็นพื้นฐานของการแสดงออก เป็นการกระทำพฤติกรรม หรือกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น สภาพจิตที่เป็นกุศลที่เรียกว่า คุณธรรมนี้ เกิดขึ้นได้เพราะจิตรู้จักความจริง (truth) ความดี (goodness) และ ความงาม (beauty) สำหรับ พระราชวรมณี (ราชวรมณี, พระ 2523 : 7) กล่าวว่า จริยธรรม มาจากคำว่า พรหมจรรย์ ซึ่งในทางพระพุทธศาสนา คือ "มรรค" เป็นวิถีทางจริยธรรม เป็นการปฏิบัติเพื่อเข้าถึงจุดหมาย จุดหมายก็คือ ทำให้หมดปัญหา และ พันธ์ หันนาคินทร์ (พันธ์ หันนาคินทร์ 2520 : 44) ได้ให้ความหมายจริยธรรมไว้ว่า "...จริยธรรมหมายถึง ความประพฤติอันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองเกษมสุขขึ้นในสังคม และสมาชิกของสังคม..." สอดคล้องกับรายงานประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับ จริยธรรมไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (กรมวิชาการ 2523 : 8) ได้ให้ความหมายว่า "จริยธรรม คือการกระทำทั้งทางกาย วาจา ใจ ที่ดีงามของตนเอง ผู้อื่น และสังคม"

ในทัศนะของการศึกษา นักจิตวิทยาชาวตะวันตก ซึ่ง (สมบุญ กาลยาชีวิน 2526 : 15) ได้เรียบเรียงไว้ว่า จริยธรรมในทางคุณภาพของจิต ซึ่งมีคุณภาพด้านเชาว์ ปัญญา ประกอบด้วย จอ Dewey (John Dewey. 1959 : 43) ได้ให้ความหมายว่า จอ ปัญญา ทางสังคมของบุคคล ได้แก่ความสามารถในการรับรู้ สังเกตและเข้าใจ สังคม เข้าใจในอำนาจของสังคมและความสามารถในการปรับตัวและควบคุมต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสังคม จีน เปียเจต์ (Jean Piaget. 1955 : 105) อธิบายว่า ผู้ที่จะบรรลุนิติภาวะ ทางจริยธรรมจะต้องมีความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับ มาของกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มีหลักการของตนเอง ซึ่งเกิดจากความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับที่มาของกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มีหลักการของตนเอง ซึ่งเกิดจากความเข้าใจในหลักแห่งความยุติธรรม หลักของการแลกเปลี่ยน ตอบแทนกันทางคุณงามความดี และการเคารพปฏิบัติต่อกันในฐานะมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยยึดถือความหมายของคำว่า คุณธรรม ว่าตรงกับคำว่า จริยธรรมในแง่ของหลักการหรือแนวทาง เช่นเดียวกับ แสง จันทรงาม (แสง จันทรงาม 2522 : 15) และจากข้อสรุปของที่ประชุมสัมมนาระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิหลายสาขา เรื่อง จริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน ซึ่งจัดโดยคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (การศึกษา, คณะกรรมการ 2523 : 5) ที่ว่า "จริยธรรมเป็นแนวทางความประพฤติและปฏิบัติเพื่อบรรลุ ถึงสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าและพึงประสงค์" และ ลักษณะต่าง ๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม นั้น แบ่งออกได้เป็นหลายประเภทด้วยกัน เช่น ความรู้ ทัศนคติ การให้เหตุผล และพฤติกรรม ต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งดวงเดือน พันธุมนาวิน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2524 : 2 - 3) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ความรู้เชิงจริยธรรม หมายความว่า การมีความรู้ในสังคมของตนนั้นถือว่าการ กระทำชนิดใดถึงควรกระทำ และการกระทำชนิดใดไม่ควรควรเว้น ลักษณะและพฤติกรรม ประเภทใดเหมาะสม หรือไม่เหมาะสมมากน้อยเพียงใด ปริมาณความรู้เชิงจริยธรรมหรือ ความรู้เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมนี้ ขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษา และพัฒนาการทางสติปัญญา ของบุคคลด้วย ความรู้เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางสังคมและศาสนาส่วนใหญ่ เด็กจะเริ่มเรียนรู้ ตั้งแต่เกิด และโดยเฉพาะในช่วงอายุ 2 ถึง 10 ปี จะได้รับการปฏิบัติฝังค่านิยมเหล่านั้น เป็นพิเศษ

ทัศนคติเชิงจริยธรรม คือ ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิง จริยธรรมต่าง ๆ ว่าตนชอบหรือไม่ชอบลักษณะนั้น ๆ เพียงใด ทัศนคติเชิงจริยธรรมของ บุคคลส่วนมากจะสอดคล้องกับค่านิยมในสังคมนั้น แต่บุคคลบางคนในสถานการณ์ปกติอาจ มีทัศนคติแตกต่างไปจากค่านิยมของสังคมก็ได้ ทัศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้นมีความ หมายกว้างกว่าความรู้เชิงจริยธรรมของบุคคล เพราะทัศนคตินี้รวมทั้งความรู้ และความ รู้สึกในเรื่องนั้น ๆ เข้าด้วยกัน ฉะนั้น ทัศนคติเชิงจริยธรรมจึงมีคุณสมบัติที่สำคัญ จะใช้ ทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้แม่นยำกว่าการใช้ความรู้เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมของ บุคคลแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ทัศนคติเชิงจริยธรรมของบุคคลในเวลาหนึ่งยังอาจ เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้ เนื่องด้วยสาเหตุหลายประการ

เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำ หรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวถึงนี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจที่อยู่เบื้องหลังการกระทำต่าง ๆ ของบุคคล การศึกษาเหตุผลเชิงจริยธรรมจะทำให้ทราบว่า บุคคลผู้มีจริยธรรมในระดับแตกต่างกันอาจมีการกระทำที่คล้ายคลึงกันได้เสมอ และบุคคลที่มีการกระทำเหมือนกันอาจมีเหตุผลเบื้องหลังการกระทำและท้ายสุดระดับจริยธรรมที่แตกต่างกันได้

พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายความว่า การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบหรือควรถูกส่งเสริม การแสดงพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมในสังคมนั้น ตัวอย่างพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ซึ่งเป็นการกระทำที่สังคมเห็นชอบและสนับสนุนมีหลายประเภท เช่น การให้ทาน การเสียสละ เพื่อส่วนรวม และการช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก เป็นต้น ส่วนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมอีกจำพวกหนึ่ง คือ พฤติกรรมในสถานการณ์ที่เข้ายวนใจ หรือในสภาพที่ยั่วยู่ให้บุคคลกระทำผิดกฎเกณฑ์เพื่อประโยชน์ส่วนตนบางประการ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมในสถานการณ์ยั่วยู่ เช่น การโกงสิ่งของ เงินทอง หรือคะแนน การลักขโมย และการกล่าวเท็จ เป็นต้น ซึ่งอาจรวมเรียกว่า พฤติกรรมเกี่ยวกับความไม่ซื่อสัตย์ ซึ่งผู้มีจริยธรรมสูงย่อมงดเว้นการกระทำที่ไม่ซื่อสัตย์นี้ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะการกระทำในทางที่ดีและเลวของบุคคลนั้นส่งผลโดยตรงต่อความผาสุกและความทุกข์ของสังคม การศึกษาด้านอื่น ๆ ของจริยธรรมจึงเป็นเพียงเพื่อให้เข้าใจและสามารถทำนายพฤติกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ของบุคคลเท่านั้น

รากฐานของจริยธรรม

สมบุรณ์ ศาลยาชีวิน (สมบุรณ์ ศาลยาชีวิน 2525 : 21) ได้กล่าวถึงรากฐานของจริยธรรมตามแนวพุทธศาสนา ดังนี้ จริยธรรมในความหมายของพุทธศาสนา คือ มรรค เป็นวิถีแห่งการดับทุกข์ มรรค ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ศีล สมาธิ ปัญญา นั่นคือ จริยธรรมจะต้องเริ่มจากศีล หากบังคับการกระทำได้จนเป็นนิสัย เป็นความเคยชินแล้วก็จะทำให้มีพลังใจ มีความตั้งใจแน่วแน่ เกิดสมาธิแล้วจะนำไปสู่ปัญญา การมองเห็นทางสว่าง

การรู้แจ้งในชีวิต (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) และ ให้ความรู้แจ้งนั้นนำทางชีวิตดังที่พระราชมุนี
ได้กล่าวไว้ว่า "จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ได้ทำในทางวินัยจนเกิดความเคยชินมา มีพลังใจ
มีความตั้งใจแน่วแน่ มีความประทับใจ เรื่องจริยธรรมนี้ ต้องอาศัยปัญญา ปัญญาอาจเกิดจาก
ศรัทธาเชื่อถือผู้อื่นไปก่อนก็ได้ ในบางครั้งจริยธรรมก็เกิดโทษเพราะไม่มีปัญญา....."

(อ้างถึง โดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2523 : 10) และท่านได้เน้นถึงรากฐานทางจริยธรรมที่เรียกว่า ธรรมฉันทะ คือ ความต้องการธรรมะ พอใจ รัก และปรารถนาในความจริง ความดีงาม คือสิ่งที่ เป็น เนื้อแท้ของสิ่งทั้งหลายและพระวรธรรมโมได้เน้นว่า การเห็นสังขารนั้นต้องใชปัญญา และในธรรมะของพระพุทธองค์ได้กำหนดไว้เป็นชุด ๆ ชุดสุดท้ายคือชุดที่มีปัญญา เป็นตัวควบคุมอยู่เสมอ

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า พุทธศาสนาได้แสดงลำดับขั้นของกาเนิดจิตวิญญม
โดยเริ่มจากการปฏิบัติก่อนจนเกิดความเคยชิน เห็นผล จึงจะให้เกิดความพอใจ ศรัทธา
และมีจิตใจสงบ บริสุทธิ์ แน่วแน่ แล้วจะเกิดปัญญา เมื่อเกิดปัญญาแล้วจึงจะมองเห็นสังขารม
เมื่อเห็นสังขารมแล้วต้องมี ฉันทะ มีความเลื่อมใสศรัทธา จึงจะนำไปปฏิบัติเป็นแนวทาง

สำหรับรากฐานของจริยธรรมตามแนวทางปฏิบัติของนักจิตวิทยากลุ่มต่าง ๆ สมบูรณ์
ศาลยาชีวิน (สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน 2525 : 22 - 25) ได้แบ่งออกเป็นดังนี้

ก. ทฤษฎีที่เน้นถึงประสบการณ์ทางครอบครัว ได้แก่ นักจิตวิทยาากลุ่มจิตวิทยาวิเคราะห์ (Psychoanalysis) กลุ่มนี้เห็นว่า ลักษณะของจริยธรรมคือ ความสำนึกผิดชอบชั่วดี (Conscience) และอ้างว่าเป็นคุณลักษณะที่จะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ หลังจากที่ได้เด็กได้รับการฝึกหัดอบรม ได้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในโอวาทคำสอนของพ่อแม่ ผู้ใหญ่ ผู้ใกล้ชิด และเลียนแบบอย่างที่ดีจากบุคคลเหล่านั้น มาสมมุติเสมอ จนในที่สุดจะเกิดความเคยชิน ถ้าไม่ปฏิบัติตามจะเกิดความรู้สึกขัดแย้งในใจ รู้สึกละอายใจมีความไม่สบายใจ และนึกตำหนิตัวตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะการลงโทษตัวเอง (Self - Criticism) ตามแนวคิดของนักจิตวิทยาากลุ่มนี้เชื่อว่า อำนาจอิทธิพลของข้อห้ามทั้งหลายที่เรียกว่า ซุปเปอร์อีโก (Superego Strenth) เป็นตัวการที่ทำให้เด็กมีแรงจูงใจที่จะกระทำความดี แรงจูงใจคือ ความสำนึกผิด (Sense of guilt) ซึ่งก่อให้เกิดความวิตกกังวล (Anxiety)

ทำหน้าที่เตือนตนเอง และความรู้สึกเช่นนี้จะก่อให้เกิดจิตสำนึก (Conscience) ลักษณะต่าง ๆ ภายในครอบครัวที่เชื่อว่า จะมีผลต่อจริยธรรมของเด็กมีหลายประการ ที่สำคัญ คือ การเป็นแบบอย่างที่ดี ความรักความสัมพันธ์ในครอบครัว วิธีการอบรมเลี้ยงดู และควบคุมดูแลความประพฤติของเด็ก การศึกษาวิจัยจริยธรรมที่ผ่านมา ในอดีต ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาวิจัยจริยธรรมตามแนวทฤษฎีของกลุ่มนี้ทั้งนั้น เป็นการศึกษาที่ค้นหาลักษณะประกอบต่าง ๆ ของครอบครัว ที่มีผลต่อบุคลิกภาพและทัศนคติเชิงจริยธรรมของมนุษย์ มีผลงานวิจัยต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ซึ่งรายละเอียด สรุปไว้ในงานวิจัยของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์นิก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์นิก 2520 : 13 - 34)

ข. ทฤษฎีที่เน้นถึงการเรียนรู้ทางสังคม แนวคิดของจิตวิทยากลุ่มนี้ อธิบายการเกิดจริยธรรมว่า เป็นกระบวนการสังคมประภค (Socialization) อันเกิดจากการบวนการซึมซาบ (Internalization) กฎเกณฑ์ต่าง ๆ จากสังคมที่ตนเติบโตขึ้นมา ทฤษฎีนี้ได้นำเอาหลักการเรียนรู้ โดยอาศัยหลักของการเชื่อมโยงหรือการทดแทนสิ่งเร้า (Stimulus substitution) และหลักของการเสริมแรง (Principle of reinforcement) เป็นหลักทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่มนักพัฒนานิยม คือ สกินเนอร์ (B.F. Skinner) และนำมาประยุกต์ใช้ในห้องเรียน นอกจากนั้นทฤษฎีกลุ่มนี้ยังรับเอาแนวคิดสำคัญของนักจิตวิทยากลุ่มจิตวิเคราะห์ที่ให้ความสำคัญแก่ตัวแบบ (Model) โดยเห็นว่าการเรียนรู้ทางสังคมนี้เป็นการเรียนรู้จากการสังเกต จากการเลียนแบบเป็นส่วนใหญ่ นักจิตวิทยาที่เป็นตัวแทนของกลุ่มนี้ คือ แบนดูรา (Bandura) และ วอลเตอร์ (Walters) เด็กจะเรียนรู้และมีการพัฒนาทางจริยธรรมขึ้นก็จากการเลียนแบบพ่อแม่และผู้ที่อยู่ใกล้ชิด เด็กจะลอกเลียนแบบเฉพาะบางคนเท่านั้น เช่น คนที่ตนรัก คนที่มีอำนาจเหนือตน สามารถดัดสันลงโทษหรือให้รางวัลแก่ตนเอง และผู้อื่นได้ ฉะนั้น แรงจูงใจของการเลียนแบบก็เน้นที่ความต้องการเป็นที่ยอมรับ เป็นที่รัก และเป็นพวกเดียวกันกับผู้ที่เป็นแบบอย่าง นอกจากนั้น การเลียนแบบคนแปลกหน้าก็อาจเกิดขึ้นได้ ถ้าผู้เลียนแบบมองเห็นผลของการกระทำของตัวแบบนั้น ๆ ว่าได้รับประโยชน์และความพอใจอย่างไรบ้าง

ก. ทฤษฎีที่เน้นในลักษณะเฉพาะของบุคลิกภาพ ได้แก่ ลักษณะทางเชาวปัญญา (ความคิดอย่างมีเหตุผล การมองการณ์ไกล) ความรอบคอบ อุตุน ความสามารถบังคับตนเอง

ทั้งหมดเหล่านี้เป็นพลังจิต และพลังทางปัญญาของบุคคล ซึ่งเป็นความเข้มแข็งของบุคลิกภาพ รวมเรียกว่า Ego strength จริยธรรมที่เกิดจากคุณลักษณะของบุคลิกภาพเหล่านี้ อาจเรียกได้ว่า เป็นจริยธรรม ที่เกิดจากภายในตัวบุคคล ซึ่งตรงกันข้ามกับจริยธรรมภายนอกที่เนื่องมาจากอิทธิพลคำสอน แบบอย่างของบุคคลภายนอกที่เรียกว่า Superego strength ลักษณะต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับจริยธรรมได้แก่ สถิติปัญญา ความสามารถคาดการณ์ล่วงหน้า (Foresight) ความตั้งใจ สมาธิ ความสามารถบังคับตนเอง เอาชนะสิ่ง ยั่วเย้าได้ และความนับถือตนเอง พอใจในตัวเอง เปียเจต์และโคลเบอร์ก เป็นนักจิตวิทยาที่มีความเชื่อในทฤษฎีนี้ และได้อธิบายกระบวนการพัฒนาจริยธรรมของเด็กตามลำดับขั้นอย่างละเอียดชัดเจนมากกว่านักจิตวิทยาทั้งสองกลุ่มที่กล่าวมาแล้ว

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเปียเจต์

ทวงเคียน พันธมนาวิน (ทวงเคียน พันธมนาวิน 2524 : 27 - 28) ได้สรุป ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเปียเจต์ ไว้ดังนี้ เปียเจต์ เป็นผู้ริเริ่มทางความคิดว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความฉลาดในการที่จะรับรู้กฎเกณฑ์และ ลักษณะต่าง ๆ ทางสังคม พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลนั้น เมื่อเปียเจต์พบว่าพัฒนาการทางสติปัญญาได้ถึงขั้นสูงสุด (Formal operations) เมื่ออายุประมาณ 8 - 10 ปี ฉะนั้น พัฒนาการทางด้านจริยธรรมของเด็ก จึงบรรลุขั้นสูงสุดได้เมื่ออายุประมาณ 8 ถึง 10 ปีเช่นกัน เปียเจต์ก็ได้แบ่งขั้นของการพัฒนา จริยธรรมของมนุษย์เป็น 3 ขั้น คือ ขั้นก่อนจริยธรรม ขั้นยึดคำสั่ง และขั้นยึดหลักแห่งตน ขั้นก่อนจริยธรรม เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนถึงสองขวบ เด็กในขั้นนี้ยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดลอมอย่างละเอียด มีแต่ความอยากรู้อยากเห็น ต้องการที่จะ ได้รับการบำบัดโดยไม่คำนึงถึงกาลเทศะใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อเด็กมีความสามารถในการพูดก็จะ เริ่มรับรู้สภาพแวดลอมและบทบาทของตนเองต่อบุคคลอื่น ๆ ในชั้นอายุ 2 ถึง 8 ปี เด็ก พัฒนาการในขั้นยึดคำสั่ง กล่าวคือ เด็กจะมีความเกรงกลัวผู้ใหญ่ และเห็นว่าคำสั่งขงผู้ใหญ่คือ ประกาศิตที่ตนต้องกระทำตาม การพัฒนาจากขั้นที่สองไปขั้นที่สาม คือ ยึด

แห่งตน เปียเจท์ เชื่อว่า เกิดขึ้นจากการพัฒนาทางสติปัญญาและประสบการณ์ในการมีบทบาทในกลุ่มเพื่อเด็กด้วยกัน ความเกรงกลัวอำนาจภายนอกจะกลายเป็นหลักภายในจิตใจของเด็กเกี่ยวกับความยุติธรรม ซึ่งหมายถึงการแลกเปลี่ยนกันและความเท่าเทียมกันของบุคคล ในช่วงอายุ 8 ถึง 10 ปี เด็กที่อยู่ในสภาพสังคมปกติจะบรรลุถึงขั้นที่สามแต่มีเด็กบางคน ที่พัฒนาการอาจหยุดชะงักอยู่ในขั้นที่สอง เนื่องด้วยคารบับบังคับอย่างผิดปกติของผู้เลี้ยงดู หรือสังคม หรืออาจเกิดจากการขาดประสบการณ์ในกลุ่มเพื่อนก็ได้

ในการวัดความสามารถในการตัดสินใจจริยธรรมของเด็ก เปียเจท์ได้พิจารณา สองขั้นหลัง คือ ขั้นยืคคำสั่ง และขั้นยืคหลักแห่งตน ขั้นยืคคำสั่ง คือ การตัดสินใจจริยธรรม ขั้นต้นที่เกี่ยวกับสิ่งที่เห็นได้ชัดแจ้งแล้วตัดสินใจลงไปว่าผิดหรือถูก โดยอาจจะดูที่ปริมาณผลเสียหายอันเกิดจากการกระทำของบุคคลหนึ่ง ถ้าการกระทำของเขาก่อให้เกิดผลเสียหายมาก ความผิดของเขา ก็จะมากตามไปด้วย อันเป็นความคิดของบุคคลหรือเด็กในขั้นนี้ ส่วนขั้นการยืคหลักแห่งตน เด็กพัฒนาขึ้นจนเชื่อกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกิดจากการตกลงกันของบุคคล ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป และอาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตามความจำเป็นในการตัดสินใจการกระทำใดผิด การกระทำใดถูกต้อง บุคคลในขั้นนี้จะพิจารณาที่เจตนาหรือจุดมุ่งหมายเบื้องหลังการกระทำนั้น ถ้าจุดมุ่งหมายดี เจตนาบริสุทธิ์ แม้จะเกิดผลเสียหายบ้างบุคคลนั้นก็ยังมีความผิดน้อยกว่าผู้ที่เจตนาไม่ และกระทำการจนเกิดผลเสียหายแม้จะเล็กน้อยก็ตาม การพัฒนาจากการตัดสินใจจริยธรรมในขั้นต้นไปยังขั้นสูงนั้น ฮอฟฟ์แมนอธิบายจากการอ่านความคิดของเปียเจท์ (Hoffman. 1977 : 110) ว่าเกิดจากการลดความเชื่อในสิ่งที่เห็นได้แจ้งชัด และการลดการยืคตนเองเป็นศูนย์กลางซึ่งเกิดจากประสบการณ์ในกลุ่มเพื่อน ทำให้เกิดความรู้สึกเท่าเทียมกับผู้อื่น และสามารถเข้าใจบทบาทของผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น โคลเบอร์ก (Kohlberg. 1964 : 397) ได้ประมวลผลการวิจัยที่ศึกษาพัฒนาการของการตัดสินใจจริยธรรมของเด็กไว้หลายเรื่องและ สรุปว่า เด็กอายุ 4 ขวบแทบทุกคนจะตัดสินใจถูกผิดโดยดูที่ผลเสียหายอันเกิดจากการกระทำของบุคคล แม้เด็กจะอายุ 6 ขวบแล้วมากครั้ง (60 เปอร์เซนต์) ก็ยังตัดสินใจโดยดูที่ผลเสียต่อเมื่อเด็กอายุได้ 9 ปี ส่วนใหญ่ตัดสินใจตามถูกผิดของบุคคลตามเจตนาที่มาก่อนการกระทำของบุคคลนั้น

โคลเบอร์กได้ศึกษาจริยธรรมตามแนวทฤษฎีของเปียเจท์ และพบความจริงว่า ในพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์นั้นส่วนมากมิได้บรรลุจุดสมบูรณ์ในบุคคลอายุ 10 ปี แต่มนุษย์ในสภาพปกติจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมอีกหลายขั้นตอน จากอายุ 11 ปีถึง 25 ปี (Kohlberg. 1969 : 391) แม้กระนั้นก็ตาม จริยธรรมขั้นสูงสุดของโคลเบอร์ก คือ ขั้นยึดหลักอุดมคติสากลนั้น ก็ยังมีผู้วิจารณ์ว่า เป็นจริยธรรมขั้นอุดมคติของวัยรุ่นเท่านั้น และไม่ช่วยให้เข้าใจการตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ ของผู้ใหญ่ส่วนมากซึ่งมีจริยธรรมสูงกว่านั้นได้ (Scott. 1971 : 160 - 175) ทฤษฎีของโคลเบอร์กเป็นทฤษฎีที่มีประโยชน์ในการเข้าใจพัฒนาการทางจริยธรรมได้ลึกซึ้งที่สุดในปัจจุบัน และได้ผ่านการพิสูจน์มาแล้วว่าเป็นสากล

ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2524 : 29) ได้สรุปทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก ไว้ดังนี้ ลักษณะทางจริยธรรมของบุคคลนั้นประกอบด้วยด้านต่าง ๆ ที่สำคัญคือ ความรู้และความรู้สึกเชิงจริยธรรม พฤติกรรมเชิงจริยธรรมและเหตุผลเชิงจริยธรรม มีผู้พบว่า 'ความรู้เชิงจริยธรรม' นั้นส่วนใหญ่เด็กจะมีอยู่แล้วภายในปีที่เข้าโรงเรียน และการพัฒนาทางด้านนี้ก็มิได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายในช่วงอายุต่อมา ส่วนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมนั้นส่วนมากจะขึ้นอยู่กับลักษณะของสถานการณ์ซึ่งทำให้การศึกษาพัฒนาการทางด้านนี้ เป็นไปอย่างยากลำบาก โคลเบอร์กจึงเห็นว่า การใช้เหตุผลเพื่อตัดสินใจที่จะเลือกกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในสถานการณ์ต่าง ๆ ย่อมจะแสดงให้เห็นถึงความเจริญทางจิตใจของบุคคลได้อย่างมีแบบแผนนอกจากนี้ ยังอาจทำให้เข้าใจพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ และท้ายสุดอาจทำให้สามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลเป็นเครื่องทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเขาในสถานการณ์แต่ละชนิดได้

โคลเบอร์ก เชื่อว่า การบรรลุวุฒิภาวะเชิงจริยธรรมของบุคคลนั้น จะแสดงออกในทางการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมได้อย่างเด่นชัดที่สุด เหตุผลเชิงจริยธรรมนี้ไม่ขึ้นอยู่กับ

กฎเกณฑ์ของสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ เพราะเหตุผลเชิงจริยธรรมมิใช่การประเมินค่าการกระทำไปในทำนองว่า "ดี" หรือ "เลว" แต่จะเป็นการใช้เหตุผลที่ลึกซึ้งยากแก่การเข้าใจยิ่งขึ้นเป็นลำดับไป เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงสุดคือ ขั้นที่หกของโคลเบอร์กนั้น ตรงกับสิ่งที่นักปราชญ์ยอมรับว่า เป็นเหตุผลเชิงจริยธรรมที่บริสุทธิ์ มิได้เจือเหตุผลประเภทอื่น ๆ เลย ฉะนั้น เหตุผลเชิงจริยธรรมขั้นสูงสุดจึงมีลักษณะเป็นเหตุผลสากลกว้างขวางไม่ขัดแย้งกัน และมีรากฐานจากความรู้หลักการไม่เข้าข้างตนเอง และเป็นอุดมคติ (Kohlberg, 1964 : 405) เหตุผลเชิงจริยธรรมทั้ง 6 ขั้นนี้ โคลเบอร์กได้มาจากการวิเคราะห์ลักษณะของคำตอบของเยาวชนอเมริกันอายุ 10 ถึง 16 ปี เกี่ยวกับเหตุผลในการเลือกกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ในสถานการณ์ที่มีการขัดแย้งระหว่างความต้องการส่วนบุคคลและกฎเกณฑ์ของกลุ่มหรือสังคม โคลเบอร์กได้แบ่งประเภทเหตุผลเชิงจริยธรรมเหล่านี้ออกเป็น 6 ประเภท แล้วเรียงเหตุผลเหล่านี้ตามอายุของผู้ใช้เหตุผลนั้น ๆ โดยเรียงเหตุผลประเภทที่ผู้ตอบอายุ 10 ปี ใช้ตอบมากที่สุดไปจนถึงประเภทที่ 6 ซึ่งผู้ตอบอายุ 16 ปี ใช้ตอบมากกว่าผู้ตอบอายุต่ำกว่าทั้งหมด ขั้นการพัฒนาจริยธรรมทั้ง 6 ซึ่งผู้ตอบอายุ 16 ปี ใช้ตอบมากกว่าผู้ตอบอายุต่ำกว่าทั้งหมด ขั้นการพัฒนาจริยธรรมทั้ง 6 ขั้น ของโคลเบอร์กได้ถูกจัดเป็น 3 ระดับ ดังปรากฏในตาราง

ตาราง 1 เหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ขั้น ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ ในทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคลเบอร์ก (ดวงเคื่อน พันธมนาวิน 2524 : 30)

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้น 1 หลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (2 - 7 ปี)	1. ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (2 - 10 ปี)
ขั้น 2 หลักการแสวงหารางวัล (7 - 10 ปี)	

ตาราง 1 (ต่อ)

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้น 3 หลักการทำตามผู้อื่นเห็นชอบ (10 - 13 ปี) ขั้น 4 หลักการทำตามหน้าที่ทางสังคม (13 - 16 ปี) ขั้น 5 หลักการทำตามคำมั่นสัญญา (16 ปีขึ้นไป) ขั้น 6 หลักการยึดอุดมคติสากล (ผู้ใหญ่)	2. ระดับตามกฎหมายเกณฑ์ (10 - 16 ปี) 3. ระดับเหนือกฎหมายเกณฑ์ (16 ปีขึ้นไป)

ระดับที่ 1 คือ ระดับก่อนกฎหมายเกณฑ์ หมายถึง การตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้อื่น ในขั้นแรกสุด คือ การมุ่งที่จะหลบหลีกมิให้ตนเองโดนลงโทษทางกาย เพราะกลัวความเจ็บปวดที่จะได้รับ และยอมทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่เพราะเป็นผู้ที่มีอำนาจทางกายเหนือตน ขั้นที่สอง คือ การเลือกกระทำในสิ่งที่จะนำความพอใจมาให้ตนเท่านั้น เริ่มรู้จักแลกเปลี่ยนกันแบบเด็ก ๆ

ระดับที่ 2 คือ ระดับตามกฎหมายเกณฑ์ หมายถึง การกระทำตามกฎหมายเกณฑ์ของกลุ่มย่อย ๆ ของตน หรือทำตามกฎหมายและศาสนา บุคคลที่มีจริยธรรมในระดับที่ 2 นี้ ยังต้องการการควบคุมจากภายนอก แต่ก็มีความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา และความสามารถที่จะแสดงบทบาททางสังคมได้ ในขั้นที่ 3 บุคคลยังไม่เป็นตัวเอง ชอบคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่น โดยเฉพาะเพื่อน ส่วนในขั้นที่ 4 บุคคลมีความรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งในสังคมของตนจึงถือว่าตนมีหน้าที่ทำตามกฎหมายเกณฑ์ต่าง ๆ ที่สังคมของตนกำหนดหรือคาดหวัง

ระดับที่ 3 คือ ระดับเหนือกฎเกณฑ์ หมายถึง การตัดสินใจขัดแย้งต่าง ๆ ด้วย การนำมาคิดตรองซึ่งใจโดยตนเองแล้วตัดสินใจตามแต่ว่าจะเห็นความสำคัญของสิ่งใด มากกว่ากัน ขั้นที่ 5 คือ การเห็นความสำคัญของคนหมู่มาก ไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิอันพึงมี พึงได้ของผู้อื่น สามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้ ส่วนขั้นที่ 6 ซึ่งเป็นขั้นสูงสุด แสดงถึงการที่ความรู้สึกละเลยเหนือจากกฎเกณฑ์ในสังคมของตน และกรรมมีความยืดหยุ่นทาง จริยธรรมเพื่อจุดมุ่งหมายในเป้าหมายอันเป็นอุดมคติที่ยิ่งใหญ่ นอกจากนี้ยังมีหลักประจำใจ ซึ่งตรงกับหลักในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า หิริโอปปาเปะ ด้วย คือ ความละอายใจต่อการ ทำความชั่ว และความกลัวบาป

หลักทั้ง 6 ที่โคลเบอร์กได้มาจากการวิจัยนี้ ตรงกับความคิดของนักจิตวิทยาอื่น ๆ อีกหลายคน (Kohlberg, 1969 : 377) เช่น แมคกิลล์ บาลวิล เพ แอวิกเฮิสต์ เป็นต้น ส่วนเมื่อเปรียบเทียบเหตุผลเชิงจริยธรรมทั้ง 6 ขั้นกับของเป็แล้ว ปรากฏว่า โคลเบอร์กไม่มีขั้นที่ตรงกับขั้นต่ำสุดของเป็เจท์ ส่วนขั้นการยึดคำเ็เป็เจท์ขั้นที่มีผู้เห็นว่า มีบางลักษณะที่ตรงกับขั้นหนึ่งถึงสี่ของโคลเบอร์ก ส่วนขั้นการหลักแห่งตนนั้นก็ตรงกับบางลักษณะในขั้นที่สองถึงขั้นที่หกของโคลเบอร์ก (Hoffman, 1971 : 277) อย่างไรก็ดีตาม ขั้นที่ 6 ของโคลเบอร์กก็มีจริยธรรมขั้นสูงที่นักเคยกล่าวไว้ แต่มีบางทฤษฎีที่ได้กล่าวถึงลักษณะทางจิตที่เป็นการรวมลักษณะทางจิตในขั้นที่ต่ำกว่าเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จึงอาจเป็นไปได้ว่า ยังอาจมีลักษณะทระดับที่สูงกว่าขั้นที่ 6 ของ โคลเบอร์ก ดังที่สก็อต ได้กล่าวไว้ว่า การใช้เหตุจริยธรรมในขั้นที่ 6 ตามทฤษฎีของโคลเบอร์กนั้นเป็นจริยธรรมของคนหนุ่มสาวอายุน้อยกว่านั้นและมีประสบการณ์มากกว่าอาจมีจริยธรรมที่สูงกว่า ขั้นที่ 6 นี้ แต่ก็ยังไม่มี การวิจัยใดที่ยืนยันคำกล่าวนี้

ส่วนบ่อเกิดของเหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น โคลเบอร์กมีความเห็นว่ามาจากการพัฒนาการรับรู้ ในขณะที่เด็กได้มีโอกาสติดต่อกับผู้อื่น การได้เข้ากลุ่มทางสังคมประเภทต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้ที่มีความฉลาดได้เรียนรู้บทบาทของตนเองและของผู้อื่น จะช่วยให้เขาพัฒนาทางจริยธรรมในขั้นที่สูงขึ้นไปได้อย่างรวดเร็ว โคลเบอร์กเชื่อ การพัฒนาทางจริยธรรมขึ้นมาก็ได้ การรับความรู้จากการร่วมส่วนของผู้อื่นโดยตรง

การผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทของคนที่ผู้อื่น และบทบาทของผู้อื่นด้วย รวมทั้งข้อเรียกร้องและกฎเกณฑ์ของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งอาจจะขัดแย้งกัน แต่ในขณะเดียวกันก็ผลักดันให้บุคคลพัฒนาไปตามขั้นตอนในทิศทางเดียวกันเสมอ ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในกลุ่มใดหรือสังคมใดก็ตาม

ส่วนการพัฒนาการทางใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมนั้น โคลเบอร์ก เชื่อว่า เป็นไปตามขั้นจากขั้นที่หนึ่งผ่านแต่ละขั้นไปจนถึงขั้นที่หก บุคคลพัฒนาข้ามขั้นมิได้ เพราะการใช้เหตุผลในขั้นที่สูงขึ้นไปจะเกิดขึ้นได้ด้วยการมีความสามารถในการใช้เหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าอยู่ก่อนแล้ว และต่อมาบุคคลได้รับประสบการณ์ทางสังคมใหม่ ๆ หรือสามารถเข้าใจความหมายของประสบการณ์เก่า ๆ ได้ดีขึ้น จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและเหตุผล ทำให้การใช้เหตุผลในขั้นที่สูงต่อไปมีมากขึ้นเป็นลำดับ ส่วนเหตุผลในขั้นที่ต่ำกว่าก็จะถูกใช้น้อยลงทุกที และถูกละทิ้งไปในที่สุด นอกจากนี้แม้จะทุกคนไม่จำเป็นจะต้องพัฒนาทางจริยธรรมไปถึงขั้นสุดท้าย คือ ขั้นที่หก แต่อาจจะหยุดระงักอยู่ในขั้นหนึ่งขั้นใดที่ต่ำกว่าก็ได้ โคลเบอร์กพบว่า ผู้ใหญ่มากส่วนมากจะมีพัฒนาการถึงขั้นที่สี่เท่านั้น

จริยธรรมกับเพศของบุคคล

จากการรวบรวมการวิจัยต่าง ๆ ที่เปรียบเทียบจริยธรรมในด้านต่าง ๆ ของชายกับหญิง ไรท์ (Wright. 1971 : 57 - 145) พบว่า ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาพฤติกรรมโกงในการทดลองหรือพฤติกรรมเอื้อเฟื้อก็ตาม ถ้ามานักแล้วจะไม่พบความแตกต่างระหว่างชายกับหญิง แต่มีการวิจัยบางเรื่องที่พบความแตกต่างซึ่งจะเป็นประโยชน์ว่าหญิงจะโกงน้อยกว่าชาย และมีความเอื้อเฟื้อ และความรับผิดชอบสูงกว่าชาย ส่วนการศึกษาพฤติกรรมโกงของ ฮาร์ทฮอร์น และเมย์ (Hartshorne & May. 1928 : unpagged) โดยใช้สถานการณ์หลายประเภท และมีกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นกลุ่มที่ใหญ่มาก พบผลตรงข้ามกับการวิจัยอื่น ๆ คือ หญิงได้โกงในสถานการณ์ต่าง ๆ มากกว่าชาย และเบอร์ตัน (Burton. 1963 : unpagged) ผู้นำข้อมูลบางส่วนในการวิจัยที่กล่าวถึง มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติที่ก้าวหน้ากว่าเดิม ปรากฏว่า หญิงอยู่ในกลุ่มของผู้ที่มีลักษณะคนโกงเป็นจำนวนมาก และ

ชายอยู่ในกลุ่มของผู้ที่มีความซื่อสัตย์เป็นจำนวนมาก เช่นกัน ส่วนโคลเบอร์ก (Kohlberg. 1964 : 6) ได้ศึกษาความแตกต่างในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชน พบผลที่สนใจว่า ในวัยเด็กเล็ก และเด็กโตนั้น ชายและหญิงไม่แตกต่างกันในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม แต่เมื่อมาถึงวัยรุ่น ชายได้มีการพัฒนาทางจริยธรรมที่ก้าวหน้ากว่าหญิง และแมคคอบบี้ (Maccoby. 1966 : 115) ได้ศึกษาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามวิธีการของเปียร์เจห์ และพบว่ามีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยระหว่างการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติของเพศชายและเพศหญิง

จากการวิจัยภายในประเทศไทยของ ดวงเคื่อน พันธุนาวิน และ เพ็ญแข ประจักษ์จันติก (ดวงเคื่อน พันธุนาวิน และ เพ็ญแข ประจักษ์จันติก 2520 : 94) พบว่าในกลุ่มนักเรียนอายุประมาณ 13 - 15 ปี หญิงมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าชาย และระดับอายุ 17 - 19 ปี พัฒนาการทางจริยธรรมของชายกับหญิงเท่าเทียมกัน ส่วนในระดับอายุ 19 - 21 ปีนั้น พัฒนาการทางจริยธรรมของชายก้าวหน้ากว่าของหญิงอย่างเห็นได้ชัด และถาวร รอดเทศ (ถาวร รอดเทศ 2523 : 74) วิวัฒน์ อัครวานิชย์ (วิวัฒน์ อัครวานิชย์ 2523 : 56) เมธี โพธิ์พัฒน์ (เมธี โพธิ์พัฒน์ 2523 : 75) สบโชค พูลนวม (สบโชค พูลนวม 2523 : 47) อุบลรัตน์ โพธิ์โกสุม (อุบลรัตน์ โพธิ์โกสุม 2523 : 48) ก็ได้ศึกษานักเรียนทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 739, 856, 886 และ 731 คน ตามลำดับ โดยใช้แบบสอบถามวัดความซื่อสัตย์ของ ส่วนา พรพัฒน์กุล และคนอื่น ๆ ผลปรากฏว่า นักเรียนหญิงมีความซื่อสัตย์มากกว่านักเรียนชาย (ถาวร รอดเทศ และ วิวัฒน์ อัครวานิชย์) ส่วน เมธี โพธิ์พัฒน์ สบโชค พูลนวม และ อุบลรัตน์ โพธิ์โกสุม รายงานผลแต่เพียงว่า นักเรียนหญิงและนักเรียนชายมีความซื่อสัตย์แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาถึงคะแนนเฉลี่ยของคะแนนความซื่อสัตย์ พบว่าส่วนมากนักเรียนหญิงจะมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่านักเรียนชาย สำหรับ ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และ วิลาศลักษณ์ ชีววัลลี (ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และ วิลาศลักษณ์ ชีววัลลี 2524 : 144) ได้พบว่า นักเรียนหญิงมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางด้านจิตใจทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ การมีสัมมาคารวะต่อบิดามารดา และผู้อาวุโส ความเอื้อเฟื้อ ความกตัญญูต่อเวท และการยึดมั่นบุญ

มากกว่านักเรียนชาย ส่วนไพโรจน์ หวังชื่นใจ (ไพโรจน์ หวังชื่นใจ 2525 : 50) ได้วิจัยพบว่า องค์ประกอบทางด้านเพศไม่มีความเกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กับทัศนคติการเป็นพลเมืองดีแต่ประการใด

จริยธรรมกับสติปัญญาของบุคคล

สมบุรณ์ ศาลยาชีวิน (สมบุรณ์ ศาลยาชีวิน 2525 : 42) อ้างอิงมาจาก จอห์น ดีวีย์ (John Dewey. 1959 : 43) กล่าวว่า จริยธรรมคือ เชาวน์ปัญญาทางสังคมของบุคคลนั่นเอง ซึ่งหมายถึงการรับรู้ สังเกตและเข้าใจในสถานการณ์ของสังคม ตลอดจนความสามารถในการปรับตัวและพร้อม ๆ กับการพัฒนาทางเชาวน์ปัญญาซึ่งสอดคล้องกันกับ ดวงเคียน พันธุมนาวัน (ดวงเคียน พันธุมนาวัน 2524 : 34) กล่าวว่า จริยธรรมในชั้นสูงจะเกิดขึ้นได้จากการรับรู้และการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของบุคคล แล้วเกิดการสะสมความรู้ขึ้น จากรายละเอียดกลายเป็นกฎ และเป็นหลักในการปฏิบัติในสถานการณ์ต่าง ๆ ฉะนั้น ความสามารถในการรับรู้และการเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวันซึ่งก็หมายถึงสติปัญญาของบุคคล จึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางจริยธรรมของบุคคลด้วย โดยเฉพาะจริยธรรมในด้านที่เกี่ยวกับการใช้เหตุผลในการที่จะกระทำหรือไม่กระทำคุณดีและความชั่ว ลิคโคนา (Lickona. 1976 : 21) ได้ประมวลผลวิจัยจากหลายฝ่าย ซึ่งต่างก็ให้ผลสอดคล้องกันว่า สติปัญญาของบุคคลนั้นมีความสัมพันธ์อย่างมากกับการตัดสินใจทางจริยธรรมและพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคล โดย ลิคโคนา ได้ยกตัวอย่างผลงานวิจัยของ พริงเกิลและกอร์ (Pringle and Gooch. 1965 อ้างอิงมาจาก Lickona. 1976 : 230) ผู้ทำการศึกษาช่วงยาวกับเด็กเมื่ออายุ 11 ปี และติดตามไปจนเด็กเหล่านี้อายุ 15 ปี ผู้วิจัยพบว่า พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กนี้มีความสัมพันธ์กับการกล่าวถึงความชั่วประเภทต่าง ๆ โดยเด็กอายุ 11 ปี ผู้มีสติปัญญาในระดับต่างกันจะตอบต่างกันโดยผู้ที่มีสติปัญญาคำจะให้ตัวอย่างความชั่วที่ ๑ เช่น การควักลูกนัยน์ตาคนอื่น การกล่าวพรสบา หรือการสูบบุหรี่ ส่วนเด็กอายุ 11 ที่มีสติปัญญาปานกลางและสูง จะให้ตัวอย่างความชั่วที่กว้างขึ้น เช่นฆาตกรรม ส่วนเมื่ออายุ 15 ปี พวกที่มีระดับสติปัญญาคำ จะตอบในชั้นความชั่วที่สูงขึ้นเล็กน้อย เช่น โจรกรรม แต่พวกที่มีระดับสติปัญญา

สูงจะตอบในระดับสูง เช่น การทำให้คนอื่นผิดหวัง การรังเกียจผิว หรือการก่อสงคราม เป็นต้น ส่วนฮาร์ทชอร์น และเมย์ (Hartshorne & May, 1976 : unpagged) ก็พบว่า วัยรุ่นอังกฤษที่มีสติปัญญาต่ำเท่าใดก็มีพฤติกรรมที่ไม่ซื่อสัตย์มากขึ้นเท่านั้น

ส่วนในประเทศไทย สุริยา เหมตะศิลา (สุริยา เหมตะศิลา 2521 : 42) ได้วัดเหตุผลเชิงจริยธรรมและระดับสติปัญญาของนักเรียนอายุ 15 - 16 ปี ในกรุงเทพฯ และในต่างจังหวัด โดยใช้แบบวัดระดับสติปัญญาของ WISC ส่วนแบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม ได้สร้างขึ้นเอง แต่ไม่พบว่า การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับระดับสติปัญญาของวัยรุ่นไทยมีความสัมพันธ์กันแต่ประการใด และการศึกษาในกลุ่มเด็กนักเรียนชั้นประถม 3 ถึงประถม 5 (อายุ 9 - 12 ปี) จำนวน 120 คน ทั้งในกรุงเทพฯ และชนบท วิเชียร ทองนุช (วิเชียร ทองนุช 2521 : 107) ได้พบอย่างเด่นชัดว่านักเรียนไทยที่มีความสามารถทางการคิดแบบอนุรักษ์ 3 ประการ ตามทฤษฎีของเปียเจท์มากเท่าไรก็มีความสามารถที่จะให้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นเท่านั้น ($r = .75$) นอกจากนี้ ยังพบในรายละเอียดว่า แบบแผนความแตกต่างของความสามารถทางการคิดตามหลักอนุรักษ์ 3 ประการของผู้ที่อายุต่างกันนั้น คล้ายคลึงกับแบบแผนความแตกต่างของความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในกลุ่มเด็กหญิงที่ถูกศึกษาด้วย ส่วน วิรัช จาณอนม (วิรัช จาณอนม 2520 : 75) ผู้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดตามหลักตรรกศาสตร์ กับการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในเด็กกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดผู้มีอายุ 13 - 15 ปี ผู้วิจัยไม่พบว่า ความคิดตามหลักตรรกศาสตร์มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยศาสตร์แต่ประการใด สำหรับการวิจัยของโกศล มีคุณ (โกศล มีคุณ 2524 : 255) ซึ่งทำการวิจัยนักเรียนชั้นประถมปีที่ 5 และปีที่ 6 ในต่างจังหวัดพบว่า เด็กที่มีความสามารถในการสวมบทบาทของผู้อื่นมากเป็นผู้ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่สูงกว่าผู้ที่มีความสามารถในการสวมบทบาทน้อย ความสามารถในการสวมบทบาทนี้น่าจะเกี่ยวข้องกับประสบการณ์การเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งขึ้นอยู่กับเขามีปัญหาทางสังคมนั่นเอง

เอกสารและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู

ครอบครัวในสถาบันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็ก เพราะครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรกที่ให้การอบรมทางด้านจิตใจแก่เด็กตลอดเวลา อนุพันธ์ส่วนตัวก็ อารมณ์เด็กก็เริ่มมีที่มาจากบ้าน เด็กจะเป็นผู้มีความคิดความรู้สึก มีมารยาทหรือการวางตัวอย่างไรขึ้นอยู่กับที่การอบรมจากทางบ้านส่วนหนึ่ง (สุพัตรา สุภาพ 2515 : 26) และนอกจากการอบรมเลี้ยงดูแล้ว สิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ของครอบครัว เช่น ฐานะความเป็นอยู่ ที่พักอาศัย ระดับการศึกษาของบิดามารดา ญาติพี่น้องต่างก็มีอิทธิพลต่อจิตใจ พฤติกรรม และบุคลิกภาพของเด็กทั้งสิ้น

คุณธรรมกับการอบรมเลี้ยงดู

การอบรมเลี้ยงดูหมายถึง การที่บิดามารดาปฏิบัติต่อเด็กและเรียกร้องให้เด็กปฏิบัติต่อตนและต่อผู้อื่นไปในทางต่าง ๆ ฉะนั้น การอบรมเลี้ยงดูคือการที่ผู้เลี้ยงดูกับเด็กมีการติดต่อเกี่ยวข้องกัน อันเป็นทางให้ผู้เลี้ยงดูสามารถให้รางวัล หรือลงโทษการกระทำต่าง ๆ ของเด็กได้ นอกจากนี้เด็กยังมีโอกาสเฝ้าสังเกตลักษณะและการกระทำต่าง ๆ ของผู้เลี้ยงดูด้วย ทำให้เด็กได้เลียนแบบผู้เลี้ยงดูอีกด้วย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2522 : 17) การอบรมเลี้ยงดูเด็กจัดออกได้เป็นหลายประเภท แต่การศึกษาครั้งนี้ได้จัดรวมไว้เป็น 3 ประเภท ดังที่โรเจอร์ (Rogers. 1972 : 117) อ้างอิงมาจาก อนุรัตน์ โพธิโกสม 2523 : 11) ได้จัดแบ่งไว้คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยหมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่เด็กรู้สึกว่าตนเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม บิดามารดามีความอดทนไม่ตามใจมากเกินไป และเข้มงวดกวดขันจนเกินไป รู้จักยอมรับนับถือความสามารถและความคิดเห็นของเด็ก ให้ความร่วมมือตามโอกาสอันเหมาะสม

การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เป็นวิธีการที่บิดามารดาให้ความรัก เคารพในสิทธิของเด็ก ให้ความเท่าเทียมกันของสมาชิกในครอบครัว ลักษณะของการอบรมแบบนี้ จะ

ทำให้เด็กมีความกระตือรือร้นและมีความคิดสร้างสรรค์ (Hurlock. 1955 : 433 - 435) นอกจากนี้ ยังเป็นลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กมีส่วนในการแสดงความคิดเห็น ถกเถียงปัญหาต่าง ๆ ใต้ และ บอลด์วิน (Baldwin. 1948 : 127 - 136) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก 3 แบบ คือ ประชาธิปไตย การให้การยอมรับ และการตามใจ โดยการสัมภาษณ์พ่อแม่ 220 ครอบครัว พบว่าลูกที่พ่อแม่ให้การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จะมีพัฒนาการด้านความรู้สึกรับผิดชอบสูง ซึ่งตรงกับการศึกษาของ แรดเค (Radke. 1964 : 235) ที่พบว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะมีลักษณะเชื่อมั่นในตนเอง เป็นที่ยอมรับของสังคม ให้ความร่วมมือกับเพื่อนฝูง และมีความรับผิดชอบสูง และจากการศึกษาของ เพค (Peak. 1958 : 374) ก็พบว่าเด็กที่มีความรับผิดชอบสูงขึ้นขึ้นอยู่กับ การฝึกวินัย จากการสังเกตพฤติกรรมของพ่อแม่พบว่า ความเอาใจใส่ซึ่งกันและกันระหว่างพ่อแม่กับลูก การให้ความรักของพ่อแม่ การฝึกวินัยอย่างสม่ำเสมอ การให้เหตุผลและการดลงเส้น คงวา เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เด็กมีความรับผิดชอบสูง

สำหรับการวิจัยเรื่องการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยในประเทศไทยนั้น ก็ได้มีการวิจัยไว้เช่นกัน เช่น ถิ่น แพเพช (ถิ่น แพเพช 2517 : 67 - 68) ได้ทำการศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 283 คน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง และในวัยเดียวกันนั่นเอง ชูศรี หลีกเพชร (ชูศรี หลีกเพชร 2517 : 95) ได้ทำการ ศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น จำนวน 350 คน พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ รู้จักเหตุผลในการกระทำต่าง ๆ มีการไตร่ตรองและปฏิบัติตนไปในทางที่สังคมยอมรับ อาารมคังที่ และมีลักษณะเป็นมิตรกับคนทั่วไป สำหรับ วิกรม กมลโกศล (วิก 2518 : 99 - 100) ได้ทำการศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความวิตกกังวลน้อยกว่าเด็กที่ได้รับการ ความซื่อสัตย์ในทอดทิ้ง และเข้มงวดหรือให้ความคุ้มครองมากเกินไป และในปีต่อมา บ : 97) ได้ทำการ (ประพันธ์ สุทธาวาส 2519 : 38 - 40) ได้ศึกษาความก้าวร ความรักมีความสัมพันธ์เลี้ยงดูของนักศึกษาวิทยาลัยครู พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบมูรณ์ ศาลยาชีวิน

ก้าวร้าวน้อยกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยหรือทอดทิ้ง และแบบเข้มงวด หรือคุ้มครองมากเกินไป เพราะการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนั้น พ่อแม่ให้ความยุติธรรม มีเหตุผล เด็กจึงมีพฤติกรรมไม่เป็นปัญหา

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจวบจำนึก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจวบจำนึก 2520 : 131) ได้ศึกษาจริยธรรมของเยาวชนไทยกับการอบรมเลี้ยงดูซึ่งแบ่งเป็น 4 แบบ คือ แบบรัก แบบควบคุม แบบลงโทษทางกายหรือจิต และการอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ปรากฏว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากและให้เหตุผลมาก มีความสัมพันธ์กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมมากกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบลงโทษและควบคุม สำหรับวิเชียร ทองนุช (วิเชียร ทองนุช 2521 : 115) ได้ศึกษาพบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและแบบเข้มงวดกวัดขันให้เหตุผลเชิงจริยธรรมแตกต่างกัน และบุญสร แก้วส่อง (บุญสร แก้วส่อง 2522 : 60) ได้ทำการศึกษาพบว่า เด็กวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวัดขัน และแบบปล่อยปละละเลยซึ่งสอดคล้องกันกับ เคช วิโย (เคช วิโย 2523 : 63) ได้ศึกษาเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย พบว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีเหตุผลเชิงจริยธรรมมากกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวัดขัน และแบบปล่อยปละละเลยอีกเช่นกัน สำหรับทิพวรรณ กิติวิบูลย์ (ทิพวรรณ กิติวิบูลย์ 2522 : 126) ได้ทำการศึกษาเด็กระดับอนุบาลพบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักและแบบใช้เหตุผลต่างก็มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคะแนนจริยธรรมตามทฤษฎีของ เพียเจต์ และ โคลเบอร์ก ในปีต่อมา ทิพย์สุดา นิลสินธพ (ทิพย์สุดา นิลสินธพ 2523 : 51) ได้ทำการศึกษาเด็กก่อนวัยเรียน พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมแบบลงโทษและแบบปล่อยปละละเลย

อุบลรัตน์ โพธิโกสุม (อุบลรัตน์ โพธิโกสุม 2523 : 48) ได้ทำการศึกษาการอบรมเลี้ยงดูของเด็กไทยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล มีความสัมพันธ์กับความซื่อสัตย์ในทางบวกและเสริมเกียรติ พรหมพุย (เสริมเกียรติ พรหมพุย 2523 : 97) ได้ทำการศึกษาเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับคุณธรรมแห่งพลเมืองดี และ สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน (สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน

2525 : 70) พบว่าวิธีการปกครองลูกด้วยการยกย่องชมเชยเมื่อทำดีและว่ากล่าวตักเตือน
ชี้แจงเมื่อทำผิด มีผลต่อการพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กมากกว่าการปกครองโดยการใช้อำนาจ
วัตถุสิ่งของเป็นเงื่อนไขในการลงโทษและให้รางวัลหรือทำโทษทางกาย เช่น การริครอบสิทธิ์
บางประการ การทำโทษทางกาย นอกจากนั้น พ่อแม่ที่ไว้น้ำใจ เชื่อใจ ให้ความอิสระเสรีต่อ
ลูกในการควบคุมตนเอง ไม่เร่งรัดและคาดหวังความสำเร็จในตัวลูกมากเกินไป มีแนวโน้ม
ที่จะช่วยพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็ก

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่เด็กรู้สึกว่าบิดามารดา
ก้าวร้าวเรื่องส่วนตัวของตน ยับยั้งการก้าวร้าวและทำให้ตนเองรู้สึกผิดเมื่อแสดงพฤติกรรม
ที่ไม่เหมาะสม มีความรู้สึกว่าถูกบังคับให้ทำตามความต้องการของบิดามารดา บิดามารดาใช้
คำพูดที่ทำให้ตนรู้สึกอาย

วัตสัน (Watson. 1959 : 249) ได้ศึกษาวิจัยของพ่อแม่กับบุคลิกภาพของเด็ก
พบว่า เด็กที่ได้รับอิสระจากพ่อแม่จะมีความคิดริเริ่มมากกว่าพ่อแม่ที่ควบคุมเด็ก ซึ่งเด็ก
หลังนี้จะมีพฤติกรรมที่ก้าวร้าวมาก ต่อมา เบรนเนอร์ (Brenner. 1961 : 7)
พ่อแม่ที่ใช้แบบแผนวินัย ให้ความรักมากไป พบว่ามีผลต่อการลดความคิดสร้างสรรค์
เป็นอิสระของลูกจะทำให้เด็กมีอารมณ์มั่นคง และฟิลลิป (Hurlock
citing Filiigel) พบว่า พ่อแม่ที่เข้มงวดและระมัดระวังเกินไปมักจะ
ต่อต้านกับพ่อแม่

การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดจะทำให้เด็กเกิดความตึงเครียด เจ้าอารมณ์ ก้าวร้าว
ขัดคำสั่งและต่อต้านบิดามารดา นอกจากนี้ การที่บิดามารดาเข้มงวดจะทำให้เด็กเกิดความ
คับข้องใจ ไม่มีความมั่นใจในตนเอง เด็กมีลักษณะลงโทษตัวเอง มีพฤติกรรมรุนแรงในทาง
นิเสธ (เดโช สอนานนท์ 2510 : 67) ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในตัวเองและสังคม
ส่วนรวมได้ ดังที่ศิริพร หลิมศิริวงศ์ (ศิริพร หลิมศิริวงศ์ 2511 : 202) ได้ทำการศึกษา
ปัญหาทางครอบครัวที่ทำให้เด็กต้องมาอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง พบว่าปัญหาสำคัญ
สำหรับเด็กวัยรุ่น คือ บิดามารดาไม่ให้ความรักและความเอาใจใส่ ไม่ปรองดองกันและ
อย่างเข้มงวดกวดขันมากเกินไป ต่อมา วิกรม กมลโกศล (วิกรม กมลโกศล
99 - 100) ได้พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันทำให้

ประพันธ์ สุทธาวาส (ประพันธ์ สุทธาวาส 2519 : 38 - 40) พบว่าทำให้เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าว วิเชียร ทองนุช (วิเชียร ทองนุช 2521 : 115) ได้ทำการศึกษาพบว่า เด็กมีเหตุผลเชิงจริยธรรมน้อยกว่าการที่เด็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกันกับ บัญชร แก้วส่อง (บัญชา แก้วส่อง 2522 : 60) และเดช วิโย (เดช วิโย 2523 : 63) สำหรับเสริมเกียรติ พรหมพุย (เสริมเกียรติ พรหมพุย 2523 : 97) ทำการศึกษาพบว่า การอบรมแบบการลงโทษและแบบการคาดหวังเอาจากเด็กมีความสัมพันธ์ทางลบกับคุณธรรมแห่งการเป็นพลเมืองดี

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง การอบรมเลี้ยงดูที่เด็กรู้สึกว่าคุณไม่ได้รับความเอาใจใส่ให้คำแนะนำช่วยเหลือจากบิดามารดาเท่าที่ควร

บรอนเฟรเนนเบอร์ (Bronfenbener) กล่าวว่า การปล่อยปละละเลยมากเกินไปทำให้เด็กไม่รู้จักรักความดีเพียงพอและชอบเขต เกิดความวิตกกังวลเพราะไม่รู้จักรับชอบเขตและการควบคุม (Breckennidge and Vincent. 1966 : 143) นอกจากนี้ไซมอนด์ (Symonds) พบว่า บิดามารดาที่ทอดทิ้งบุตร ขาดความเอาใจใส่ดูแล จะทำให้บุตรมีลักษณะเป็นคนก้าวร้าว เห็นคนอื่นเป็นศัตรู หนีโรงเรียนบ่อย ๆ พูดยด และลักเล็กขโมยน้อย (Monroe. 1952 : 185) ทั้งนี้ สอดคล้องกับ ทศพงษ์ สุนทรพิพิธ (ทศพงษ์ สุนทรพิพิธ 2517 : 22) ซึ่งทำการศึกษาประวัติของเด็กที่ได้กระทำผิดมาแล้วพบว่า ส่วนใหญ่บิดามารดาปล่อยปละละเลยบุตร ไม่กวดขันความประพฤติเท่าที่ควรมาตั้งแต่เล็ก เด็กและเยาวชนมิได้เรียนหนังสือประกอบอาชีพให้เป็นกิจจะลักษณะ มีเวลาว่างมาก จึงชอบเที่ยวเตร่คบเพื่อนไม่ดี ใช้เงินฟุ่มเฟือย ไม่ประมาณตน ติดอบายมุขหรือยาเสพติด ซึ่งเด็กที่ต้องคดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษนั้น ส่วนใหญ่แล้วพบว่า ผู้ปกครองเด็กขาดการเอาใจใส่เท่าที่ควร ซึ่งในเรื่องนี้พระภิกษุจรรย์ ปานจันทร์ (สินธุ์ ดวงทอง 2519 : อ้างอิงมาจากพระภิกษุจรรย์ ปานจันทร์) ผู้ได้รับรางวัลแมกไซไซ ปี 2518 กล่าวว่า สาเหตุที่คนติดยาเสพติดนั้นมีอยู่หลายประการ สาเหตุหนึ่งนั้นมาจากปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว หรือผู้ปกครองไม่เอาใจใส่ดูแลการที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองปล่อยปละละเลยไม่เอาใจใส่ดูแลทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าตนเองถูกเกลียดชัง ไม่มีใครสนใจ จึงพยายามเรียกร้องความสนใจด้วยวิธีการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว เห็นคนอื่นเป็นศัตรู ปรับตัวไม่ดีและมั่วร้าย (ประพันธ์ สุทธาวาส

2519 : 19) ไม่รู้จักขอบเขตของความพอดี ลักษณะเหล่านี้ของเด็กประกอบกับการได้อิสระที่พ่อแม่ปล่อยให้ละเลย จะทำให้มีเวลาว่าง ท่องเที่ยวตามใจชอบ และความอยากรู้อยากลองจะเป็นสิ่งชักนำให้เด็กติดยาเสพติดได้ง่าย นอกจากนี้แล้ว ถิ่น แพเพช (ถิ่น แพเพช 2517 : 67 - 68) ได้ทำการศึกษา พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งหรือปล่อยปละละเลยก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในตัวเด็กได้น้อย วิกรม กมลสุโกศล (วิกรม กมลสุโกศล 2518 : 99 - 100) พบว่าทำให้เด็กมีความวิตกกังวลสูง สำหรับการเล่าของบัญญัติ แก้วส่อง (บัญญัติ แก้วส่อง 2522 : 60) เฉช วิโย (เฉช วิโย 2523 : 63) และทิพย์สุดา นิลสินธพ (ทิพย์สุดา นิลสินธพ 2523 : 51) ต่างก็พบว่าเด็กมีเหตุผลและพัฒนาการทางจริยธรรมได้น้อยกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ จากการศึกษาของ อุบลรัตน์ โพธิโกสม (อุบลรัตน์ โพธิโกสม 2523 : 48) พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยและความใกล้ชิดมีความสัมพันธ์กัน ในทางลบ จากตัวอย่างดังกล่าวข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูทั้ง 3 แบบคือ แบบประชาธิปไตย แบบเข้มงวดกวดขัน และแบบปล่อยปละละเลย ต่างก็มีลักษณะแตกต่างกัน และก่อให้เกิดผลทางคุณธรรม จริยธรรม บุคลิกภาพของเด็กแตกต่างกันอีกด้วย และพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะให้ผลดีต่อเด็กมากที่สุดในทุก ๆ ด้าน

การศึกษาของบิดามารดากับคุณธรรม

ทางด้านการศึกษาของผู้ปกครอง แฮมิลตัน (Hamilton 1964 : 4063) ไวลฟอร์ด (Wolford 1965 : 2516) และ กรีน (Green 1957 : 36) ได้ทำการวิจัยและสรุปผลว่าการศึกษาของบิดามารดาที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน มักมีผลการเรียนระดับต่ำ และเด็กเหล่านี้ไม่ได้รับการกระตุ้นในเรื่องการเรียนจากพ่อแม่ สำหรับเซลเลอร์ (Zeller 1966 : 20) ระบุว่าบิดามารดาของนักเรียนที่ออกจากกลางคันเหล่านี้มีการศึกษาน้อยกว่าระดับ 8 (Grade 8) นอกจากนี้ คอสเตอร์ (Coster 1965 : 50 - 62) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางครอบครัวกับผลการเรียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาของบิดามารดา เป็นตัวแปรหนึ่งที่สัมพันธ์กับการเรียนของนักเรียน ดังนั้น นักเรียนที่บิดามารดามีการศึกษาสูงจะมีโอกาสที่จะได้รับการเรียนรู้วิธีเรียน การแก้ไขปัญหา และความรู้ต่าง ๆ จากบิดามารดาของตนมากกว่าที่นักเรียนที่มีบิดามารดามีระดับการศึกษาต่ำ

สำหรับการศึกษาในประเทศไทยนั้น ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จันนิ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จันนิ 2520 : 182) พบว่าลักษณะทางสังคมของบิดามารดา (อาชีพ และระดับการศึกษา) ไม่สัมพันธ์กับพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลซึ่งสอดคล้องกันกับบุญชู แก้วส่อง (บุญชู แก้วส่อง 2522 : 64) และอุบลรัตน์ โพธิโกสม (อุบลรัตน์ โพธิโกสม 2523 : 55) ซึ่งพบว่า เด็กที่ระดับการศึกษาของผู้ปกครองต่างก็มีความซื่อสัตย์ไม่แตกต่างกัน สำหรับเสริมเกียรติ พรหมผุย (เสริมเกียรติ พรหมผุย 2523 : 98) นั้น พบว่า คุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองดีของเด็กก็ไม่แตกต่างกันอีกด้วย

ถึงแม้ว่าการศึกษาที่ผ่านมาจะพบว่าระดับการศึกษาของบิดามารดาจะไม่มีอิทธิพลต่อคุณธรรมจริยธรรมของเด็กไทยก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถสรุปได้แน่ชัด เพราะระดับการศึกษาของบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับการเลือกวิธีการอบรมเลี้ยงดู

คุณธรรมกับฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว

เยาวชนที่เกิดมาในครอบครัวที่มีฐานะต่าง ๆ กันนั้น จะมีวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน อยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน และได้ติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลที่มีคุณสมบัติที่ต่างกัน บุคคลที่มาจากครอบครัวฐานะยากจน หัวหน้าครอบครัวต้องหาเช้ากินค่ำ ใช้แรงงานเข้าแลกกับเงิน คนในครอบครัวประเภทนี้ ย่อมจะมีความวิตกกังวลในการครองชีพ มีความเครียดซึ่งเกิดจากสภาพแวดล้อมที่แออัด และแร้นแค้นทางวัตถุ หรืออยู่ในที่ห่างไกลความเจริญ จนทำให้มีประสบการณ์ที่คับแค้น สติปัญญาและความรอบรู้ไม่แตกฉาน เคย และ เบอร์ดิน ได้รวบรวมผลงานวิจัยด้านนี้พบว่า ถ้าเปรียบเทียบการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของเด็กที่มาจากครอบครัวฐานะต่าง ๆ กันแล้ว ผลส่วนมากคือเด็กที่มาจากครอบครัวฐานะต่ำมีพัฒนาการด้านนี้ช้ากว่าเด็กที่มาจากครอบครัวฐานะปานกลางหรือสูง (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จันนิ 2520 : 20 อ้างอิงมาจาก Kay 1970 : 182, Burten 1963 : 496 - 497) นอกจากนี้ยังพบว่า ฐานะทางสังคมก็เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจเชิงจริยธรรมไปสู่ขั้นสูง คือพิจารณาตัดสินบุคคลจากเจตนาตามทฤษฎีทางเพียเจท์ (Boehm. 1962 : 590, Harrower 1934 : 75 - 79) สำหรับการอธิบายถึงความสำคัญของฐานะ

ทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวต่อความก้าวหน้าทางจริยธรรม เคย กล่าวว่าปัจจัย
 ด้านนี้มีผลที่จะช่วยทำให้พัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กเร็วขึ้นหรือช้าลงได้ เนื่องจากครอบครัว
 ได้ปลูกฝังลักษณะเบื้องต้นทางจริยธรรม คือ การยอมรับตนเอง การมีเอกลักษณ์ การเทียบเคียง
 การประสบความสำเร็จและสัมฤทธิ์ผลต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นทางให้เกิดความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และ
 จะเปิดโอกาสให้ลักษณะเชิงจริยธรรมอื่น ๆ ปรากฏขึ้นได้ภายหลัง นอกจากนี้ยังมีหลักฐานทาง
 การวิจัยของนักสังคมวิทยาและนักจิตวิทยาบางคนแสดงว่า บุคคลที่มีฐานะต่ำและปานกลางนั้น
 มีค่านิยมบางอย่างแตกต่างกัน บุคคลเหล่านี้มีความเชื่อว่าสิ่งใดดีควรทำ และสิ่งใดชั่วไม่ควรทำ
 ต่างกันไปมาก นอกจากนี้จากทะเบียนประวัติอาชญากรยังแสดงว่า บุคคลฐานะยากจน เป็นผู้
 กระทำผิดกฎหมายมากกว่าคนฐานะอื่น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จันท์
 2520 : 19 อ้างอิงมาจาก Kay 1975 : 37 - 38)

การศึกษาของโคลเบอร์กับเด็กชาวอเมริกันในระยะแรกได้ผลสนับสนุน โดยพบว่า
 เด็กที่มาจากครอบครัวฐานะปานกลางมีคะแนนการตัดสินใจเชิงจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่มาจาก
 ครอบครัวฐานะต่ำ (Hoffman. 1970 : 279) แต่ การศึกษาการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม
 ตามทฤษฎีโคลเบอร์กับเด็กไทย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จันท์
 2520 : 92) ไม่ปรากฏเป็นที่แน่ชัดว่าเด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันมีระดับการใช้เหตุผล
 เชิงจริยธรรมที่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกันกับ ทิพวรรณ กิติวิบูลย์ (ทิพวรรณ กิติวิบูลย์
 2522 : 125) และบุญชร แก้วส่อง (บุญชร แก้วส่อง 2522 : 61) ซึ่งพบว่า
 บิดามารดาที่มีอาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน ไม่ทำให้จริยธรรมของเด็กแตกต่างกัน
 และถาวร รอดเพศ (ถาวร รอดเพศ 2523 : 42) และอุบลรัตน์ โพธิโกสม
 (อุบลรัตน์ โพธิโกสม 2523 : 49) ก็พบว่าไม่ทำให้ความซื่อสัตย์ของเด็กแตกต่างกัน
 สำหรับเสริมเกียรติ พรหมพุย (เสริมเกียรติ พรหมพุย 2523 : 99) นั้น พบว่า ไม่ทำ
 ให้คุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองดีของเด็กแตกต่างกันอีกเช่นกัน

ดังนั้น พอจะสรุปได้ว่า ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวไม่มีอิทธิพลต่อคุณธรรม
 จริยธรรม ของเด็กไทยอย่างเห็นได้ชัดเท่าที่ควร

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ

ความหมายของทัศนคติ

ความหมายของทัศนคติ ยังไม่เป็นที่ยอมรับตรงกันในหมู่นักจิตวิทยาหรือกลุ่มผู้ทำ การศึกษาด้านทัศนคติ ดังนั้นแต่ละกลุ่มก็ให้ความหมายไปตามความเชื่อของตน ซึ่งมีนักจิตวิทยา หลายท่านได้ให้ความหมายของทัศนคติไว้ดังนี้คือ นิวคอมบ์ (Newcomb. 1954 : 126) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นความรู้สึกเอนเอียงของจิตใจที่มีต่อประสบการณ์ซึ่งคนเราได้รับอาจมาก หรือน้อยก็ได้ ทัศนคติแสดงออกได้ทางพฤติกรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ การแสดงออกในลักษณะที่พึงพอใจ ชอบ หรือเห็นด้วย ลักษณะนี้เรียกว่า ทัศนคติเชิงบวกหรือ เชิงนิยาม (Positive attitude) อีกลักษณะหนึ่งคือ การแสดงออกในลักษณะที่ไม่ พึงพอใจ ไม่ชอบ ไม่เห็นด้วย เบื่อหน่าย ซึ่งชัง ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า ทัศนคติเชิงลบ หรือ เชิงนิเสธ และ ฮิลการ์ด (Hilgard. 1962 : 214) ให้คำจำกัดความของทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติ คือ พฤติกรรมหรือความรู้สึกครั้งแรกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่แนวความคิดหรือสภาวะกรรม ในการเข้าหา หรือออกห่างเป็นความพร้อมที่จะตอบสนองในครั้งต่อ ๆ ไปในการเอนเอียง ไปในลักษณะอย่างเดิม เมื่อพบสิ่งดังกล่าวนั้นเข้าอีก สำหรับ เคแกน (Kagan. 1968 : 613) กล่าวถึง ทัศนคติว่าเป็นความโน้มเอียงที่ฝังแน่นอยู่ในความคิดและความรู้สึกในทางบวก หรือทางลบ ที่มีต่อสิ่งที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะทัศนคติประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 2 อย่างคือ ความรู้ความ เข้าใจ และอารมณ์ นอกจากนั้น ครูซ (Cruze. 1974 : 187) ได้ให้ความหมายของ ทัศนคติว่า เป็นความรู้สึกที่เอนเอียงของจิตใจซึ่งมีต่อประสบการณ์ที่คนเราได้รับ และทัศนคติ จะเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพ

ส่วนนักจิตวิทยาของไทยได้ให้ความหมายของทัศนคติไว้ดังนี้ คือ เดโช สวนานนท์ (เดโช สวนานนท์ 2512 : 28) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นคุณลักษณะหนึ่งของบุคลิกภาพที่สร้างขึ้นได้ เปลี่ยนแปลงได้ และเป็นแรงจูงใจที่กำหนดทิศทางพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อสิ่งแวดลอม กว้าง ๆ ดังนั้น ทัศนคติจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งที่จะทำให้บุคคลประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ในหน้าที่การงานหรืออาชีพของตน และดวงเดือน พันธุมนาวิน และบุญยิ่ง เจริญยิ่ง (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ บุญยิ่ง เจริญยิ่ง 2518 : 3) ให้คำจำกัดความว่า

ทัศนคติเป็นความรู้สึกที่แสดงออกอย่างมั่นคงต่อบุคคล หรือสถานการณ์ใด ๆ ซึ่งอาจเป็นไปในทางที่ดี ชัดแจ้ง หรือเป็นกลางก็ได้ ซึ่งเป็นผลของการรับรู้เกี่ยวกับลักษณะที่ดีหรือเลวของบุคคล หรือสถานการณ์นั้น ๆ ส่วน เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์ (เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์ 2520 : 38) ให้ความหมายของทัศนคติว่า เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ประสบการณ์และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเรานั้น ๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง อาจเป็นไปในทางสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขบวนการอบรมให้เรียนรู้ระเบียบวิธีของสังคม ซึ่งทัศนคตินี้จะแสดงออกหรือปรากฏให้เห็นได้ชัดในกรณีที่สิ่งเรานั้นเป็นสิ่งเร้าทางสังคม

จากความหมายของทัศนคติที่กล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่า ทัศนคติหมายถึง สภาพของจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก ท่าที ความคิดเห็น ของบุคคลที่มีต่อบุคคลหรือสถานการณ์ หรือต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยบุคคลนั้นจะแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะนิมิตหรือทางบวก (Positive) คือ ชอบ พอใจ เห็นด้วย สนับสนุน หรือในลักษณะนิเสธ (Negative) คือ ไม่ชอบ ไม่พอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่สนับสนุน และทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนี้สามารถสร้างขึ้นได้และเปลี่ยนแปลงได้

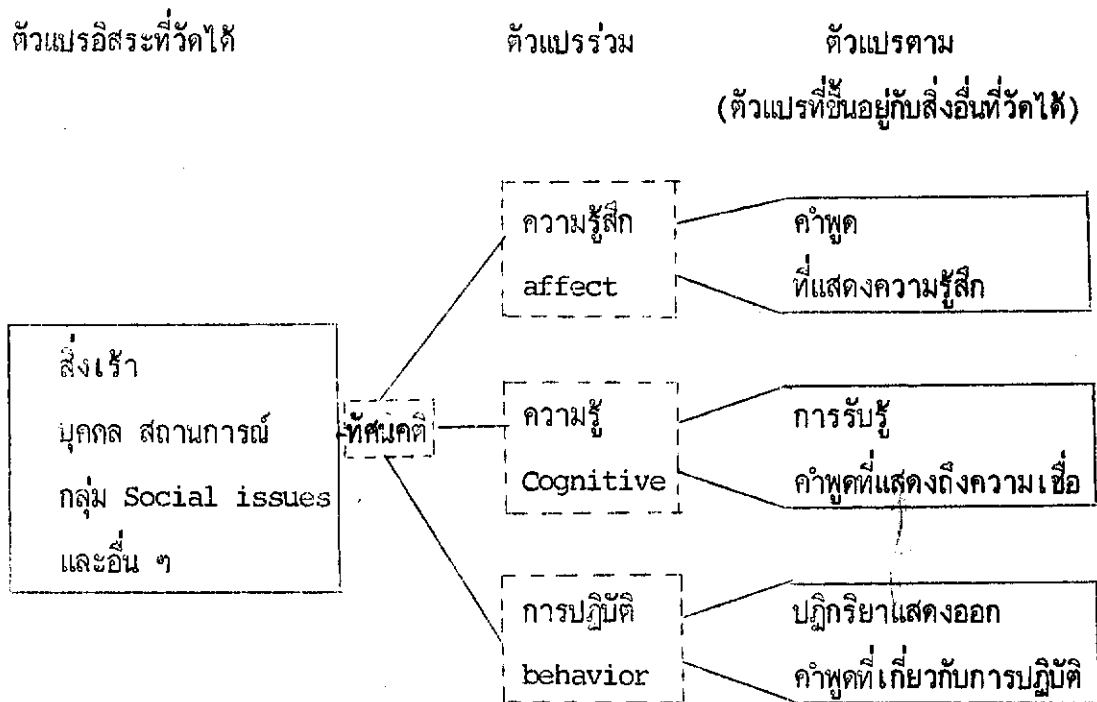
องค์ประกอบของทัศนคติ

องค์ประกอบของทัศนคติสามารถแยกแยะได้ 3 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ 2520 : 3 - 4) คือ

1. องค์ประกอบทางด้านพุทธิปัญญา (Cognitive component) ได้แก่ ความรู้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มนุษย์ใช้ในการคิด ความคิดนี้อาจจะอยู่ในรูปใดรูปหนึ่งแตกต่างกันโดยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า

2. องค์ประกอบทางด้านท่าทีความรู้สึก (Affective component) เป็นส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งเป็นตัวเร้า "ความคิด" อีกต่อหนึ่ง ถ้าบุคคลมีสภาวะความรู้สึกดีหรือไม่ดี ขณะที่คิดถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะออกมาในรูปลักษณะที่แตกต่างกัน (ดีหรือไม่ดี) แสดงว่าบุคคลมีความรู้สึกในด้านบวก (Positive) และมีความรู้สึกในด้านลบ (Negative) ตามลำดับต่อสิ่งนั้น

3. องค์ประกอบทางการปฏิบัติ (Behavioral component) เป็นองค์ประกอบที่มีแนวโน้มในทางปฏิบัติ หรือถ้ามีสิ่งเร้าเหมาะสมเกิดการปฏิบัติหรือมีปฏิกริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง

ภาพประกอบ 1 แผนภูมิองค์ประกอบของทัศนคติ

การก่อรูปของทัศนคติ

การก่อรูปของทัศนคติตามที่ ออลพอร์ท (Allport, 1935 : 180) กล่าวว่า เกิดขึ้นได้จากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้ถึงวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ของสังคมและนำเอาสิ่งที่เรียนรู้เหล่านั้นมาเป็นรากฐานของทัศนคติ
2. การแบ่งแยกความรู้ที่ได้มาจากการประสบการณ์ของตนเอง เช่น เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูมาดี มักมองโลกในแง่ดี
3. ประสบการณ์ที่ได้รับมาจากเต็มแต่รุนแรงในด้านดีหรือไม่ดี เช่น บุคคลที่ทำให้เกลียดชังมาก มีลักษณะอย่างใด ก็มักมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อบุคคลที่มีรูปร่างลักษณะเช่นนั้นด้วย

4. การเลียนแบบ เช่น การที่บุตรเลียนแบบบิดา มารดา ของตน เมื่อบิดา มารดามีทัศนคติต่อบุคคล หรือสถาบันใดสถาบันหนึ่ง เช่นในบุตรก็มีทัศนคติเช่นนั้นด้วย

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ ทัศนคติจึงสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้แต่ละบุคคล ย่อมมีประสบการณ์อันเป็นสิ่งเสริมสร้างทัศนคติต่างกันไปสังคมที่ล้อมรอบตัวบุคคล ซึ่งบุคคลได้ปะทะสังสรรค์ด้วยทั้งในทางตรงและทางอ้อม เป็นกลจักรสำคัญที่ก่อให้เกิดการสร้างทัศนคติขึ้น ทัศนคติจึงสร้างขึ้นโดยได้รับอิทธิพลจากครอบครัว โรงเรียน เพื่อนฝูง กลุ่มต่าง ๆ ในสังคม สื่อมวลชนและสิ่งรอบตัวบุคคล บุคคลสามารถเรียนรู้ทัศนคติโดยมีการสังสรรค์กับสิ่งที่เรามีทัศนคติต่อโดยตรง ทัศนคติที่สร้างขึ้นโดยลักษณะนี้ค่อนข้างจะเข้มข้นมากกว่า แมคกวาย (พชนี วรกวิน 2522 : 71 - 72 และพิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ 2522 : 42 - 43 อ้างอิงมาจาก Meguire ได้อธิบายถึงขบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติว่า ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ 5 ขั้นตอน คือ

1. การเอาใจใส่ (Attention) เป็นความสนใจ ความใส่ใจในการรับฟัง ถ้าบุคคลไม่ให้ความสนใจที่จะฟังแล้วขบวนการขั้นตอนต่อไปก็จะไม่เกิดขึ้น และจะไม่มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ สาเหตุที่ทำให้คนสนใจฟัง เอาใจใส่ได้แก่ ผู้ส่งความและเนื้อหาของสารนั้น ๆ

2. ความเข้าใจ (Comprehension) ความเข้าใจจะเกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลเอาใจใส่ต่อการสื่อ ซึ่งควรใช้ข้อความชักจูงให้ผู้รับเกิดความเข้าใจได้โดยง่าย มีความน่าเชื่อถือ

3. การยอมรับ (Acceptance) เป็นผลมาจากข้อ 1 และ 2 หากบุคคลตั้งใจฟังเกิดความเข้าใจแจ่มแจ้ง ก็จะทำให้เกิดการยอมรับ การยอมรับมี 3 แบบ คือ

3.1 การยอมทำตาม (Compliance) บุคคลยอมรับการชักจูง เพราะหวังผลตอบแทน หรือได้รับการยอมรับ

3.2 การเทียบเคียง (Identification) บุคคลยอมรับหวังที่จะทำตนให้คล้ายคลึงกับผู้ชักจูง ซึ่งเป็นสิ่งที่ตนพอใจและอยากเลียนแบบ

3.3 การยอมรับเข้าเป็นส่วนตน (Internalization) การชักจูงเพราะ ผู้ชักจูงชี้ให้เห็นประโยชน์ที่จะได้รับและเข้าใจมากขึ้น

4. การเก็บเอาไว้ (Retention) เป็นความคงทนหรือการจำเก็บไว้ ถ้าเป็นเรื่องราวที่มีความสำคัญต่อตัวบุคคล จะทำให้จำได้นาน วิธีการสื่อสารที่ดึงดูดความสนใจแก่ผู้รับ และเสนอย่อย ๆ จะช่วยให้จำได้นาน

5. การกระทำ (Action) เป็นขบวนการขั้นสุดท้ายของการเปลี่ยนทัศนคติ คือ การแสดงพฤติกรรมเพื่อแสดงถึงการมีทัศนคตินั้น ๆ

นอกจากนั้น องค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนทัศนคติ คือ แหล่งที่มาของสารสื่อ ผู้ชักจูง และวิธีการชักจูง และ ประเด็นสำคัญที่สุดคือ ประเด็นที่ต้องการจะเปลี่ยนทัศนคติ ถ้าเป็นเรื่องที่ไม่ขัดต่อทัศนคติเดิมก็ไม่น่าเป็นปัญหาที่บุคคลจะยอมรับ ถ้าขัดกับทัศนคติเดิมก็จะเกิดความรู้สึกขัดแย้ง และอาจจะไม่ยอมเปลี่ยนทัศนคติก็ได้ นอกจากนั้นลักษณะของผู้สื่อความก็มีความสำคัญต่อการเปลี่ยนทัศนคติด้วย ถ้ามีลักษณะน่าเชื่อถือ เพราะมีความรู้ ความชำนาญในเรื่องที่เกี่ยวกับประเด็นที่ชักจูง ก็จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้มาก

สมมุติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 เพศหญิงและเพศชาย มีความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน

2. นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 มีทัศนคติในเชิงบวกต่อคุณธรรม 4 ประการ

3. นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 เพศหญิงและเพศชาย มีทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการแตกต่างกัน

4. นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่บิดามีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน

5. นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่มารดามีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน

6. นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน

7. นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่ได้รับการอบรม
เลี้ยงดูแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการแตกต่างกัน
  8. นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 เพศหญิงและเพศชาย
มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการแตกต่างกัน
  9. นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่บิดามีระดับการ
ศึกษาแตกต่างกัน มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน
  10. นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่มารดา มีระดับการ
ศึกษาแตกต่างกัน มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน
  11. นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่ฐานะความเป็น
อยู่ของครอบครัวแตกต่างกัน มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน
  12. นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่ได้รับการอบรม
เลี้ยงดูแตกต่างกัน มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการแตกต่างกัน
  13. ความรู้ ทัศนคติ และเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ มีความ
สัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
- ในการศึกษาครั้งนี้ได้ตั้งระดับความเชื่อมั่นไว้ที่ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ คือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนสหศึกษาของรัฐบาลในเขตการศึกษา 8 ได้แก่จังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน พะเยา และแม่ฮ่องสอน โดยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มแบบ **Stratified Random Sampling** ตามสัดส่วนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ทั้งหมดได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 850 คน เป็นเพศชาย 422 คน หญิง 428 คน ซึ่งมีวิธีการสุ่มดังนี้

1. สุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาลในแต่ละจังหวัดทุกจังหวัดในเขตการศึกษา 8 ให้เป็นโรงเรียนในตัวจังหวัด 1 แห่ง และต่างอำเภออีก 1 แห่ง
2. เมื่อได้โรงเรียนที่เป็นตัวแทนของแต่ละจังหวัดแล้ว เลือกเอาเฉพาะนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สุ่มเอานักเรียนชายและหญิงตามจำนวนที่คำนวณได้จากสัดส่วนของจังหวัดนั้น ๆ โดยวิธีจับฉลากรายชื่อของนักเรียนชายและหญิงตามจำนวนที่ต้องการ ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามจังหวัด สถานศึกษาและเพศ

จังหวัด	ชื่อโรงเรียน	มัธยมศึกษาปีที่ 4		รวม
		ชาย	หญิง	
เชียงใหม่	กาวิละวิทยาลัย	31	43	74
	พริ้ววิทยาคม	50	50	100
ลำพูน	จักรคำคณาทร	23	28	51
	ธีระกานต์ป้างโฮ่ง	11	12	23
แพร่	พิริยาลัย	25	35	60
	ร้องกวางอนุสรณ์	39	24	63

ตาราง 2 (ต่อ)

จังหวัด	ชื่อโรงเรียน	มัธยมศึกษาปีที่ 4		รวม
		ชาย	หญิง	
ลำปาง	เขลางค์นคร	34	42	76
	แจ้ห่มวิทยา	34	26	60
น่าน	ศรีสวัสดิ์วิทยาการ	24	20	34
	ท่าวังผาวิทยาคม	27	22	49
พะเยา	พะเยาพิทยาคม	11	14	25
	ดอกคำใต้วิทยาคม	32	26	58
เชียงราย	สามัคคีวิทยาคม	25	25	50
	เวียงป่าเป้าวิทยาคม	56	51	107
แม่ฮ่องสอน	ห้องสอนศึกษา	10	10	20
เขตการศึกษา 8	รวม	422	428	850

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มี 4 ฉบับ คือ

1. แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ
2. แบบสอบถามวัดทัศนคติเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ
3. แบบทดสอบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ
4. แบบสอบถามภูมิหลังส่วนบุคคลและแบบสอบถามการถูกอบรมเลี้ยงดู

แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมและแบบสอบถามวัดทัศนคติเกี่ยวกับคุณธรรม

เป็นเครื่องมือวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง สำหรับแบบทดสอบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม ได้ใช้แบบทดสอบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมของ ดวงเคื่อน พันธุมนาวัน และเพ็ญแข ประจวบจันทน์ (ดวงเคื่อน พันธุมนาวัน และเพ็ญแข ประจวบจันทน์ 2520 : 221 - 226) ได้สร้างขึ้นและหาความเชื่อมั่นไว้เรียบร้อยแล้ว และมีข้อความตรงกับความหมายของคุณธรรม 4 สำหรับแบบสอบถามในชุดที่ 4 นั้น ได้ใช้แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู ของจิ (จิตรรา เฝ้าทรัพย์ 2520 : 104 - 107) ได้สร้างขึ้นและได้ทดลองหาค่าความเชื่อมั่น 0.8694

วิธีการสร้างเครื่องมือ

1. แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาความเป็นมาของคุณธรรม 4 ประการ พบว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงนำเอาคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า "มรรชาธรรม" กับ "อริฐานธรรม" ในหนังสือ นวโกวาท ตอนธรรมวิภาค หมวด 4 และคำแปลศาสนธรรมที่แสดงลักษณะสัจธรรมฝ่ายกุศล มารวมเป็นพระบรมราโชวาท เพื่อเป็นหลักที่ประชาชนคนไทยทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติ ปฏิบัติและบำรุงให้เจริญงอกงามขึ้นในจิตใจของตนโดยทั่วกัน

1.2 ศึกษารายละเอียดในเนื้อหาสาระเรื่องของมรรชาธรรมและอริฐานธรรม แต่ละข้อจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับ ความซื่อสัตย์ ความข่มใจ บังคับใจ หรือวินัยในตนเอง การอดทน อดกลั่น การละวางความชั่ว และการเสียสละเพื่อส่วนรวม

1.3 สร้างแบบทดสอบวิชาความรู้ มีลักษณะเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ดังตัวอย่าง

ข้อ ๐) ข้อใดตรงกับความหมายของคำว่า การรักษาความตั้งใจจริงใจต่อตนเองมากที่สุด

- ก. คำชอบอ่านการ์ตูนในห้องเรียนเสมอเมื่อครูเฟล
- ข. แคงเป็นคนชอบอ่านหนังสือเพราะอยากอ่าน
- ค. เขียวตั้งใจจะดูหนังสือเตรียมสอบ แต่อ่านนวนิยายที่ชอบ
- ง. เหลืองอ่านหนังสือเสียงดังเพราะต้องการให้พ่อรู้ว่าตนขยัน

1.4 นำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบเพื่อพิจารณาว่าครอบคลุมเนื้อหาหรือไม่ โดยแต่ละคนพิจารณาจากความเห็นและให้คะแนนดังนี้

- + 1 = แน่ใจว่าข้อสอบเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มเนื้อหา
- 0 = ไม่แน่ว่าข้อสอบนั้นเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มนั้นหรือไม่
- 1 = แน่ใจว่าข้อสอบนั้นไม่เป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้น

นำคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาคำนวณจากสูตร (สมบูรณ์ ชิตพงศ์, เอกสารโรเนียว ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ : 2)

$$IC = \frac{\sum R}{N}$$

IC คือ ดัชนีความสอดคล้องของข้อสอบกับเนื้อหาวิชา

$\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาวิชาทั้งหมด

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาวิชา

ถ้าได้ดัชนี IC มากกว่าหรือเท่ากับ .5 สรุปว่าข้อนั้นเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะของกลุ่มพฤติกรรมนั้น

1.5 นำแบบทดสอบจำนวน 43 ข้อ ไปทดสอบนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม ซึ่งเป็นโรงเรียนสหศึกษาประจำอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นนักเรียน จำนวนเพศละ 50 คน รวมเป็น 100 คน ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อสอบเป็นรายข้อ เพื่อหาค่า

ความยากง่าย และอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ โดยใช้วิธีการตัดกลุ่ม 27% ของ จุง เทห์ ฟาน (Fan. 1952 : 32) ซึ่งการตรวจสอบถือเกณฑ์การตรวจให้คะแนนใช้หลักคำตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือตอบเกินกว่า 1 ตัวเลือก ในข้อเดียวกันให้ 0 คะแนน

1.6 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกไว้แล้ว จำนวน 30 ข้อ คือข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง .2 ถึง .8 และค่าอำนาจจำแนก (r) ไม่น้อยกว่า .2 นำมาหาความเชื่อมั่น โดยใช้วิธี KR - 20 ของ Kuder Richardson

1.7 เลือกข้อสอบที่มีคุณภาพดี เรียงลำดับความยากง่ายแล้ว จัดพิมพ์เพื่อเตรียมใช้ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2. แบบสอบถามวัดทัศนคติเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยใช้มาตราวัดทัศนคติของ ลิกเคอร์ต (Likert) ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ช่อง (Scales) เมื่อสร้างแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะด้านของเนื้อหาจริยธรรมตรวจสอบว่าครอบคลุมเนื้อหาหรือไม่ แล้วจึงนำไปทดลองสอบหาค่าอำนาจจำแนกและความเชื่อมั่น ซึ่งมีวิธีดำเนินการสร้างแบบสอบถามวัดทัศนคติดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม 4 ประการ

2.2 วิเคราะห์ลักษณะของทัศนคติ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และการสร้างทัศนคติให้เกิดขึ้น และการแสดงออกของพฤติกรรม

2.3 สร้างข้อคำถามเป็นแบบสอบถามวัดทัศนคติเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ

2.4 นำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบเพื่อพิจารณาว่าครอบคลุมเนื้อหาหรือไม่ โดยแต่ละคนพิจารณาลงความเห็นและให้คะแนนดังนี้

+ 1 = แน่ใจว่าข้อสอบนั้นเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้น

0 = ไม่แน่ใจว่าข้อสอบนั้นเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มนั้นหรือไม่

- 1 = แน่ใจว่าข้อสอบนั้นไม่เป็นตัวแทนเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้น

นำคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาคำนวณจากสูตร

(สมบุญ ชิตพงศ์, เอกสารโรเนียว ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ : 2)

$$IC = \frac{\Sigma R}{N}$$

IC คือ ดัชนีความสอดคล้องของข้อสอบกับลักษณะพฤติกรรม

ΣR คือ ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาวิชาทั้งหมด

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาวิชา

ถ้าได้ดัชนี IC มากกว่าหรือเท่ากับ .5 สรุปว่าข้อนั้นเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะของกลุ่มพฤติกรรมนั้น

2.5 ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามชนิด 5 ตัวเลือก ข้อความในแบบสอบถามจะเป็นเรื่องที่แสดงถึงความรู้ ความคิดเห็น ความสนใจ การมองเห็นคุณค่า คุณธรรม 4 ประการ โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ช่อง คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

2.6 ลักษณะคำถามเป็นแบบสร้างสถานการณ์ (Situation test) โดยสร้างสถานการณ์ที่เป็นปัญหาขึ้น แล้วให้ผู้ตอบสมมุติตนเองว่าถ้าอยู่ในสถานการณ์เช่นนั้น จะทำอย่างไร ในแต่ละสถานการณ์ จะมีคำถาม 2 ประเภท คือ

2.6.1 ทศนคติ เป็นคำถามประเภทแสดงความคิดเห็น อุดมคติ การพิจารณาด้วยเหตุผล เช่น ถามว่า "เป็นการสมควรหรือไม่ที่ (นาย ก.) ทำเช่นนั้น" หรือ "เป็นการถูกต้องหรือไม่ที่ (นาย ก.) ตัดสินใจทำเช่นนั้น"

2.6.2 ความตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรม เป็นคำถามที่เกี่ยวกับการกระทำที่อาจเคยทำจริง หรือยังไม่เคยแต่อาจกระทำ เช่น ถามว่า "ถ้าท่านอยู่ในสถานการณ์ เช่นนั้นท่านจะทำเช่นเดียวกับ (นาย ก.) หรือไม่"

ตัวอย่าง

- ๐) ในการแข่งขันฟุตบอลชิงชนะเลิศระหว่างโรงเรียน มีคนมาว่าจ้างแดงซึ่งทำหน้าที่เป็น
ประตูเป็นเงิน 1,000 บาท เพื่อให้เล่นไม่เต็มความสามารถ แต่แดงไม่ตกลงด้วย
- ก. แแดงทำเช่นนั้นเป็นการถูกต้องหรือไม่   ถูกต้อง

1	2	3	4	5

      ไม่ถูกต้อง
- ข. ถ้าท่านเป็นแดงท่านจะตกลงหรือไม่   ตกลง

1	2	3	4	5

      ไม่ตกลง
- ๐๐) แแดงกินกล้วยเขียว 2 ซาม คนขายคิดราคาเพียง 1 ซาม แแดงรีบบอกคนขายว่าคิดผิด
ไป 1 ซาม
- ก. แแดงทำเช่นนั้นเป็นการสมควรหรือไม่   สมควร

1	2	3	4	5

      ไม่สมควร
- ข. ถ้าท่านเป็นแดงท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่   ทำ

1	2	3	4	5

      ไม่ทำ
- ๐๐๐) ค่ายมอตอนนอนเพื่อนึงเฝ้าสิ่งของต่าง ๆ ที่นายแดงฝากไว้ เพราะนายแดงต้องรับพาลูก
ซึ่งป่วยหนักไปโรงพยาบาล
- ก. การที่เฝ้าทำเช่นนั้นเป็นการสมควรหรือไม่   สมควร

1	2	3	4	5

      ไม่สมควร
- ข. ถ้าท่านเป็นเฝ้า ท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่   ทำ

1	2	3	4	5

      ไม่ทำ

เกณฑ์ในการเลือกสถานการณ์เพื่อสร้างแบบทดสอบ

1. เป็นสถานการณ์ที่คนทั่วไปมีโอกาสประสบในชีวิตประจำวัน
2. สถานการณ์นั้น ๆ ต้องไม่รุนแรงเกินไป จนกระทั่งคนส่วนใหญ่ไม่มีใครมีโอกาส
ได้กระทำ
3. สถานการณ์นั้นเกี่ยวข้องกับคุณธรรม 4 ประการ
4. แต่ละคำถามเพียงประเด็นเดียว ใช้ภาษาง่าย ๆ ชัดเจน และไม่ซับซ้อน

2.7 กำหนดน้ำหนักของการให้คะแนน โดยถือเกณฑ์ตัดสินว่า เป็นพฤติกรรม
ตรงกับข้อความนั้น มากน้อยเพียงใดเป็น 2 กรณี ดังนี้ (ประภาเพ็ญ สุวรรณ 2520 :

2.7.1 ข้อความที่เป็นพฤติกรรมทางบวก

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	5	คะแนน
เห็นด้วย	ให้	4	คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้	2	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	1	คะแนน

2.7.2 ข้อความที่เป็นพฤติกรรมทางลบ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	1	คะแนน
เห็นด้วย	ให้	2	คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้	4	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	5	คะแนน

2.8 นำแบบสอบถามจำนวน 50 ข้อ ไปทดลองสอบถามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งไม่ได้เป็นโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน (ชาย 50 คน หญิง 50 คน) ซึ่งถือว่ามีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง แล้ววิเคราะห์คุณภาพเป็นรายข้อ โดยแบ่ง 25% ของ ผู้ที่ได้คะแนนสูง และ 25% ของผู้ที่ได้คะแนนต่ำ แล้วหาความเที่ยงตรงและหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ โดยใช้ t - test

2.9 นำข้อสอบที่คัดเลือกไว้จำนวน 30 ข้อ คือ ข้อสอบที่มีค่า t เท่ากับ หรือมากกว่า 1.75 มาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2526 : 33)

$$r = \frac{n}{n - 1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

3. แบบสอบถามภูมิหลังส่วนบุคคลและแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู

3.1 แบบสอบถามภูมิหลังส่วนบุคคล เป็นการสอบถามเกี่ยวกับเพศ ระดับการศึกษาของผู้ตอบ ระดับการศึกษาของบิดามารดา ฐานะของครอบครัว โดยให้ผู้ตอบเลือกขีดตอบหน้าคำตอบที่จัดไว้ให้แล้ว

3.2 แบบสอบถามการถูกอบรมเลี้ยงดู ผู้วิจัยนำแบบสอบถามของ จิตรา ฝ้าทรัพย์ (จิตรา ฝ้าทรัพย์ 2520 : 104 - 107) ได้สร้างขึ้นจำนวน 45 ข้อ และได้หาคุณภาพไว้เรียบร้อยแล้ว ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.8694

ตัวอย่าง

การอบรมเลี้ยงดู	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงบ้าง	ไม่จริงเลย
0) พ่อแม่ไม่ทวงทอนแม่ในสิ่งที่ควรทวง					
00) ท่านรู้สึกน้อยใจที่พ่อแม่คุมมากเกินไป					
000) พ่อแม่รับฟังความคิดเห็นของท่านเสมอ					

แบบสอบถามทั้ง 45 ข้อนี้ แบ่งออกได้เป็นแบบสอบถามการวัดแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย 15 ข้อ ได้แก่ 1, 4, 9, 12, 13, 15, 19, 26, 32, 34, 36, 40, 41, 42 และ 45 แบบสอบถามวัดแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด 15 ข้อ ได้แก่ ข้อ 2, 6, 7, 10, 11, 14, 16, 17, 22, 25, 27, 28, 33, 35, และ 37 แบบสอบถามวัดแบบแผนการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย 15 ข้อ ได้แก่ 3, 5, 8, 18, 20, 21, 23, 24, 29, 30, 31, 38, 39, 43 และ 44

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถาม ใช้วิธีการกำหนดน้ำหนักโดยการสมมุติ (Arbitrary weighting) จากน้ำหนัก 1 หน่วยถึง 5 หน่วย ตามลำดับดังนี้

จริงมากที่สุด	ให้	5	คะแนน
จริงมาก	ให้	4	คะแนน
จริงปานกลาง	ให้	3	คะแนน
จริงบ้าง	ให้	2	คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้	1	คะแนน

4. แบบทดสอบเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบเหตุผลเชิงจริยธรรมของ ควงเต๋เอิน พันธุมนาวัน และเพ็ญแข ประจวบัจฉนิก (ควงเต๋เอิน พันธุมนาวันและเพ็ญแข ประจวบัจฉนิก 2520 : 221 - 226) ได้สร้างขึ้นและให้หาความเชื่อมั่นไว้เรียบร้อยแล้ว และมีข้อความสถานการณ์ตรงกับความหมายของคุณธรรม 4 ประการ

ตัวอย่าง

1. ถ้าหน่วยแพทย์และพยาบาลเคลื่อนที่มาขอรับบริจาคโลหิตที่โรงเรียนของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะไม่ร่วมในการบริจาคโลหิต เพราะ

- _____ เป็นการเสียสละที่ได้ ผลไม่คุ้มค่า
- _____ เป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าที่จะต้องรักษาสุขภาพของตัวเอง
- _____ ข้าพเจ้ากลัวว่าจะรู้สึกเจ็บและ เมื่อบริจาคโลหิตแล้วจะทำให้ร่างกายอ่อนแอติดโรคได้ง่าย
- _____ บุคคลไม่จำเป็นจะต้องละอายใจตนเองเมื่อได้บริจาคโลหิต เพราะการทำความดีนั้นทำได้หลายทาง
- _____ ข้าพเจ้าไม่กลัวว่าเพื่อน ๆ ของข้าพเจ้าจะหาว่าข้าพเจ้าเป็นคนใจแคบ เพราะมีเพื่อนของข้าพเจ้าหลายคนไม่ยอมบริจาคโลหิต
- _____ คนที่ไม่บริจาคโลหิต เพราะมีเหตุผลอันสมควรยอมไม่ทำให้ความภูมิใจในตนเองลดลง

เกณฑ์การให้คะแนน แบบสอบถามแต่ละข้อมีตัวเลือก 6 ตัวเลือก ซึ่งกำหนดให้ตรงกับชั้นการให้เหตุผลเชิงจริยธรรม 6 ชั้น ของโคลเบอร์กในการตอบให้ผู้ถูกทดสอบเลือกได้เพียงข้อความเดียวใน 6 ข้อความ ด้วยการขีดเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความนั้น ถ้าตรงกับชั้นที่ 6 ให้ 6 คะแนน ชั้นที่ 5 รองลงมา 5 คะแนน และลดลงมาตามลำดับจนถึง 1 ให้น้อยที่สุด 1 คะแนน ดังนั้น คำถามแต่ละข้อผู้ตอบจะได้คะแนนในช่วง 1 - 6 คะแนน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 จำนวน 850 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2527 โดยปฏิบัติดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือสำคัญจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ให้ขอความร่วมมือจากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบและแบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับ ตามลำดับ
3. ตรวจให้คะแนนแบบสอบถามทั้ง 4 ฉบับ แล้วนำคะแนนที่ได้มาทำการวิเคราะห์ต่อไป

* สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าเฉลี่ย ใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน คะแนนดิบ

N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2. หาความแปรปรวน ใช้สูตร (อังกฤษ สายยศ 2523 : 70)

$$s^2 = \frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}$$

เมื่อ s^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนน
 X แทน คะแนนดิบ
 N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

3. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ
 ใช้วิธี KR - 20 ของ Kuder Richardson (อังกฤษ สายยศ 2523 : 163)

$$r_{tt} = \frac{N}{N-1} \left[1 - \frac{\sum p_q}{s_t^2} \right]$$

เมื่อ N แทน จำนวนข้อของแบบทดสอบ
 s_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับ
 p แทน สัดส่วนของคนตอบถูกในแต่ละข้อ
 q แทน สัดส่วนของคนตอบผิดในแต่ละข้อ

4. การตรวจสอบความเที่ยงตรงแบบส้อมถามวัดทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ
 ใช้สูตร Pearson Product - moment correlation Coefficient (พวงรัตน์
 ทวีรัตน์ 2526 : 25)

$$r_{xy} = \frac{N\sum xy - \sum x \sum y}{\sqrt{[N\sum x^2 - (\sum x)^2][N\sum y^2 - (\sum y)^2]}}$$

เมื่อ r_{xy} แทน ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนการตอบแต่ละข้อความ
 กับคะแนนทั้งฉบับ
 x แทน คะแนนแต่ละข้อของแต่ละคน

Σx	แทน คะแนนรวมของทุกคนในข้อนี้
y	แทน คะแนนรวมทุกข้อของแต่ละคน
Σy	แทน ผลรวมของคะแนนทุกข้อของทุกคน
N	แทน จำนวนคน

5. หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามวัดทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ ใช้สูตร α
(พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2526 : 33)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right]$$

เมื่อ α	แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
n	แทน จำนวนข้อความในแบบวัดทัศนคติ
s_i^2	แทน ความแปรปรวนของคะแนนเป็นรายข้อ
s_t^2	แทน ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ

6. หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามวัดทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ โดย
วิเคราะห์รายข้อ ใช้สูตร (พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2526 : 30)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{s_H^2}{n_H} + \frac{s_L^2}{n_L}}}$$

เมื่อ t	แทน ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ
$\bar{X}_H$	แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มสูง
$\bar{X}_L$	แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ
s_H^2	แทน ค่าความแปรปรวนของกลุ่มสูง
s_L^2	แทน ค่าความแปรปรวนของกลุ่มต่ำ

n_H แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มสูง

n_L แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มต่ำ

7. ทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม 2 กลุ่ม โดยใช้ t - test

7.1 ทดสอบความแตกต่างระหว่างความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย

7.2 ทดสอบความแตกต่างระหว่างทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย

7.3 ทดสอบความแตกต่างระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ของ นักเรียนหญิงและนักเรียนชาย

สูตร

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}} \quad (\text{Guildford. 1965 : 184})$$

เมื่อ t แทน ค่าที่ใช้พิจารณาใน distribution

$\bar{X}_1, \bar{X}_2$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ 1 และ 2

S_1^2, S_2^2 แทน ค่าความแปรปรวนของกลุ่มที่ 1 และ 2

n_1, n_2 แทน จำนวนคนในกลุ่มที่ 1 และ 2

8. ทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม 3 กลุ่ม โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - way Analysis of Variance)

8.1 ทดสอบความแตกต่างระหว่างทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนที่มีความแตกต่างทางด้าน

8.1.1 ระดับ การศึกษาของบิดา

8.1.2 ระดับการศึกษาของมารดา

8.1.3 ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว

8.1.4 การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

8.2 ทดสอบความแตกต่างระหว่างเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม

4 ประการ ของนักเรียนที่มีความแตกต่างกันทางด้าน

- 8.2.1 ระดับการศึกษาของบิดา
- 8.2.2 ระดับการศึกษาของมารดา
- 8.2.3 ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว
- 8.2.4 การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว

$$F = \frac{MS_B}{MS_W} \quad (\text{Ferguson. 1976 : 233})$$

เมื่อ F แทน ค่า F - distribution
 MS_B แทน ค่า Mean Square ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา
 MS_W แทน ค่า Mean Square ภายในตัวแปรที่ศึกษา

9. ถ้าพบว่าคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรที่ทำการทดสอบแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบเป็นรายคู่ โดยใช้ Studentized q - Statistic แบบ Newman Keuls จากสูตร

$$q = \frac{\bar{T}_{\text{largest}} - \bar{T}_{\text{smallest}}}{MS_e/n} \quad (\text{Winer. 1971 : 210})$$

เมื่อ $\bar{T}_{\text{largest}}$ แทน คะแนนเฉลี่ยของตัวแปรที่มากที่สุด
 $\bar{T}_{\text{smallest}}$ แทน คะแนนเฉลี่ยของตัวแปรที่น้อยที่สุด
 MS_e แทน ค่าความแปรปรวนคลาดเคลื่อน
 n แทน ค่าเฉลี่ยฮาร์โมนิคของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

10. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความรู้ ทักษะ และเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ โดยใช้ Pearson product - moment correlation coefficient (อ้างตาม สายยศ 2523 : 84)

10.1 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความรู้และทักษะ

10.2 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความรู้และเหตุผลเชิงจริยธรรม

10.3 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนทักษะและเหตุผลเชิงจริยธรรม

สูตร

$$r_{xy} = \frac{N\sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N\sum X^2 - (\sum X)^2] [N\sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	$\sum X$	แทน ผลรวมของคะแนน X
	$\sum Y$	แทน ผลรวมของคะแนน Y
	$\sum X^2$	แทน ผลรวมของ X แต่ละตัวยกกำลังสอง
	$\sum Y^2$	แทน ผลรวมของ Y แต่ละตัวยกกำลังสอง
	$\sum XY$	แทน ผลรวมของผลคูณของ X กับ Y ทุกคู่
	N	แทน จำนวนคน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อตกลงเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแปลผลและความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล
ได้ตรงกัน จึงกำหนดใช้สัญลักษณ์ดังต่อไปนี้

N	แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
X	แทน คะแนนดิบ
$\bar{X}$	แทน ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
S^2	แทน ค่าความแปรปรวนของคะแนน
t	แทน ค่าที่ใช้พิจารณา t - distribution
df	แทน ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of freedom)
SS	แทน ผลบวกกำลังสอง (Sum of Squares)
MS	แทน ค่าเฉลี่ยกำลังสอง (Mean Square)
F	แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา F - distribution
q	แทน q - statistic
*	แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
r	แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมาย แบ่งออกเป็น 4 ตอน ตามจุดหมาย
ดังนี้

1. การศึกษาคุณธรรม 4 ประการของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในเขตการ
ศึกษา 8 และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และเหตุผลเชิง-
จริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ

2. เปรียบเทียบความแตกต่าง ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 8 ที่แตกต่างกันทางด้านเพศ

3. เปรียบเทียบความแตกต่างเกี่ยวกับทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 8 ที่มีความแตกต่างกันทางด้านเพศ สิ่งแวดล้อมทางด้านครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดู

4. เปรียบเทียบความแตกต่างการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรมรวม 4 ประการ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 8 ที่มีความแตกต่างทางด้านเพศ สิ่งแวดล้อมทางครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดู

1. การศึกษาคุณธรรม 4 ประการและการหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ

1.1 การศึกษาคุณธรรม 4 ประการ เกี่ยวกับทางด้านความรู้ ทัศนคติ และเหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8

1.1.1 ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและเปอร์เซ็นต์ของคะแนนความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ

เพศ	N	$\bar{X}$	SD	%
ชาย	422	19.7417	4.481	65.81
หญิง	428	20.5748	3.942	68.58
รวม	850	20.1583	4.212	67.19

จากตาราง 3 แสดงว่านักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 มีความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ในระดับปานกลาง

1.1.2 หัสนคติเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ การวิเคราะห์และแปลความหมาย เพื่อทดสอบสมมุติฐานที่ว่า "นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 มีหัสนคติในเชิงบวกต่อคุณธรรม 4 ประการ"

ตาราง 4 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปอร์เซ็นต์ของคะแนนหัสนคติเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ

เพศ	N	$\bar{X}$	SD	%
ชาย	422	247.3009	29.228	82.43
หญิง	428	256.5631	26.968	85.52
รวม	850	251.965	28.348	83.99

จากตาราง 4 แสดงว่านักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 มีคะแนนหัสนคติสูงและมีหัสนคติในเชิงบวกต่อคุณธรรม 4 ประการ

1.1.3 เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปอร์เซ็นต์ของคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ

เพศ	N	$\bar{X}$	SD	ระดับของจริยธรรม
ชาย	416	41.4038	6.639	4 - 5
หญิง	426	42.0681	6.773	4 - 5
รวม	842	41.736	6.706	4 - 5

จากตาราง 5 แสดงว่านักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก อยู่ในระดับจริยธรรม ที่ 4 - 5

1.2 การหาความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ ทักษะ และเหตุผลเชิงจริยธรรม
เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ

การวิเคราะห์และแปลความหมายเพื่อทดสอบสมมุติฐานที่ว่า "ความรู้ ทักษะ และเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ มีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ"

1.2.1 การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทักษะ

ตาราง 6 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้และทักษะต่อคุณธรรม 4 ประการ

ตัวแปร	N	r
ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ทักษะต่อคุณธรรม 4 ประการ	850	0.2916*

$$r_{.05 \text{ df } (2,840)} = 0.1946$$

จากตารางที่ 6 แสดงว่า ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ มีความสัมพันธ์กับกับทักษะต่อคุณธรรม 4 ประการ มีค่าเท่ากับ 0.2916 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

1.2.2 การหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และเหตุผลเชิงจริยธรรม

ตาราง 7 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้และเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับ
คุณธรรม 4 ประการ

ตัวแปร	N	r
ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ	842	0.2308 *

$$r_{.05} \text{ df } (2,840) = 0.1946$$

จากตาราง 7 แสดงว่า ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ มีความสัมพันธ์กับ
เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ มีค่าเท่ากับ 0.2308 และมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05

1.2.3 การหาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและเหตุผลเชิงจริยธรรม

ตาราง 8 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติและเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับ
คุณธรรม 4 ประการ

ตัวแปร	N	r
ทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ	842	0.2546 *

$$r_{.05} \text{ df } (2,840) = 0.1946$$

จากตาราง 8 แสดงว่า ทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ มีความสัมพันธ์กับ
เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ มีค่าเท่ากับ 0.2546 และมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .05

2. ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการเปรียบเทียบระหว่างเพศ

การวิเคราะห์และแปลความหมายเพื่อทดสอบสมมุติฐานที่ว่า "นักศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 เพศหญิงและเพศชาย มีความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน"

ตาราง 9 แสดงความแตกต่างด้านความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนหญิงและชาย

เพศ	N	$\bar{X}$	SD	t
ชาย	422	19.7414	4.481	2.88*
หญิง	428	20.5748	3.942	

$$t_{.05} \text{ df}(2,848) = 1.96$$

จากตาราง 9 แสดงว่า นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 เพศหญิงและเพศชาย มีความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสนับสนุนสมมุติฐานที่ 1

3. ทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ เปรียบเทียบระหว่างตัวแปรต่าง ๆ

3.1 ทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการเปรียบเทียบระหว่างเพศ

การวิเคราะห์และแปลความหมายเพื่อทดสอบสมมุติฐานที่ว่า "นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 เพศหญิงและเพศชายมีทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน"

ตาราง 10 แสดงความแตกต่างด้านทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนหญิงและชาย

เพศ	N	$\bar{X}$	SD	t
ชาย	422	247.3099	29.228	4.82*
หญิง	428	256.5631	29.968	

$$t_{.05 \text{ df}(2,848)} = 1.96$$

จากตาราง 10 แสดงว่า นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 เพศหญิงและเพศชาย มีทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งการวิเคราะห์สัณฐานสมมุติฐานที่ 3

3.2 ทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ เปรียบเทียบระหว่างนักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

การวิเคราะห์และแปลความหมายเพื่อทดสอบสมมุติฐานที่ว่า "นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่บิดามีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน "

ตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

ระดับการศึกษาของบิดา	N	$\bar{X}$	SD
ระดับสูง	84	250.8095	29.8201
ระดับปานกลาง	194	250.2835	27.5647
ระดับต่ำ	571	252.7045	28.4087
รวม	849	251.9647	28.3477

จากตาราง 11 อสงว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนที่บิคามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ อันดับ 1 นักเรียนที่บิคามีการศึกษาระดับต่ำ อันดับ 2 นักเรียนที่บิคามีการศึกษาระดับสูง และอันดับ 3 นักเรียนที่บิคามีการศึกษาระดับปานกลาง เพื่อให้ทราบวาค่าเฉลี่ยเหล่านี้แตกต่างกันจริงหรือไม่ จึงใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวตรวจสอบ ปรากฏผลดังตาราง 12

ตาราง 12 แสดงความแตกต่างทางทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนที่บิคามีระดับการศึกษาต่างกัน 3 กลุ่ม

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	973.5134	486.7567	.6052
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	847	681277.4287	804.3417	
รวม	849	682250.9412		

$$F_{.05} \text{ df } (2, 847) = 3.00$$

จากตาราง 12 แสดงว่า นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่บิคามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิเคราะห์ไม่สนับสนุนสมมุติฐานที่ 4

3.3 ทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ เปรียบเทียบระหว่างนักเรียนที่บิคามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

การวิเคราะห์และแปลความหมายเพื่อทดสอบสมมุติฐานที่ว่า "นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่บิคามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน"

ตาราง 13 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ
ของนักเรียนที่มารดา มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

ระดับการศึกษาของมารดา	N	$\bar{X}$	SD
ระดับต่ำ	689	252.6343	28.2050
ระดับปานกลาง	121	250.2479	26.4601
ระดับสูง	40	245.6250	35.3167
รวม	849	251.9647	28.3477

จากตาราง 13 แสดงว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ
ของนักเรียนที่มารดา มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ อันดับ 1
นักเรียนที่มารดา มีการศึกษาระดับต่ำ อันดับ 2 นักเรียนที่มารดา มีการศึกษาระดับปานกลาง
และอันดับ 3 นักเรียนที่มารดา มีการศึกษาระดับสูง เพื่อให้ทราบว่าคุณค่าเฉลี่ยเหล่านี้แตกต่างกัน
จริงหรือไม่ จึงใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวตรวจสอบ ปรากฏผลดังตาราง 14

ตาราง 14 แสดงความแตกต่างทางทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนที่มารดา
มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน 3 กลุ่ม

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	t
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	2273.1726	1136.5863	1.4158
ความแตกต่างในกลุ่ม	847	679977.7686	802.8073	
รวม	849	682250.9412		

$$F_{.05} \text{ df } (2, 847) = 3.00$$

จากตาราง 14 แสดงว่า นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 มารดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิเคราะห์ไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ 5

3.4 ทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ เปรียบเทียบระหว่างนักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวแตกต่างกัน

การวิเคราะห์และแปลความหมายเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ว่า "นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 มีฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน"

ตาราง 15 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวที่แตกต่างกัน

ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว	N	$\bar{X}$	SD
ระดับสูง	109	258.1376	22.2904
ระดับปานกลาง	631	251.1361	29.0490
ระดับต่ำ	109	250.5963	29.0807
รวม	849	251.9647	28.3477

จากตาราง 15 แสดงว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการของนักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวแตกต่างกันเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ อันดับ 1 นักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่ในระดับสูง อันดับ 2 นักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่ในระดับปานกลาง และอันดับ 3 นักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่ในระดับต่ำ เพื่อให้ทราบค่าเฉลี่ยเหล่านี้แตกต่างกันจริงหรือไม่ จึงใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวตรวจสอบ ปรากฏผลดังตาราง 16

ตาราง 16 แสดงความแตกต่างทางทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนที่มีฐานะ
ความเป็นอยู่ของครอบครัวแตกต่างกัน 3 กลุ่ม

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	4791.4694	2395.7347	2.9953
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	847	677459.4718	799.8341	
รวม	849	682250.9412		

$$F_{.05} \text{ df } (2, 847) = 3.00$$

จากตาราง 16 แสดงว่า นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่มีฐานะความเป็นอยู่แตกต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิเคราะห์ไม่สนับสนุนสมมุติฐานที่ 6

3.5 ทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ เปรียบเทียบระหว่างนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน

การวิเคราะห์และแปลความหมายเพื่อทดสอบสมมุติฐานที่ว่า "นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน"

ตาราง 17 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ
ของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน

การอบรมเลี้ยงดู	N	$\bar{X}$	SD
แบบประชาธิปไตย	730	254.1368	26.1410
แบบเข้มงวด	73	241.1370	33.3047
แบบปล่อยปละละเลย	45	235.7556	41.3115
รวม	848	252.0448	28.2681

จากตาราง 17 แสดงว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ
ของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ อันดับ 1
นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อันดับ 2 นักเรียนที่ได้รับการอบรม
เลี้ยงดูแบบเข้มงวด และอันดับ 3 นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย
เพื่อให้ทราบว่า ค่าเฉลี่ยเหล่านี้แตกต่างกันจริงหรือไม่ จึงใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวน
แบบทางเดียวตรวจสอบ ปรากฏผลดังตาราง 18

ตาราง 18 แสดงความแตกต่างทางทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการของนักเรียนที่ได้รับการ
อบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน 3 กลุ่ม

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	2	23825.0378	11912.5189	15.4145*
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	846	653801.2614	772.8147	
รวม	848	677626.2992		

$$F_{.05} \text{ df } (2, 846) = 3.00$$

จากตาราง 18 แสดงว่า นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลของการวิเคราะห์สัณฐานสมมุติฐานที่ 7 จึงทดสอบต่อเพื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่ดูว่ามีคู่ใดบ้างที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้ Studentized q - statistic แบบ Newman Keuls ซึ่งปรากฏผลดังตารางที่ 19

ตาราง 19 แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ ของคะแนนทางด้านทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน 3 กลุ่ม

การอบรมเลี้ยงดู		แบบปล่อยปละ ละเลย	แบบเข้มงวด	แบบประชาธิปไตย
	$\bar{X}$	235.756	241.137	254.137
แบบปล่อยปละละเลย	235.756	-	5.381	18.381*
แบบเข้มงวด	241.137		-	13.000*
แบบประชาธิปไตย	254.137			-
r			2	3
$q .95 (r, 846)$			2.66	3.20
$\sqrt{MS \text{ error}/n} \cdot q .95 (r, 846)$			8.246	9.92

จากตาราง 19 แสดงว่า

1. นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างจากนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด และการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดและนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ เปรียบเทียบระหว่างตัวแปร ๓ ตัว

4.1 เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ เปรียบเทียบระหว่าง

เพศ

การวิเคราะห์และแปลความหมายเพื่อทดสอบสมมุติฐานที่ว่า "นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 เพศหญิง และเพศชายมีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน"

ตาราง 20 แสดงความแตกต่างทางเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย

เพศ	N	$\bar{X}$	SD	t
ชาย	416	41.4038	6.639	1.44
หญิง	426	42.0681	6.773	

$$t_{.05 \text{ df}(2,840)} = 1.96$$

จากตาราง 20 แสดงว่า นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 เพศหญิงและเพศชาย มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิเคราะห์ไม่สนับสนุนสมมุติฐานที่ 8

4.2 เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ เปรียบเทียบระหว่าง
นักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

การวิเคราะห์และแปลความหมายเพื่อทดสอบสมมุติฐานที่ว่า "นักเรียนในระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่บิดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีเหตุผลเชิงจริยธรรม
เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน"

ตาราง 21 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับ
คุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

ระดับการศึกษาของบิดา	N	$\bar{X}$	SD
ระดับสูง	84	43.1071	7.4024
ระดับปานกลาง	193	41.6943	6.8263
ระดับต่ำ	564	41.5522	6.5512
รวม	841	41.7399	6.7111

จากตาราง 21 แสดงว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม
4 ประการ ของนักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ
อันดับ 1 นักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาสูง อันดับ 2 นักเรียนที่บิดามีการศึกษาระดับปานกลาง
และอันดับ 3 นักเรียนที่บิดามีการศึกษาระดับต่ำ เพื่อให้ทราบว่าคุณค่าเฉลี่ยเหล่านี้แตกต่างกัน
จริงหรือไม่จึงใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวตรวจสอบ ปรากฏดังตาราง 22

ตาราง 22 แสดงความแตกต่างทางเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ของ
นักเรียนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน 3 กลุ่ม

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	177.3300	88.6650	1.9732
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	839	37700.7092	44.9353	
รวม	841	37878.0392		

$$F_{.05 \text{ df } (2,841)} = 3.00$$

จากตาราง 22 แสดงว่า นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8
ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ไม่
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิเคราะห์ไม่สนับสนุนสมมุติฐานที่ 9

4.3 เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ เปรียบเทียบระหว่าง
นักเรียนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

การวิเคราะห์และแปลความหมายเพื่อทดสอบสมมุติฐานที่ว่า "นักเรียนในระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีเหตุผลเชิง
จริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน"

ตาราง 23 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับ
คุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนที่มารดา มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน

ระดับการศึกษาของมารดา	N	$\bar{X}$	SD
ระดับสูง	40	42.1000	7.2565
ระดับปานกลาง	120	41.1333	7.6256
ระดับต่ำ	681	41.8255	6.5088
รวม	841	41.7399	6.7111

จากตาราง 23 แสดงว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม
4 ประการ ของนักเรียนที่มารดา มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย
คือ อันดับ 1 นักเรียนที่มารดา มีการศึกษาระดับสูง อันดับ 2 นักเรียนที่มารดา มีการศึกษา
ระดับต่ำ และอันดับ 3 นักเรียนที่มารดา มีการศึกษาระดับปานกลาง เพื่อให้ทราบว่าค่าเฉลี่ย
เหล่านี้แตกต่างกันจริงหรือไม่ จึงใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวตรวจสอบ
ปรากฏดังตาราง 24

ตาราง 24 แสดงความแตกต่างทางเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ของ
นักเรียนที่มารดา มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน 3 กลุ่ม

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	54.3365	27.1682	0.6026
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	839	37823.7027	45.0815	
รวม	841	37979.0392		

$$F_{.05} \text{ df } (2, 839) = 3.00$$

จากตาราง 24 แสดงว่า นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่มารดา มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิเคราะห์ไม่สนับสนุนสมมุติฐานที่ 10

4.4 เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ เปรียบเทียบระหว่าง นักเรียนที่ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวแตกต่างกัน

การวิเคราะห์และแปลความหมายเพื่อทดสอบสมมุติฐานที่ว่า "นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวแตกต่างกัน มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน"

ตาราง 25 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนที่ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวแตกต่างกัน

ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว	N	$\bar{X}$	SD
ระดับสูง	108	42.0741	6.5918
ระดับปานกลาง	625	41.5472	6.6944
ระดับต่ำ	108	42.5138	6.9143
รวม	841	4173.99	6.711

จากตาราง 25 แสดงว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวแตกต่างกัน เริ่มจากค่ามากที่สุด ไปหาน้อย คือ อันดับ 1 นักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่ในระดับต่ำ อันดับ 2 นักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่ในระดับสูง และอันดับ 3 นักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่ในระดับปานกลาง เพื่อให้ทราบว่า ค่าเฉลี่ยเหล่านี้แตกต่างกันจริงหรือไม่ จึงใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวตรวจสอบ ปรากฏผลดังตาราง 26

ตาราง 26 แสดงความแตกต่างทางเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนที่ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวแตกต่างกัน 3 กลุ่ม

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	100.5448	50.2724	1.1165
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	839	37777.4944	45.0268	
รวม	841	37878.0392		

$$F_{.05 \text{ df } (2,839)} = 3.00$$

จากตาราง 26 แสดงว่า นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวแตกต่างกัน มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิเคราะห์ไม่สนับสนุนสมมุติฐานที่ 11

4.5 เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ เปรียบเทียบระหว่างนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน

การวิเคราะห์และแปลความหมายเพื่อทดสอบสมมุติฐานที่ว่า "นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน"

ตาราง 27 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรม
เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน

การอบรมเลี้ยงดู	N	$\bar{X}$	SD
แบบประชาธิปไตย	725	42.0110	6.6681
แบบปล่อยปละละเลย	45	40.0889	6.9584
แบบเข้มงวด	70	39.5857	6.6387
รวม	840	41.7491	6.7098

จากตาราง 27 แสดงว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ อันดับ 1 นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย อันดับ 2 นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และอันดับ 3 นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด เพื่อให้ทราบว่าค่าเฉลี่ยเหล่านี้แตกต่างกันจริงหรือไม่ จึงใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ตรวจสอบ ปรากฏผลดังตาราง 28

ตาราง 28 แสดงความแตกต่างทางเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน 3 กลุ่ม

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ความแตกต่างระหว่างกลุ่ม	2	410.7198	205.1599	4.6005*
ความแตกต่างภายในกลุ่ม	838	37407.3420	44.6388	
รวม	840	37818.0618		

$$F_{.05} \text{ df } (2, 838) = 3.00$$

จากตาราง 28 แสดงว่า นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิเคราะห์สับสมมุติฐานที่ 12 จึงทดสอบต่อเพื่อเปรียบเทียบเป็นรายคู่ว่ามีคู่ใดบ้าง ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้ Studentized q - statistic แบบ Newman Keuls ปรากฏผลดังตารางที่ 29

ตาราง 29 แสดงผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ของคะแนนทางด้านเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน 3 กลุ่ม

การอบรมเลี้ยงดู		แบบเข้มงวด	แบบปล่อยปละ ละเลย	แบบประชาธิปไตย
	$\bar{X}$	39.5857	40.8889	42.0110
แบบเข้มงวด	39.5857	-	1.3032	2.4253*
แบบปล่อยปละละเลย	40.889		-	1.1221
แบบประชาธิปไตย	42.0110			-
r			2	3
$q .95 (r, 838)$			2.66	3.20
$\sqrt{MS \text{ error}/n} \cdot q .95 (r, 838)$			1.995	2.40

จากตาราง 29 แสดงว่า

1. นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกับนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ไม่แตกต่างกันกับนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันมีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ไม่แตกต่างกันกับนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 8
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 8 ที่มีความแตกต่างกันทางด้าน
  - 2.1 เพศ
  - 2.2 สิ่งแวดล้อมทางด้านครอบครัว
  - 2.3 การอบรมเลี้ยงดู

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนสหศึกษาของรัฐบาลในเขตการศึกษา 8 ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน พะเยา และแม่ฮ่องสอน โดยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มแบบ Stratified Random Sampling ตามสัดส่วนของจำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ทั้งหมด ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 850 คน เป็นเพศชาย 422 คน เพศหญิง 428 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถาม 4 ฉบับ ได้แก่

1. แบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ได้ค่าความเชื่อมั่น เมื่อทำการทดสอบครั้งแรก โดยใช้สูตร $K-R$ 20 เท่ากับ 0.865 และหาค่าความเชื่อมั่น หลังจากการสอบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง โดยใช้สูตร $K-R$ 21 ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.648

2. แบบทดสอบวัดทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ ให้ค่าความเชื่อมั่น เมื่อทำการทดสอบครั้งแรก เท่ากับ 0.90 และหาความเชื่อมั่นหลังจากการสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง ให้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.857

3. แบบทดสอบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ

4. แบบสอบถามภูมิหลังส่วนบุคคลและแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู

แบบสอบถามชุดที่ 1 - 2 ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง สำหรับชุดที่ 3 นั้น ได้ใช้แบบทดสอบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมของ ควงเคือน พันธุมาวิน และเพ็ญแข ประจวบปัจฉนิก (ควงเคือน พันธุมาวิน และเพ็ญแข ประจวบปัจฉนิก 2520 : 221 - 226) ได้สร้างขึ้นและหาความเชื่อมั่นไว้เรียบร้อยแล้ว และมีข้อความตรงกับความต้องการของคุณธรรม 4 ประการ สำหรับแบบสอบถามชุดที่ 4 นั้น ได้ใช้แบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดูของ จิตรา ฝ้าทรัพย์ (จิตรา ฝ้าทรัพย์ 2520 : 104 - 107) ได้สร้างขึ้น และได้ทดลองหาคุณภาพเรียบร้อยแล้ว ให้ค่าความเชื่อมั่น 0.8694

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 จำนวน 850 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2527

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบให้คะแนนแบบทดสอบวัดความรู้ แบบทดสอบวัดทัศนคติ แบบทดสอบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แบบสอบถามภูมิหลังส่วนบุคคลและแบบสอบถามการอบรมเลี้ยงดู

2. รวบรวมคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบและแบบสอบถามของนักเรียนแต่ละคน จำนวน 850 คน ส่งให้ศูนย์บริการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นผู้คำนวณหาค่าทางสถิติต่าง ๆ ดังนี้

2.1 หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบน-
มาตรฐาน

2.2 ใช้ t - test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ความแตกต่างของทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ และความแตกต่างของเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ระหว่างนักเรียนหญิง และนักเรียนชาย

2.3 ใช้ F - test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างเกี่ยวกับทัศนคติต่อคุณธรรม และความแตกต่างทางเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ระหว่างนักเรียนที่มีความแตกต่างทางด้านระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวและใช้ q - statistic แบบ Newman Keul ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ของกลุ่มต่าง ๆ เมื่อพบว่าการทดสอบด้วย F - test มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 ใช้ Pearson product - moment correlation coefficient เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างคะแนนความรู้และทัศนคติ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างคะแนนความรู้และเหตุผลเชิงจริยธรรม และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนทัศนคติ และเหตุผลเชิงจริยธรรม

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลออกมาดังนี้

1. การศึกษาคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 8 และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติ และเหตุผลเชิงจริยธรรม เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ

1.1 การศึกษาคุณธรรม 4 ประการ พบว่า

1.1.1 นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 มีความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ อยู่ในระดับปานกลาง

1.1.2 นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 มีทัศนคติในเชิงบวกและระดับสูงต่อคุณธรรม 4 ประการ

1.1.3 นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 มี เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก อยู่ในระดับ จริยธรรมที่ 4 - 5

1.2 การหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะคิดและเหตุผลเชิงจริยธรรม เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 พบว่า ทั้งหมดมีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

1.2.1 ความรู้และทักษะคิดต่อคุณธรรม 4 ประการ มีความสัมพันธ์ กันในทางบวก

1.2.2 ความรู้และเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ มีความสัมพันธ์กันในทางบวก

1.2.3 ทักษะคิดและเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก

2. การเปรียบเทียบความแตกต่างความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่แตกต่างทางด้านเพศ พบว่า นักเรียน หญิงและนักเรียนชาย มีความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

3. การเปรียบเทียบความแตกต่างทางทักษะคิดต่อคุณธรรม 4 ประการ ระหว่าง ตัวแปรต่าง ๆ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 พบว่า

3.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างทักษะคิดต่อคุณธรรม 4 ประการของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่แตกต่างทางด้านเพศ พบว่า นักเรียนหญิง และนักเรียนชาย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างทางทักษะคิดต่อคุณธรรม 4 ประการ ของ นักเรียนที่ปีตามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน 3 กลุ่ม พบว่า นักเรียนมีทักษะคิดไม่แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.3 การเปรียบเทียบความแตกต่างทางทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการของนักเรียนที่มารดา มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน 3 กลุ่มพบว่า นักเรียนมีทัศนคติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.4 การเปรียบเทียบความแตกต่างทางทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการของนักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวแตกต่างกัน 3 กลุ่มพบว่า นักเรียนมีทัศนคติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.5 การเปรียบเทียบความแตกต่างทางทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวแตกต่างกัน 3 กลุ่มพบว่า

3.5.1 นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการแตกต่างจากนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด และนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.5.2 นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดและนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. การเปรียบเทียบความแตกต่างทางเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 พบว่า

4.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างทางเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนที่แตกต่างกันทางด้านเพศ พบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างทางเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน 3 กลุ่มพบว่า นักเรียนมีเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.3 การเปรียบเทียบความแตกต่างทางเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนที่มารดา มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน 3 กลุ่ม พบว่า นักเรียนมีเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.4 การเปรียบเทียบความแตกต่างทางเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับ
คุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนที่มีฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวแตกต่างกัน 3 กลุ่ม
พบว่า นักเรียนมีเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.5 การเปรียบเทียบความแตกต่างทางเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับ
คุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน 3 กลุ่ม พบว่า

4.5.1 นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีเหตุผล
เชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการแตกต่างจากนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบ
เข้มงวดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.5.2 นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีเหตุผล
เชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ไม่แตกต่างจากนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู
แบบปล่อยปละละเลยอย่างมีนัยทางสถิติ

4.5.3 นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด มีเหตุผลเชิง
จริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการไม่แตกต่างจากนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบ
ปล่อยปละละเลยอย่างมีนัยสำคัญ

อภิปรายผล

ตอนที่ 1 การศึกษาคุณธรรม ประการของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
ในเขตการศึกษา 8 และการหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะคิด และเหตุผลเชิงจริยธรรม
เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ

ผลของการศึกษาพบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 มี
ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการอยู่ในระดับปานกลางจะมีทัศนคติที่ดีต่อคุณธรรม 4 ประการ
ซึ่งเป็นการแสดงออกในรูปของความสนใจ พอใจ สนับสนุน เห็นด้วย และพร้อมที่จะนำ
ไปปฏิบัติในเวลาและสถานการณ์อันสมควร ซึ่งเป็นการสนับสนุนสมมุติฐานที่ 2 ที่ว่า "นักเรียน
ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 มีทัศนคติในเชิงบวกต่อคุณธรรม 4 ประการ"
สำหรับเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการนั้น พบว่า เกณฑ์เฉลี่ยอยู่ในระดับ
ตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก ระดับที่ 4 ซึ่งถือได้ว่าเป็นระดับพัฒนาการทางจริยธรรมความปกติ
ของเด็กอายุ 13 - 16 ปี โดยทั่วไปเป็นระดับที่กำลังพัฒนาจากระดับที่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์

ทางสังคม กฎหมายและศาสนา ไปสู่ระดับที่ 5 คือ การเห็นความสำคัญของคนหมู่มาก ไม่ทำ
 คนให้ขัดต่อสิทธิอันพึงมีของผู้อื่น และสามารถบังคับใจตนเองได้ ซึ่งตรงกับหลักของคุณธรรม
 4 ประการนั่นเอง คือ การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตนเอง การรู้จักข่มใจ อหังการ
 อคภักดิ์ การละวางความชั่วและการเสียสละเพื่อส่วนรวม

สำหรับการหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะคติ และเหตุผลเชิงจริยธรรม
 เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ เพื่อทดสอบสมมุติฐานที่ 13 ที่ว่า "ความรู้ ทักษะคติ และเหตุผล-
 เชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ มีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทาง
 สถิติ" นั้น

ผลจากการศึกษาพบว่า ความรู้ ทักษะคติ และเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม
 4 ประการ มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตาม
 สมมุติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อนำคะแนนเฉลี่ยของเพศหญิงและเพศชายที่ได้จากการวัดความรู้
 ทักษะคติ และเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการมาเปรียบเทียบกันแล้ว จะพบว่า
 คะแนนเฉลี่ยของเพศหญิงจะสูงกว่าเพศชายทั้ง 3 ประเภท และผลจากการศึกษาความแตกต่าง
 ของการอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อทักษะคติและเหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กแล้ว ก็พบว่า การอบรม
 เลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ทำให้เกิดทักษะคติที่ดีและเกิดเหตุผลเชิงจริยธรรมแก่นักเรียนได้มาก
 กว่าแบบอื่น ๆ และจากการศึกษาของ สมาน กำเนิด (สมาน กำเนิด 2520 : 37)
 ก็พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผลจะมีในเพศหญิง
 มากกว่าเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 มี
 ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ในระดับปานกลาง มีทักษะคติที่ดีและระดับสูงต่อคุณธรรม
 4 ประการ และมีการพัฒนาการทางเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการตาม
 เกณฑ์ปกติตามวัยของตนเอง สำหรับความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ ทักษะคติ และเหตุผลเชิง
 จริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการนั้น ต่างก็มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และการอบรม
 เลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยก่อให้เกิดความรู้ ทักษะคติ และเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม
 4 ประการ ได้มากกว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ สอดคล้องกันกับ ออลพอร์ต (Allport,
 1935 : 180) ซึ่งพบว่า การเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ของสังคม

และนำเอาสิ่งที่เรียนรู้เหล่านั้นมาเป็นรากฐานของทัศนคติ และสามารถแบ่งแยกความรู้ที่ได้มาจาก ประสบการณ์นั้นด้วยตนเอง เป็นต้นว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาดีก็ย่อมมองโลกในแง่ดี

ตอนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ เปรียบเทียบระหว่างเพศ

สมมุติฐานที่ 1 "นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 เพศหญิง และเพศชาย มีความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน"

ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 มีความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิเคราะห์สับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ถึงแม้ว่านักเรียนทั้งสองเพศกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นเดียวกันและได้รับการปลูกฝังอบรมสั่งสอนเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรมในโรงเรียนมาเหมือนกันก็ตาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนหญิงและนักเรียนชายต่างก็ได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากทางบ้านมาไม่เหมือนกัน ซึ่งงานวิจัยของวารินทร์ ม่วงสุวรรณ (วารินทร์ ม่วงสุวรรณ 2517 : 93) ได้พบว่า จำนวนคนของเพศชายได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมากกว่าเพศหญิง ทั้งนี้เพราะสังคมไทยส่วนใหญ่ให้อิสระแก่เพศชายสำหรับเพศหญิงนั้นจะต้องได้รับการอบรมเลี้ยงดูตามกรอบประเพณีต่าง ๆ ของสังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมาน กำเนิด (สมาน กำเนิด 2520 : 37) ที่ได้พบว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยซึ่งเป็นการอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผลจะมีในเพศหญิงมากกว่าเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของ อุบลรัตน์ โพธิโกสม (อุบลรัตน์ โพธิโกสม 2523 : 48) พบว่า เด็กที่มีเพศต่างกันจะมีรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการที่ทั้งสองเพศได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากทางบ้านไม่เหมือนกัน และเพศหญิงซึ่งมักจะได้รับการปลูกฝังเอาใจใส่ อบรมสั่งสอนในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี คุณธรรม ทัศนคติความเชื่อ สิ่งไหนควรทำ ไม่ควรทำ มากกว่าเพศชาย จึงทำให้มีความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมมากกว่าเพศชายด้วย

จึงสรุปได้ว่า การที่นักเรียนหญิงได้รับการเอาใจใส่อบรม สั่งสอนเลี้ยงดู แตกต่างจากนักเรียนชาย จึงทำให้มีความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ให้สูงกว่านักเรียนชาย

ตอนที่ 3 ทักษะคิดต่อคุณธรรม 4 ประการ เปรียบเทียบระหว่างตัวแปรต่าง ๆ

3.1 สมมุติฐานที่ 3 "นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 เพศหญิงและเพศชาย มีทักษะคิดต่อคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน"

ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนหญิงและนักเรียนชายมีทักษะคิดต่อคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิเคราะห์เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อดูจากคะแนนเฉลี่ยของคะแนนทักษะคิดจากทั้งสองเพศ พบว่า คะแนนเฉลี่ยของเพศหญิงมากกว่าเพศชาย และเมื่อนำเอาคะแนนความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการมาเปรียบเทียบแล้ว ก็พบว่า คะแนนเฉลี่ยของเพศหญิงก็สูงกว่าเพศชาย เช่นเดียวกัน ดังนั้น น่าจะสนับสนุนทฤษฎีที่ว่า การเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ของสังคม และนำเอาสิ่งที่เรียนรู้เหล่านั้นมาเป็นรากฐานของทัศนคติ (Allport. 1935 : 180) กล่าวคือ การที่นักเรียนหญิงมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการมากกว่านักเรียนชาย จากสาเหตุที่ได้กล่าวในตอนต้นที่ 1 แล้ว ความรู้ที่ได้รับก็ย่อมทำให้เกิดทัศนคติที่ดีตามมาด้วย จึงทำให้คะแนนเฉลี่ยทัศนคติของนักเรียนหญิงมากกว่านักเรียนชายไปด้วย

3.2 สมมุติฐานที่ 4 "นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่บิดามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีทักษะคิดต่อคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน"

ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาแตกต่างกันทั้ง 3 กลุ่ม มีทักษะคิดต่อคุณธรรม 4 ประการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งการวิเคราะห์ไม่สนับสนุนสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับผลของการศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนที่มารดา มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน (ในสมมุติฐานที่ 5) ก็พบว่า นักเรียนมีทัศนคติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ อีกเช่นเดียวกัน

3.3 สมมุติฐานที่ 5 "นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่มารดา มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีทักษะคิดต่อคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน"

ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มารดา มีระดับการศึกษาแตกต่างกันทั้ง 3 กลุ่ม มีทักษะคิดต่อคุณธรรม 4 ประการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับในสมมุติฐานที่ 4 ก็พบว่า นักเรียนที่บิดามีระดับการศึกษาแตกต่างกันก็ไม่ได้ทำ

ให้ทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการของนักเรียนแตกต่างกันเช่นกัน ซึ่งผลการวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ทั้ง 2 ข้อ

เมื่อนำผลจากการศึกษาค้นคว้าไปเปรียบเทียบกับการศึกษาของผู้อื่น ก็พบว่าสอดคล้องกับ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จันท์ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จันท์ 2520 : 182) ซึ่งพบว่า ลักษณะทางสังคมของบิฑามารดา (อาชีพและระดับการศึกษา) ไม่สัมพันธ์กับพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลและ บัญชร แก้วส่อง (บัญญัติ แก้วส่อง 2522 : 64) และอุบลรัตน์ โพธิโกศล (อุบลรัตน์ โพธิโกศล 2523 : 55) ก็พบว่า เด็กที่ระดับการศึกษาของผู้ปกครองต่างกัน มีความซื่อสัตย์ไม่แตกต่างกันและเสริมเกียรติ พรหมพูน (สมเกียรติ พรหมพูน 2523 : 98) ก็พบว่า คุณธรรมของความเป็นพลเมืองของเด็กก็ไม่แตกต่างกันอีกด้วย

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ระดับการศึกษาของบิฑามารดาไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ เท่าที่ควร

3.4 สมมุติฐานที่ 6 "นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการแตกต่างกัน"

ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งผลของการศึกษาค้นคว้าสอดคล้องกับการศึกษาของดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จันท์ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จันท์ 2520 : 92) ซึ่งพบว่า ไม่ปรากฏเป็นที่แน่ชัดว่าเด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันจะมีระดับเหตุผลเชิงจริยธรรมต่างกัน และทิพย์วรรณ กิติวิบูลย์ (ทิพย์วรรณ กิติวิบูลย์ 2522 : 125) และบัญญัติ แก้วส่อง (บัญญัติ แก้วส่อง 2522 : 61) บิฑามารดาที่มีอาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจต่างกันไม่ทำให้จริยธรรมของเด็กแตกต่างกัน และ ถาวร รอดเทศ (ถาวร รอดเทศ 2523 : 42) และ อุบลรัตน์ โพธิโกศล (อุบลรัตน์ โพธิโกศล 2523 : 49) ก็พบว่า ไม่ทำให้ความซื่อสัตย์ของเด็กแตกต่างกันและ เสริมเกียรติ พรหมพูน (สมเกียรติ พรหมพูน 2523 : 99) นั้นพบว่า ไม่ทำให้คุณธรรมแห่งพลเมืองของเด็กแตกต่างกันอีกเช่นกัน

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติต่อคุณธรรม

4 ประการ

3.7 สมมุติฐานที่ 7 "นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน มีทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการแตกต่างกัน"

ผลจากการศึกษา พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างจากนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดและแบบปล่อยปละละเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดและแบบปล่อยปละละเลยนั้น ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะเห็นได้ว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนั้นก่อให้เกิดทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ สูงที่สุด รองลงมาได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวด และแบบปล่อยปละละเลย ซึ่งสอดคล้องกับบอดวิน (Baldwin. 1948 : 127 - 136) ได้พบว่าลูกที่พ่อแม่ให้การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จะมีพัฒนาการด้านความรู้สึกรับผิดชอบสูง และแรดเก (Radke. 1964 : 235 พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะมีลักษณะเชื่อมั่นในตนเองเป็นที่ยอมรับของสังคม ให้ความร่วมมือกับเพื่อนฝูงและมีความรับผิดชอบสูง สำหรับการศึกษานในประเทศไทยนั้น ถิ่น แพรเพช (ถิ่น แพรเพช 2517 : 67 - 68) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้ง และ ชูศรี หลักรเพช (ชูศรี หลักรเพช 2517 : 95) ก็พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมของความ เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ รู้จักเหตุผลในการกระทำต่าง ๆ มีการไตร่ตรองและปฏิบัติตนไปในทางที่สังคมยอมรับ อารมณ์คงที่และเป็นมิตรกับคนทั่วไป และวิกรม กมลสุโกศล (วิกรม กมลสุโกศล 2518 : 99 - 100) ก็พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความวิตกกังวลน้อยกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งและเข้มงวดหรือให้ความคุ้มครองมากเกินไป

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีอิทธิพลและก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อคุณธรรม 4 ประการมากที่สุด

ตอนที่ 4 เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ เปรียบเทียบระหว่าง
ตัวแปรต่าง ๆ

4.1 สมมุติฐานที่ 8 "นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขต
การศึกษา 8 เพศชาย และเพศหญิง มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ
แตกต่างกัน"

ผลจากการศึกษา พบว่า นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีเหตุผลเชิงจริยธรรม
เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการวิเคราะห์
ไม่สนับสนุนสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่ผลของการศึกษาก็ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของคนอื่นอีก
หลายท่าน กล่าวคือ โฮลสไตน์ (Holstien. 1976 : 151 - 161) โรสเบอร์ก
(Rosebrough. 1976 : 2622) และซาปิรา (Shapira. 1976 : 19 - 26)
ต่างก็ได้พบว่า เด็กเพศชายและเพศหญิงมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกัน
แมกคอบบี้ (Maccoby. 1966 : 115) ก็ได้ศึกษาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมตามวิธี
การของเพียเจต์ และพบว่ามีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติของ
เพศชายและเพศหญิง จากการวิจัยของ ควงเคื่อน พันธุมนาวัน และเพ็ญแข ประจักษ์จันิก
(ควงเคื่อน พันธุมนาวัน และเพ็ญแข ประจักษ์จันิก 2520 : 94) พบว่า กลุ่มนักเรียน
อายุประมาณ 13 - 15 ปี หญิงมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าชาย และระดับอายุ 17 -
19 ปี พัฒนาการทางจริยธรรมของชายหญิงเท่าเทียมกัน ส่วนในระดับอายุ 19 - 21 ปีขึ้นไป
ชายจะก้าวหน้ากว่าหญิง ในปีต่อมา วิเชียร ทองนุช (วิเชียร ทองนุช 2521 : 109)
ก็พบว่าเด็กชายหญิงไม่มีความแตกต่างทางพัฒนาการทางจริยธรรม และบัญญัติ แก้วส่อง
(บัญญัติ แก้วส่อง 2522 : 61) พบว่า เด็กวัยรุ่นชายและเด็กวัยรุ่นหญิง มีพัฒนาการทาง
จริยธรรมไม่แตกต่างกันทุกระดับอายุ และไพโรจน์ หวังใจชื่น (ไพโรจน์ หวังใจชื่น
2525 : 50) ก็ได้พบว่า องค์ประกอบทางด้านเพศไม่มีความเกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์
กับทักษะการเป็นพลเมืองดีแต่ประการใด จึงสรุปได้ว่า นักเรียนชาย-หญิงในระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ซึ่งมีอายุประมาณ 15 - 16 ปี มีเหตุผลเชิงจริยธรรม
อยู่ในระดับเดียวกัน

4.2 สมมุติฐานที่ 9 "นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน"

ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันทั้ง 3 กลุ่ม มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการวิเคราะห์ไม่สนับสนุนสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อไปเปรียบเทียบกับผลการศึกษาเกี่ยวกับนักเรียนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน (ในสมมุติฐานที่ 10) ก็พบว่า นักเรียนมีเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกัน

4.3 สมมุติฐานที่ 10 "นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน"

ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันทั้ง 3 กลุ่ม มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับในสมมุติฐานที่ 5 ที่พบว่า นักเรียนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันก็ไม่ได้ทำให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนแตกต่างกันแต่อย่างใด ซึ่งผลการวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ทั้ง 2 ข้อ

เมื่อนำผลจากการศึกษาในครั้งนี้ไปเปรียบเทียบกับการศึกษาของผู้อื่นก็พบว่า สอดคล้องกันกับ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉนิก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉนิก 2520 : 182) พบว่า ลักษณะทางสังคมของบิดามารดา (อาชีพและระดับการศึกษา) ไม่สัมพันธ์กับพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลและ บัญชร แก้วส่อง (บัญญัติ แก้วส่อง 2522 : 64) และอุบลรัตน์ โพธิโกสุม (อุบลรัตน์ โพธิโกสุม 2523 : 55) ก็พบว่า เด็กที่มีระดับการศึกษาของผู้ปกครองแตกต่างกันมีความซื่อสัตย์ไม่แตกต่างกัน สำหรับ เสริมเกียรติ พรหมพุย (เสริมเกียรติ พรหมพุย 2523 : 98) นั้นพบว่า คุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองดีของเด็กก็ไม่แตกต่างกันอีกด้วย

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าระดับการศึกษาของบิดามารดาไม่ได้ทำให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกันแต่ประการใด

4.4 สมมุติฐานที่ 11 "นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวแตกต่างกันมีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน"

ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวแตกต่างกันมีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งผลการวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่ผลของการศึกษาค้างขึ้นสอดคล้องกับการศึกษาของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจำนึก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจำนึก 2520 : 92) ซึ่งพบว่าไม่ปรากฏเป็นที่แน่ชัดว่า เด็กที่ฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่ต่างกัน และทิพย์วรรณ กิติวิบูลย์ (ทิพย์วรรณ กิติวิบูลย์ 2522 : 125) และบุญชู แก้วส่อง (บุญชู แก้วส่อง 2522 : 61) ซึ่งพบว่า บิดามารดาที่มีอาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันไม่ทำให้จริยธรรมของเด็กแตกต่างกัน ถาวร รอดเทศ (ถาวร รอดเทศ 2523 : 42) และ อุบลรัตน์ โพธิโกสุม (อุบลรัตน์ โพธิโกสุม 2523 : 49) ก็พบว่า ไม่ได้ทำให้ความซื่อสัตย์ของเด็กแตกต่างกัน สำหรับ เสริมเกียรติ พรหมพุย (เสริมเกียรติ พรหมพุย 2523 : 99) นั้น พบว่า ไม่ทำให้คุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองดีของเด็กแตกต่างกันอีกเช่นกัน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความแตกต่างของฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว ไม่ได้ทำให้เกิดความแตกต่างทางเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ของเด็กนักเรียนแต่อย่างใด

4.5 สมมุติฐานที่ 12 "นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันมีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกัน"

ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แตกต่างกับนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่มีความแตกต่างกันกับนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกับที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยก็ไม่มีความแตกต่างกันอย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติเช่นเดียวกัน เมื่อดูจากคะแนนเฉลี่ยก็จะพบว่าคะแนนของนักเรียนที่ได้รับการอบรมแบบประชาธิปไตยมีเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาขั้นคว่ำของ บอลด์วิน (Baldwin. 1948 : 127 - 136) ได้พบว่า พ่อแม่ที่ให้การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย ทำให้เด็กมีพัฒนาการด้านความรับผิดชอบสูงและ แรคเก (Radke. 1964 : 235) ก็พบว่า เด็กที่พ่อแม่ให้การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะมีลักษณะเชื่อมั่นในตนเองเป็นที่ยอมรับของสังคม ให้ความร่วมมือกับเพื่อนฝูง และมีความรับผิดชอบสูง สำหรับการศึกษาขั้นคว่ำในประเทศไทยนั้น ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทึก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทึก 2520 : 131) พบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบรักมากและให้เหตุผลมาก ซึ่งตรงกับกรอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีความสัมพันธ์กับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมมาก การใช้กรอบรมแบบลงโทษและแบบควบคุม และวิเชียร ทองนุช (วิเชียร ทองนุช 2521 : 115) ก็ได้พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยและแบบเข้มงวดให้เหตุผลเชิงจริยธรรมต่างกัน บัญชร แก้วส่อง (บัญญัติ แก้วส่อง 2522 : 60) เศษ วิโย (เศษ วิโย 2523 : 63) และทิพย์สุตา นิลสินธพ (ทิพย์สุตา นิลสินธพ 2523 : 51) ต่างก็พบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมแบบประชาธิปไตย มีเหตุผลเชิงจริยธรรมสูงกว่ากรอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดและแบบปล่อยปละละเลย

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ซึ่งพบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย มีเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างจากนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิตินั้น อาจเนื่องมาจากการแยกประเภทกรอบรมเลี้ยงดูของกลุ่มตัวอย่างนั้น ลักษณะของการแยกประเภทอาจจะไม่แตกต่างกันจริงก็ได้ เพราะถึงแม้ว่าบุคคลใด จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบใดก็ตาม อาจมีอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูอื่นปนอยู่ด้วยก็ได้ เพราะการพิจารณาโดยใช้คะแนนสูงสุดของลักษณะกรอบรมเลี้ยงดูเป็นเกณฑ์อาจเป็นวิธีการไม่ดีพอ เพราะคะแนนที่แทนลักษณะกรอบรมเลี้ยงดูที่รองลงมาอาจไม่แตกต่างกันจริง จึงมีผลให้ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูที่มีในแต่ละคนไม่เป็นแบบใดแบบหนึ่งอย่างแน่ชัด ลักษณะในทางจริยธรรมที่เป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูแบบดังกล่าว จึงไม่แตกต่างกันไปด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการศึกษาและอบรมเลี้ยงดู

1.1 ผลจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ความรู้ ทักษะ และเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ ต่างก็มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทำให้เราสามารถทำนายถึงพฤติกรรมของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น ครูและผู้ปกครองจะต้องให้ความสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เด็กในทุกด้าน จะต้องปลูกฝังให้เกิดความรู้ว่า กฎเกณฑ์ทางสังคมเป็นอย่างไร อะไรดี อะไรชั่ว สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ เมื่อเด็กเกิดความรู้ ความเข้าใจและยอมรับนั้นหมายความว่า ได้เกิดทัศนคติที่ดีต่อคุณธรรมเหล่านั้นแล้ว และนำไปปฏิบัติตามโดยตั้งอยู่บนรากฐานของเหตุผลว่า ทำไมถึงทำเช่นนั้น

1.2 ผลจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า เด็กนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 มีพัฒนาการทางเหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ 4 ซึ่งเป็นระดับที่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม กฎหมายและศาสนา ดังนั้น ครูและผู้ปกครองควรมีการสนับสนุนให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านจริยธรรมในขั้นสูงขึ้นไปถึงขั้นที่ 5 คือ การเห็นความสำคัญของคนหมู่มาก ไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิอันพึงมีของผู้อื่น สามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้ กับขั้นที่ 6 ซึ่งเป็นขั้นสูงสุดคือ มีความรู้ นอกเหนือจากเกณฑ์ในสังคมของตนและการมีความยืดหยุ่นทางจริยธรรม เพื่อจูงใจหมายในอันปลายอันเป็นอุดมคติที่ยิ่งใหญ่และบรรลุถึงหลักของคุณธรรม 4 ประการ ที่ประชากรของประเทศควรพึงยึดถือเป็นหลักในการปฏิบัติ และเป็นคุณธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดประชาธิปไตยในสังคมได้อย่างแท้จริง

1.3 ผลจากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีทัศนคติและเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดและแบบปล่อยปละละเลย แสดงว่าการปกครองเด็กแบบเคร่งครัดต่อกฎระเบียบแบบแผนหรือแบบปล่อยปละละเลย ขาดความเอาใจใส่ดูแลให้กำลังใจ ต่างก็ไม่ได้ให้ผลดีทางด้านคุณธรรมแก่เด็ก แต่อย่างใด ตรงกันข้ามกับการปกครองแบบมีเหตุผลผ่อนปรนต่อกฎระเบียบข้อบังคับบ้างในบางครั้ง และการให้ความอบอุ่นเอาใจใส่ดูแลให้กำลังใจ กลับเป็นการก่อให้เกิดคุณธรรมแก่เด็กได้มากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรจะมีการศึกษาการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม

4 ประการนี้ โดยให้ผู้ตอบได้แสดงเหตุผลด้วยตนเอง เช่น การใช้แบบสอบถามแบบให้เติม
คำลงในช่องว่าง หรือใช้ภาพประกอบ หรือการสัมภาษณ์ แล้วนำคำตอบมาวิเคราะห์ระดับ
จริยธรรม

2.2 ควรจะมีการศึกษาและวิเคราะห์โครงสร้างของคุณธรรมทั้ง 4 ประการ
ว่า คุณธรรมในแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันอย่างไร และเด็กควรจะได้รับการอบรมเลี้ยงดู
หรือใช้กิจกรรมแบบใด จึงจะเป็นการสนับสนุนคุณธรรมด้านนั้นให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถนำ
แต่ละส่วนของคุณธรรมไปทำให้เกิดผลในตัวบุคคลได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กิริติ บุญเจือ ชุดพื้นฐานปรัชญา จริยศาสตร์สำหรับผู้เริ่มเรียน ไทยวัฒนาพานิช 2519, 146 หน้า
- กองงานพระธรรมทูต พระราชดำรัสเรื่องคุณธรรม 4 ประการ คำปราศรัยของนายกรัฐมนตรี เรื่องค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ โรงพิมพ์การศาสนา 2527, 13 หน้า
- โกศล มีคุณ การวิจัยเชิงทดลองฝึกอบรมการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม และทักษะการรวม บทบาทของนักเรียนประถมศึกษา ปริญญาโท กศ.ค. สาขาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 98 หน้า อัดสำเนา
- จิตรา เฝ้าทรัพย์ การศึกษาทัศนคติของเด็กวัยรุ่นที่ศึกษาเสพติดที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูของ บิดามารดา ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520, 102 หน้า อัดสำเนา
- จรัส ดวงธิดา "แนวทางพัฒนาจริยธรรมไทย" การประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรม ไทย 22 - 27 มกราคม 2523 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2523, 157 หน้า
- ชูชีพ อ่อนโคกสูง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพแสดงตัว ความวิตกกังวล ความเชื่อมั่นในตนเอง กับคุณธรรมแห่งพลเมืองดี สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าวิจัยเรื่องเด็ก วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2516, 104 หน้า อัดสำเนา
- ชูศรี หลักเพชร ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความเชื่อมั่นในตนเองและคุณธรรม แห่งพลเมืองดี ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2517, 101 หน้า อัดสำเนา
- เชิดศักดิ์ โฉวสินธุ์ การวัดทัศนคติและบุคลิกภาพ สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520, 132 หน้า
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน ควบกับการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2526, 77 หน้า
- _____ พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 จิตวิทยาจริยธรรม และจิตวิทยาภาษา ไทย 2524, 130 หน้า

- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจำนึก จริยธรรมของเยาวชนไทย สถาบัน
วิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520, 240 หน้า
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และบุญยิ่ง เจริญยิ่ง การวิจัยเจตคติของสตรีมีครรภ์เกี่ยวกับการ
ควบคุมการเกิดและการบริหารทารก วารสารการวิจัยทางการศึกษา 2518
- เดช วิโย การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการด้านการคิดให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็ก
นักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกัน ปรินุญานพันธ์ การศึกษา
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522, 106 หน้า อุดສຳເນາ
- เดช สลนนานท์ บทานุกรมจิตวิทยา โอเคียมสโตร 2512, 394 หน้า
- ถาวร รอดเทศ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์ กับ
ความซื่อสัตย์ของเด็กไทย ปรินุญานพันธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2523, 109 หน้า อุดສຳເນາ
- ถัน แพเพชร การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความคิดสร้างสรรค์และ
ความเกรงใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตการศึกษา 3 วิทยาลัยวิชาการ
ศึกษา ประสานมิตร 2527, 84 หน้า อุดສຳເນາ
- ทิววรรณ กิตติวิบูลย์ การอบรมเลี้ยงดู และการพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กก่อนวัยเรียน
ในกรุงเทพมหานคร ปรินุญานพันธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2527, 84 หน้า อุดສຳເນາ
- ทิพย์สุตา นิลลิธ ความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางจริยธรรมกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
ก่อนวัยเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร ปรินุญานพันธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 58 หน้า อุดສຳເນາ
- บุญธร แก้วส่อง การเปรียบเทียบพัฒนาการทางจริยธรรมของเด็กวัยรุ่นในสังคมเมืองและ
ชนบทที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูและแบบการคิดที่แตกต่างกัน ปรินุญานพันธ์ การศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2522, 90 หน้า อุดສຳເນາ
- ธีรญาณมุนี, สมเด็จพระ แนะนำแนวปฏิบัติตามคุณธรรม 4 ประการ และการปฏิบัติตาม
ค่านิยม 5 ประการ โรงพิมพ์กรมศาสนา 2525, 80 หน้า
- ประพันธ์ สุทวาส ความก้าวร้าวกับการอบรมเลี้ยงดู ปรินุญานพันธ์ การศึกษามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2519, 56 หน้า อุดສຳເນາ

ประภาเพ็ญ สุวรร ทศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย ไทยวัฒนาพานิช
2520, 143 หน้า

พนัส หันนาคินทร์ การสอบค่านิยม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิชญโลก 2520,
175 หน้า

พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ และคนอื่น ๆ ผู้เรียนเรียง จิตวิทยาสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
คณะมนุษยศาสตร์ 2522, 203 หน้า

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525

เมธี โพธิ์พัฒน์ ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และความซื่อสัตย์ของเด็กไทย
ปริญญาณพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523,
107 หน้า อัดสำเนา

ลัดดาวัลย์ พรศรีสุนทร และวิลาศลักษณ์ ชีววัลลี ครอบครัวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมทาง
จิตใจของไทย รายงานวิจัยฉบับที่ 25 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2524, 155 หน้า อัดสำเนา

วรมณี พระราช "แนวทางพัฒนาจริยธรรมไทย" การประชุมทางวิชาการเกี่ยวกับจริยธรรมไทย
22 - 27 มกราคม 2523 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2523, 157 หน้า

วิกรม กมลสุโกศล การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะบอบเลี้ยงดู ความวิตกกังวลและ
ค่านิยม ของนักเรียนชั้น มศ.3 ที่นับถือศาสนาพุทธและอิสลามในจังหวัดนครราชสีมา
ปริญญาณพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2518,
115 หน้า อัดสำเนา

วิเชียร ทองนุช การเปรียบเทียบการคิดหาเหตุผลตามหลักอนุรักษ์ และการให้เหตุผลเชิง
จริยธรรม ของนักเรียนที่มีการอบรมเลี้ยงดู และภูมิหลังทางสังคมต่างกัน ปริญญาณพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2521, 107 หน้า
อัดสำเนา

วิรัช จาปนอม เปรียบเทียบการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์ และการคิดหาเหตุผล

ทางจริยธรรม ของนักเรียนระดับอายุ 13 และ 15 ปี ในกรุงเทพมหานครและชนบท

ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2520,

112 หน้า อัดสำเนา

วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณปก หนังสือเรียนสังคมศึกษารายวิชา ส 402

อักษรเจริญทัศน์ 2525, 85 หน้า

วิวัฒน์ อัครวานิชย์ ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเองกับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย

ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523,

68 หน้า อัดสำเนา

วีระ บำรุงรักษ์ "จริยวิทยา" แนวทางพัฒนาจริยธรรมไทย การประชุมทางวิชาการ

เกี่ยวกับจริยธรรมไทย 22 - 27 มกราคม 2523 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

2523, 157 หน้า

วิรุทธ - นวลเพ็ญ วิเชียรโชติ บุคลิกภาพประชาธิปไตยกับสังคมไทย พัฒนาวิเทศ :

5 - 11 กรกฎาคม 2516

ศักดิ์ชัย นิรุทธิ จริยศาสตร์ศึกษา สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ 2525, 142 หน้า

ศิริพร หลิมศิริวงศ์ ปัญหาครอบครัวที่ทำให้เด็กต้องมาอยู่ในสถานพินิจคุ้มครองเด็กกลาง

ปริญญานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร 2511,

250 หน้า อัดสำเนา

ศึกษาธิการ, กระทรวง แผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมระยะที่ 5 (พ.ศ. .

2525-2529) กองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ 2524,

177 หน้า

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 กรุงเทพฯ : จงเจริญการพิมพ์

2520, 235 หน้า

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กรุงเทพฯ : ร.พ. ส่วนท้องถิ่น

2520, 273 หน้า

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กรุงเทพฯ : อมรินทร์

การพิมพ์ 2523, 243 หน้า

ศึกษาธิการ, กระทรวง หนังสือเรียนวิชาสังคมศึกษาประเทศของเรา เล่ม 2 ชั้นมัธยม

ศึกษาปีที่ 1 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2526, 242 หน้า

ส. ศิวรักษ์, นามแฝง ก้าวแรกของปรัชญาฝรั่ง กรุงเทพฯ : ลายสือไทย 2521,

87 หน้า

สนิท สมัครการ "ลักษณะพิเศษบางประการของวัฒนธรรมภาคเหนือ" สังคมและวัฒนธรรม

ภาคเหนือของประเทศไทย เอกสารวิชาการของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

2520, 120 หน้า

สนองศรี รุดติษฐ์ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพรหมวิหารสี่กับความสามารถในการเป็น

ผู้นำด้วยการตัดสินใจแบบประชาธิปไตย ของนิสิตมหาวิทยาลัย ปริญญาโท กศ.ม.

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 76 หน้า อุดສຳເນາ

สมาน ขาลีเครือ ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมเชิงสังคมกับความซื่อสัตย์ ปริญญาโท

กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 76 หน้า อุดສຳເນາ

สบโชค พูลนวม ความสัมพันธ์ระหว่างความซื่อสัตย์กับความรับผิดชอบ ปริญญาโท

การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 63 หน้า

ອຸດສຳເນາ

สุริยา เหมตะศิลป์ ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรม ระดับสติปัญญา และการยอมรับตนเอง

ของเด็กวัยรุ่นตอนต้น ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2521, 48 หน้า อຸດສຳເນາ

เสริมเกียรติ พรหมพุย อิทธิพลการเลี้ยงดูที่มีต่อคุณธรรมพลเมืองดี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดร้อยเอ็ด ปริญญาโท กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร 2523, 136 หน้า อຸດສຳເນາ

แสง จันทรงาม "การสอนจริยธรรมในโรงเรียน" ใน รายงานการสัมมนาจริยธรรมใน

สังคมไทยปัจจุบัน กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

รัฐมนตรี 2522

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส นวโกวาท กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์

มหามกุฏราชวิทยาลัย 2526, 82 หน้า

- สมบุรณ์ ศาลยาชีวิน และคณะ พัฒนาการการใช้เหตุผลทางจริยธรรม สำนักงานคณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2526, 272 หน้า
- สมพร เทพสิทธิ์า พระพุทธศาสนากับเศรษฐกิจและชีวิตประจำวัน กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์ 2513, 97 หน้า
- โสภณคณาภรณ์, พระ ธรรมปริทรรศน์ สภาการศึกษา : มหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัย พระพุทธศาสนา วัดบวรนิเวศวรวิหาร 2526, 326 หน้า
- อมร รักษาสิทธิ์ "การพัฒนาอุดมการณ์คุณธรรมของชาติเพื่อแก้ไขความเสื่อมโทรมใน สังคมไทย" ใน รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน โครงการพัฒนาสังคม ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายก รัฐมนตรี 2522, 105 หน้า
- อุบลรัตน์ โพธิโกสม การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูและความซื่อสัตย์ของ เด็กไทย ปรินญาณพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 67 หน้า อัดสำเนา
- อังคณา สายยศ วิธีการวิจัยทางการศึกษา สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2523, 265 หน้า อัดสำเนา
- Allport, Gardon W. "Attitude" in C. Marchison ed., Handbook of Social Psychology Mass, Chark University Press, 1940.
- Barnhart, The World Book Dictionary. 1967.
- Beeker, W.C. Consquence of Different knids of parental discipline in Hoffman and Hoffman (eds.) Review of Child Development Research. Vol. 1., New York : Connectical Printers, Inc., 1964.
- Carter V.. Good, Dictionary of Education. McGraw - Hill Book Co., Inc., 1959.
- Cruze, Wendel W. Educational Psychology. New York, The Renal Press Commpany, 1942.
- Fan, Chung-Teh. Item Analysis Table. New Jersey, Education Testing Service, Princetion, 1952.
- Ferguson, George A. Statistical Analysis in Psychology and Education. 3 rd. ed., New York, McGraw-Hill Book Company, 1971.

- Hillgard, Ernest R. Introduction to Psychology. New York, Harcourt Brace, 1962.
- Hoffman, M.L. Moral Development. in Mussen (ed.) Carmichael's Manual of Child Development. Vol.2, 3 rd. edition, New York, John Wiley & Sons, Inc. 1970
- Kay, W. Moral. Education. London : George Allen & Unwin Ltd., 1975.
- Kohlberg, L. "Development of Moral Character and Moral Ideology," in M.L.Hoffman, & L.W. Hoffman (ed.) Review of Child Development Research. Vol.1, Harlford, . connection : Conecticat Printers, Inc., 1964. pp. 383 - 432.
- Kohlberg, L. "Stage and Sequence : The Cognitive-developmental Approach to Socialization," in D.A. Goslin (ed.) Handbook of Socialization Theory and Research. Chicago : Rand McNally and Company, 1969. pp. 347 - 480.
- Kahn, D. Langer, J Kohlberg, L.& Hagn, N.S. The Development of Formal Operation in Logical and Moral Judgment. Unpublished Paper Columbia University, 1971.
- Lickona, T. "Research on Piaget's Theory of Moral Development," Lickona, T. (ed.) Moral Development and Behavior. New York : Holt Rinehart and Winston, 1976.
- Marshall G. Lowe. Value Orientation in Counseling and Psychotherapy. The Central Press Publishers, 1976.
- Peck, R. H. & Havighurst, R.T. The Psychology of Character development John Wiley, New York, 1960.
- Piaget, J. The Moral Judgment of the Child. New York : The Free Press, 1965.
- Wright, D. The Psychology of Moral Behavior. Middlesex,,England : Penguin Books Ltd., 1975.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ตารางการวิเคราะห์ข้อมูล

ตาราง 30 แสดงค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความยากง่าย
มาตรฐาน (Δ) ของแบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ

ข้อ	p	r	Δ	ข้อ	p	r	Δ
1	.58	.49	12.2	16	.50	.26	13.0
2	.69	.22	11.0	17	.46	.27	13.4
3	.74	.64	10.4	18	.74	.79	10.5
4	.75	.38	10.3	19	.95	.31	12.1
5	.57	.59	12.3	20	.74	.41	10.4
6	.71	.68	10.8	21	.78	.75	9.9
7	.81	.55	9.5	22	.75	.52	10.3
8	.77	.79	10.1	23	.69	.29	11.0
9	.46	.27	13.4	24	.34	.45	14.6
10	.58	.49	12.2	25	.52	.37	12.8
11	.77	.49	10.1	26	.84	.68	9.0
12	.70	.59	10.9	27	.59	.31	12.1
13	.82	.71	9.4	28	.64	.32	11.6
14	.63	.24	11.6	29	.54	.41	12.6
15	.71	.34	10.7	30	.56	.46	12.4

ตาราง 31 แสดงค่าความเที่ยงตรง (r_{xy}) และค่าอำนาจจำแนก (t) เป็นรายข้อ
ของแบบสอบถามวัดทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการ

ข้อ	ความเที่ยงตรง (r_{xy})	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		ค่าอำนาจจำแนก (t)
		$\bar{x}$	s^2	$\bar{x}$	s^2	
1	0.883	9.96	7.0	0.04	4.67	6.88
2	0.517	9.36	1.16	6.44	6.76	5.21
3	0.567	9.32	2.89	5.69	6.48	5.97
4	0.478	9.6	2.58	7.24	5.61	4.14
5	0.598	8.8	2.83	5.96	5.96	4.81
6	0.602	9.76	0.36	5.96	7.62	6.79
7	0.676	9.84	0.22	6.44	6.84	6.42
8	0.607	9.2	5.88	3.25	4.78	5.82
9	0.618	8.6	3.5	5.72	7.46	4.36
10	0.750	9.12	4.86	6.44	6.42	4.0
11	0.680	9.96	0.04	7.52	5.34	5.30
12	0.617	8.96	7.21	5.92	7.41	4.47
13	0.792	9.8	0.33	7.04	5.21	5.87
14	0.615	10.0	0.0	8.08	4.41	4.57
15	0.367	10.0	0.0	7.44	4.51	6.10
16	0.957	9.76	0.77	6.88	5.69	5.65
17	0.373	9.88	0.11	7.48	4.43	5.58
18	0.218	9.0	3.25	5.72	8.54	4.75
19	0.573	9.96	0.04	7.08	6.24	5.76
20	0.658	9.12	2.69	7.4	5.0	3.07

ตาราง 31 (ต่อ)

ข้อ	ความเที่ยงตรง (r_{xy})	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ		ค่าอำนาจจำแนก (t)
		$\bar{x}$	s^2	$\bar{x}$	s^2	
21	.303	9.76	0.27	7.0	7.58	4.93
22	.677	9.28	1.13	7.84	3.72	3.27
23	.838	9.72	0.38	7.16	5.22	5.47
24	.336	9.56	0.84	6.72	4.88	5.91
25	.978	8.88	3.11	7.52	4.01	2.57
26	.811	9.56	1.01	7.96	2.71	4.10
27	.343	9.3	1.06	7.44	5.34	3.65
28	.686	8.6	3.58	5.58	5.69	4.46
29	.563	8.68	2.81	6.88	5.61	3.10
30	.496	9.32	1.73	6.72	6.96	4.41

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

18 มกราคม 2528

เรื่อง ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

- สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. สำเนาถ่ายเอกสารหนังสือรับรองการเป็นนิสิตของบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
2. ตัวอย่างแบบสอบถามข้อมูลเพื่อการวิจัย 1 ชุด จำนวน 4 ฉบับ

ข้าพเจ้านายอุทัย เกษร รับราชการในตำแหน่งอาจารย์วิทยาลัยพลศึกษา
จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันกำลังทำการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาการมัธยมศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มีความประสงค์จะหาปริญญานิพนธ์ในเรื่อง
"การศึกษาคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 8"
จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านโดยการให้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียน
ของท่าน ตอบแบบสอบถามข้อมูลเพื่อการวิจัย ซึ่งข้าพเจ้าจะมาทำการเก็บข้อมูลในระหว่าง
ประมาณวันที่ 11 - 15 กุมภาพันธ์ 2528

หวังว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณในความร่วมมือ
ของท่าน ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นายอุทัย เกษร)

นิสิตปริญญาโท สาขาการมัธยมศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ที่ ทม 1007/0044

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มกราคม 2528

เรื่อง รับรองนิสิต

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นายอุทัย เกษร เป็นนิสิตระดับปริญญาโท
วิชาเอกการมัธยมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

นิสิตผู้นี้กำลังอยู่ในระหว่างเตรียมการทำวิทยานิพนธ์ และมีความประสงค์จะ
ติดต่อเพื่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า เรื่อง "การศึกษาคุณธรรม 4 ประการ
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 8" ทั้งนี้ ขอให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 4 ตอบแบบสอบถามของผู้วิจัย ในระหว่างเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ เพื่อเป็นข้อมูล
ในการทำวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณ
ในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่จะโปรดให้แก่นิสิตผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นางวชิรญา บัวศรี)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 2584119

สวัสดีนักเรียนทุก ๆ คน

ข้าพเจ้าเป็นนิสิตปริญญาโท สาขาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ต้องการศึกษาเรื่อง "การศึกษาคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 8" จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่าน กรุณาตอบแบบสอบถามทดสอบและแบบสอบถาม ซึ่งมีทั้งหมดอยู่ 4 ชุด ขอให้ท่านกรอกทุกข้อ และคำตอบทุกข้อจะถือเป็นความลับ ผลที่ได้จากการตอบคำถามของท่าน จะนำไปศึกษาค้นคว้าเกิดประโยชน์ในการปรับปรุง การปลูกฝังและเสริมสร้างคุณธรรมให้แก่เยาวชนของชาติในอนาคต

หวังว่าคงจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณในความร่วมมือของท่าน ณ โอกาสนี้ด้วย

นายอุทัย เกษร

นิสิตปริญญาโท สาขาการมัธยมศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

แบบทดสอบชุดที่ 1

คำชี้แจง

จงอ่านข้อความต่อไปนี้ และเลือกคำตอบที่ท่านคิดว่าดีที่สุด โดยการทำเครื่องหมาย X ลงในกระดาษคำตอบ

1. ข้อต่อไปนี้ข้อใดแสดงถึง การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตนเอง
  - ก. มัวอ่านหนังสือทุกเล่มที่ครูสั่ง
  - ข. แก้วคืนเงินทองที่เกินมาให้แก่แม่ค้า
  - ค. สมบัติ ยอมรับว่ากระทำการทุจริตเมื่อครูจับได้
  - ง. นิมิตรยื่นกระดาษคำตอบให้เพื่อนในขณะที่ครูเฉลย
2. ข้อใดแสดงให้เห็นตัวอย่างของการรู้จักข่มตนเอง
  - ก. เอนกไม่กล้าขับรถเพราะกลัวถูกตำรวจจับ
  - ข. ศรีไม่ยอมกลับบ้านเพราะเกรงเพื่อนจะโกรธ
  - ค. คำกลั่นก่อกวนในซอยจึงไม่ออกไปหาเพื่อนในตอนกลางคืน
  - ง. สาสีเห็นเป็นนักเรียนไม่ควรไปเที่ยวงานจนดึก จึงไม่ไปเมื่อถูกเพื่อนชวน
3. ข้อใดเป็นการแสดงให้เห็นว่าเป็นการเสียสละที่สมควรกระทำ
  - ก. ดวงจันทร์สละเงินค่าขนมเลี้ยงวันเกิดให้เพื่อนรัก
  - ข. เสรีพาเพื่อนหญิงไปชมภาพยนตร์เพื่อสร้างความสนิทสนม
  - ค. บานเย็นออกเงินค่าดูละครให้เพื่อนเพื่อให้มีคืนกลับบ้านด้วย
  - ง. เบญจพรออกเงินค่าอาหารกลางวันให้เพื่อนซึ่งยังไม่ได้รับอนุญาตจากครอบครัว
4. จากคำขวัญของลูกเสือที่ว่า "เสียชีพอย่าเสียสัตย์" หมายความว่าอย่างไร
  - ก. รักษาชีวิตเพื่อรักษาคำพูด
  - ข. ความซื่อสัตย์ทำได้ยากกว่าชีวิต
  - ค. ยอมเสียสละชีวิตแต่อย่าเสียคำพูด
  - ง. ยอมเสียสละชีวิตเพื่อความสุขของผู้อื่น

5. การที่จะมีความสัจ ความจริงใจต่อตนเองนั้น จำต้องมีแนวคิดบังคับจิตใจตนเองใน
ขั้นต้นอย่างไร
  - ก. ไม่ควรทำผิด เพราะชาติหน้าจะต้องใช้กรรม
  - ข. การทำเช่นนั้น แม้ไม่มีใครรู้ตนเองนั้นแหละที่รู้เห็น
  - ค. การทุจริตในที่ลับและผู้อื่นไม่เคียดรื้อน ก็ไม่ใช่ความผิด
  - ง. ความร่วมมือร่วมใจกัน เป็นการสร้างความซื่อสัตย์สุจริตในหมู่เพื่อน
6. หน้าห้องเรียนสกปรก ครูจึงขอให้นักเรียนอาสาสมัครกวาดหน้าห้อง แดงจึงอาสา
ออกไป ท่านเห็นว่า ข้อใดเป็นหลักคุณธรรมที่แดงยึดถือ
  - ก. เกรงใจครูและเพื่อน ๆ
  - ข. รักส่วนรวมมากกว่าตนเอง
  - ค. รักเกียรติของตนเหนือสิ่งอื่นใด
  - ง. รักความสะอาด รักเกียรติความสกปรก
7. นักเรียนที่ไม่ชอบตรงต่อหน้าที่การงาน หมายความว่าอย่างไร
  - ก. สอบตกเสมอ
  - ข. จดงานไม่ทัน
  - ค. ไม่สนใจเข้าห้องเรียน
  - ง. ไม่พอใจอาจารย์ผู้สอน
8. ผู้ที่มีความอดทนจะมีสิ่งใดเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ
  - ก. ความสามัคคี
  - ข. ความสุภาพอ่อนโยน
  - ค. ความเพียรพยายาม
  - ง. การเสียสละเพื่อส่วนรวม
9. การเสียสละในแง่ของคุณธรรม หมายถึง ข้อใด
  - ก. การให้เพื่อเป็นการแสดงความเห็นแก่ตัวให้หมดไป
  - ข. การให้สิ่งของแก่ผู้อื่นโดยมีเงื่อนไขแลกเปลี่ยนตอบแทน
  - ค. การให้ข้อเสนอแนะและทรัพย์สินแก่ผู้เคียดรื้อนโดยหวังให้ผู้อื่นนิยมชมชอบ
  - ง. การให้เพื่อสร้างความสุขทางใจอันเกิดจากการยกย่องสรรเสริญจากผู้รับ

10. บุคคลผู้ไม่ใช้อำนาจหน้าที่การงานของตนไปเบียดบังเอาผลประโยชน์อย่างอื่น
จัดว่าเป็นผู้มีคุณธรรมอะไร
- ก. ความรับผิดชอบต่องาน
  - ข. ความมีวินัยในการทำงาน
  - ค. ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน
  - ง. ความเคร่งครัดต่อหลักการทำงาน
11. การประกอบความดีในด้านใดที่จะต้องใช้ความพยายามฝึกใจตนเองมากที่สุด
- ก. การละเว้นการปลงชีวิตตนเอง
  - ข. การละเว้นการพูดส่อเสียดผู้อื่น
  - ค. การละเว้นการประพฤติชั่วในชั่วชีวิต
  - ง. การมีความคิดปรารภรณาคือผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ
12. การเสียสละทางปัญญา ทำให้ด้วยวิธีการอย่างไร
- ก. ค้นหาความรู้เอาไว้สอนผู้อื่น
  - ข. สร้างสรรค์ศิลปะเพื่อให้ชีวิตมีความสุข
  - ค. ค้นหาปัญหามาเพื่อชักเกลียดจิตใจ
  - ง. ใช้นามแฝงเขียนบทความต่อต้านเผด็จการ
13. บุคคลใดในข้อต่อไปนี้ นับได้ว่าขาดสติในการดำรงชีวิต
- ก. ครูสอนพิเศษเพื่อหารายได้เพิ่มเติม
  - ข. เกษตกรเพิ่มราคาขายที่กำลังขาดตลาด
  - ค. ชาวสวนขายที่ดินเพราะเห็นว่าได้ราคาดี
  - ง. นายธนาคารระงับการกู้ยืมเงินเพราะขาดทุนหมุนเวียน
14. ข้อใดเป็นลักษณะของความอดทน ออกถ้อย ในแง่ของคุณธรรม
- ก. ทหารทำการรบอยู่ชายแดน
  - ข. ตำรวจไล่จับผู้ร้ายในท้องที่ทุรกันดาร
  - ค. ตำรวจไม่ยอมรับสินบนจากผู้กระทำผิด
  - ง. การวิ่งหนีจากเชียงใหม่ไปลำปางเพื่อแค้น

15. การปฏิบัติตามคุณธรรมในข้อใดที่ส่งเสริมโดยตรงที่สุดต่อการพัฒนาประเทศ และสังคม
  - ก. การฝึกตนให้เป็นผู้มีสัมมาคารวะ
  - ข. การฝึกตนให้เป็นผู้ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักการเสียสละและมีเหตุผล
  - ค. การฝึกตนให้เป็นผู้มีความกรุณาต่อผู้ทุกข์ยากและรู้จักกตัญญูทดแทน
  - ง. การฝึกตนให้เป็นผู้วางตัวเหมาะสมต่อบุคคลในสังคม รู้จักสิ่งใดควรไม่ควร
16. พฤติกรรมในข้อใดที่แสดงถึงผู้ที่ไม่ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่การงาน
  - ก. จับกลุ่มกินหาเพื่อนร่วมงาน
  - ข. ไม่สนใจหาความรู้เพิ่มเติมปรับเงินเดือน
  - ค. ทำงานล่วงเวลาเมื่องานไม่เสร็จตามกำหนด
  - ง. กลับบ้านเร็ว เพราะต้องการพาลูกสาวไปหาหมอ
17. บุคคลในข้อใดที่ต้องใช้การข่มใจ ฝึกใจตนเองมากที่สุด
  - ก. สามเณร กำลังท่องบทสวดธรรม
  - ข. แดงกำลังฝึกหัดวาดภาพลายเส้น
  - ค. ชาวกำลังทำการบ้านที่ครูสั่งให้ทำ
  - ง. คำเป็นคนดีบุตรและต้องการจะเลิกสูบบุหรี่
18. การเสียสละทางวาจาเกิดขึ้นได้อย่างไร
  - ก. พูดจาด้วยคำสุภาพเพื่อผูกมิตร
  - ข. อวยพรให้เพื่อนมีความสุขในวันเกิด
  - ค. พูดให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน
  - ง. พูดด้วยถ้อยคำคมคายเพื่อแสดงความสามารถให้ประจักษ์
19. ข้อความใดแสดงให้เห็นการกระทำที่ไม่ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่
  - ก. ทำงานเอาหน้า
  - ข. แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าไปแต่ละครั้ง
  - ค. พยายามปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงาน
  - ง. หาทางปรับปรุงกฎข้อบังคับของหน่วยงาน

20. คุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของปัญญาชนที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ คือข้อใด
- มีใจอุเบกขา
  - มีความเสียสละ
  - นิยมเดินสายกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด
  - เป็นผู้ประสานผลประโยชน์ของพรรคการเมืองต่าง ๆ
21. "ซื่อกินไม่หมด คดกินไม่นาน" มีความหมายตรงกับข้อใด
- ความเสียสละ
  - ความซื่อสัตย์สุจริต
  - การประกอบอาชีพ
  - ความขยันหมั่นเพียร
22. พฤติกรรมใดตรงกับความหมายของความอดทน อดกลั้น และอดออมในแง่ของคุณธรรมมากที่สุด
- กำลังระงับความประหม่าที่จะ...
  - เหลือใจอดทนกับความหนาวที่โรงเรียนเพราะลืมนำเสื้อกันหนาว...
  - แคงพยายามอดทนกับความหิวเมื่อยังไม่ถึงเวลารับประทานอาหาร
  - เขี้ยวกำลังระงับความโกรธที่เพื่อนตำว่าเป็นคนขี้ขลาดไม่กล้าชกกับเขา
23. เราควรเสียสละทรัพย์แก่คนประเภทใดมากที่สุด
- วงศ์ตระกูลคนตาบอด
  - คนอุ้มเด็กไปขอทาน
  - เด็กจรจัดหนีจากบ้าน
  - คนชราในสมาคมผู้สูงอายุ
24. พฤติกรรมในข้อใดแสดงให้เห็นความซื่อสัตย์สุจริตต่อบุคคล
- ไม่อิจฉาริษยาผู้อื่น
  - ไม่หุ่ดข่มขู่ วางอำนาจ
  - มั่นคงในความคิดของตนเอง
  - เตือนสติและแนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์

25. การกระทำในข้อใดที่ถือว่า เป็นสิ่งที่มีคุณค่าในแง่คุณธรรมของการเสียสละ
- นายแพทย์ตื่นน้ำค้างขึ้นไปฉีดยาให้ชาวบ้านเพื่อป้องกันไข้ทรพิษระบาด
  - คุณหญิงเตือนจัดคนตรึงการกุศลเพื่อนำรายได้ไปสร้างโรงพยาบาลในชนบท
  - คณะกรรมการหมู่บ้านจัดงานทอดผ้าป่าเพื่อนำเงินสมทบสร้างศาลาการเปรียญ
  - ค้าขายมอคนอนเพื่อนั่งเฝ้าสิ่งต่าง ๆ ที่นายแดงฝากไว้ เพราะนายแดงต้องรีบพาลูกซึ่งป่วยหนักไปโรงพยาบาล
26. บุคคลในข้อต่อไปนี้ ไม่มีความซื่อสัตย์สุจริตในทางคุณธรรม ยกเว้นบุคคลในข้อใดซึ่ง ไม่เกี่ยวข้องกับลักษณะดังกล่าว
- เขียวเห็นแก่ความเป็นเพื่อนจึงให้เพื่อนลอกงานส่งอาจารย์
  - คำแอบลดราคาสินค้าให้เพื่อนโดยไม่แจ้งให้เจ้าของร้านทราบ
  - แดงแสดงความต้องการช่วยให้เพื่อนสอบผ่านแต่คิดแข่งให้ เขาสอบตก เพราะความรำคาญ
  - เหลืองเป็นกระเป๋ารถเมล์เก็บค่าโดยสารแล้วไม่ไ้หอนเงินเพราะรถแน่นมาก จึงไม่พบผู้โดยสารคนนั้น
27. ในโรงเรียนแห่งหนึ่ง นักเรียนแต่ละชั้นมักไม่เข้าแถวให้เรียนร้อย ถูกตำหนิอยู่เสมอ ท่านคิดว่าข้อใดคือสาเหตุที่สำคัญที่สุด
- ไม่มีครูคอยควบคุม
  - จำนวนนักเรียนมากเกินไป
  - ห้องเรียนกับบริเวณที่เข้าแถวห่างกันมาก
  - นักเรียนขาดการฝึกใจให้อยู่ในวินัยในตนเอง
28. พฤติกรรมใดเรียกได้ว่าเป็นการให้แต่ไม่ใช่การเสียสละ
- ตำรวจช่วยเข็นรถให้หญิงสาวเพราะถือว่าเป็นหน้าที่
  - เด็ก ๆ ช่วยกันยกล้อรถเก๋งขึ้นจากพ้อแล้ววิ่งจากไป
  - ค้าขายรถไปส่งหญิงสาวชื่อของเพราะต้องการอยู่ใกล้ชิด
  - แดงสอนภาษาอังกฤษให้เพื่อนตอนเย็นเพราะต้องการให้สอบผ่านกันทุกคน

29. ทำเป็นบุตรชายคนเถียวของครอบครัว แต่กลับติดยาเสพติด ซ่อไคเป็นสาเหตุสำคัญที่สุด
- ก. สิ่งแวดล้อม
  - ข. การคบเพื่อน
  - ค. ความสุรุษสุร่าย
  - ง. ขาดความข่มใจตนเอง
30. ความประพฤติของแคงในข้อใดที่แสดงให้เห็นการละเลยคุณธรรมซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสังคม
- ก. ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย
  - ข. อิจฉาริษยาเพื่อนร่วมชั้น
  - ค. ยื่นขวางทางขึ้นลงรถประจำทาง
  - ง. ชอบแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าราคาแพง
-

กระดาษคำตอบชุดที่ 1

1. ก	ข	ค	ง	16. ก	ข	ค	ง
2. ก	ข	ค	ง	17. ก	ข	ค	ง
3. ก	ข	ค	ง	18. ก	ข	ค	ง
4. ก	ข	ค	ง	19. ก	ข	ค	ง
5. ก	ข	ค	ง	20. ก	ข	ค	ง
6. ก	ข	ค	ง	21. ก	ข	ค	ง
7. ก	ข	ค	ง	22. ก	ข	ค	ง
8. ก	ข	ค	ง	23. ก	ข	ค	ง
9. ก	ข	ค	ง	24. ก	ข	ค	ง
10. ก	ข	ค	ง	25. ก	ข	ค	ง
11. ก	ข	ค	ง	26. ก	ข	ค	ง
12. ก	ข	ค	ง	27. ก	ข	ค	ง
13. ก	ข	ค	ง	28. ก	ข	ค	ง
14. ก	ข	ค	ง	29. ก	ข	ค	ง
15. ก	ข	ค	ง	30. ก	ข	ค	ง
-

4. เมื่อนิพนธ์อยากได้อะไรที่เป็นของคนอื่น เขาก็จะดูเอาว่าเป็นของเขาโดยอ้างเหตุผล
ประกอบต่าง ๆ นา ๆ เพื่อให้เจ้าของเกิดความลังเลใจ
- ก. สมควรหรือไม่ที่นิพนธ์ทำเช่นนี้   สมควร

1	2	3	4	5

 ไม่สมควร
- ข. ถ้าท่านเป็นนิพนธ์ท่านจะทำเช่นนี้หรือไม่   ทำ

1	2	3	4	5

 ไม่ทำ
5. น้อยซ้อมวิ่งเป็นระยะทางวันละ 5 ก.ม. ทุกวันเป็นเวลา 1 ปี เพื่อเตรียมตัววิ่งแข่ง
มาราธอนของโรงเรียน
- ก. น้อยทำดังนี้สมควรหรือไม่   สมควร

1	2	3	4	5

 ไม่สมควร
- ข. ถ้าท่านเป็นน้อยท่านจะทำแบบนี้หรือไม่   ทำ

1	2	3	4	5

 ไม่ทำ
6. แดงกับคำทะเลาะกันอย่างรุนแรง ขาวจึงเข้าไปพูดไกล่เกลี่ย ทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่เรื่อง
ที่ตนเองจะได้ประโยชน์อะไร จากการที่เขาเข้าใจกันคืนดีเหมือนเดิม
- ก. ขาวทำเช่นนั้นเป็นการสมควรหรือไม่   สมควร

1	2	3	4	5

 ไม่สมควร
- ข. ถ้าท่านเป็นขาวท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่   ทำ

1	2	3	4	5

 ไม่ทำ
7. แดงกินก๋วยเตี๋ยว 2 ชาม คนขายคิดราคาเพียง 1 ชาม แดงรีบบอกคนขายว่าคิดผิดไป
1 ชาม
- ก. แดงทำเช่นนั้นเป็นการสมควรหรือไม่   สมควร

1	2	3	4	5

 ไม่สมควร
- ข. ถ้าท่านเป็นแดงท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่   ทำ

1	2	3	4	5

 ไม่ทำ
8. ต้อมรับจ้างล้างจานจากแม่ค้าในโรงอาหารของโรงเรียน เพราะได้รับประทานอาหารฟรี
และได้เงินไปเก็บไว้ในเมื่อจำเป็นอีกด้วย
- ก. ต้อมทำเช่นนั้นเป็นการสมควรหรือไม่   สมควร

1	2	3	4	5

 ไม่สมควร
- ข. ถ้าท่านเป็นต้อมจะทำเช่นนั้นหรือไม่   ทำ

1	2	3	4	5

 ไม่ทำ
9. รถเก๋งคันหนึ่งติดหล่ม เด็ก ๆ ช่วยกันเข็นจนรถออกจากหล่มได้ แล้ววิ่งจากไปเฉย ๆ
โดยไม่ได้อะไรตอบแทนเลย
- ก. เด็ก ๆ ที่เช่นนั้นเป็นการสมควรหรือไม่   สมควร

1	2	3	4	5

 ไม่สมควร
- ข. ถ้าท่านเป็นเด็กเหล่านั้นท่านจะทำหรือไม่   ทำ

1	2	3	4	5

 ไม่ทำ

10. แดงพบกระเป๋าสตางค์เงินมีบัตรประจำตัวและเงินจำนวนมากอยู่กลางถนน ซึ่งจะเก็บไว้กับตัวก็ได้เพราะไม่มีใครเห็นแต่กลับนำไปคืนให้เจ้าของด้วยความเต็มใจ
- ก. แดงทำเช่นนั้นเป็นการสมควรหรือไม่   สมควร 1 2 3 4 5 ไม่สมควร
- ข. ถ้าท่านเป็นแดงท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่   ทำ 1 2 3 4 5 ไม่ทำ
11. มีเรื่องก่อกวนใจ คำมักคิมเหล้าสุบหรือเสมอเพราะ เชื่อว่าจะช่วยดื่มได้
- ก. ท่านเชื่อความคิดของคำถูกต้องหรือไม่   ถูกต้อง 1 2 3 4 5 ไม่ถูกต้อง
- ข. ถ้าท่านเป็นคำท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่   ทำ 1 2 3 4 5 ไม่ทำ
12. คำเรียนเก่งในวิชาภาษาอังกฤษเพื่อน ๆ มักจะถามคำศัพท์อยู่เสมอ บางครั้งเป็นคำศัพท์ยาก ๆ แต่คำก็จะรับอาสาไปค้นคว้ามาให้ทุกครั้ง
- ก. คำทำเช่นนั้นเป็นการสมควรหรือไม่   สมควร 1 2 3 4 5 ไม่สมควร
- ข. ถ้าท่านเป็นคำท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่   ทำ 1 2 3 4 5 ไม่ทำ
13. สุมาลีกลับบ้านดึกเพราะไปดูภาพยนตร์ แต่เกรงผู้ปกครองจะว่าจึงบอกว่าไปบ้านของมารศรี และเพื่อให้คำพูดหนักแน่นยิ่งขึ้นจึงให้มารศรีช่วยรับรองว่าเป็นจริง มารศรีก็รับรอง เพราะเกรงใจเพื่อน
- ก. สมควรหรือไม่ที่สุมาลีทำเช่นนั้น   สมควร 1 2 3 4 5 ไม่สมควร
- ข. ถ้าท่านเป็นสุมาลีท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่   ทำ 1 2 3 4 5 ไม่ทำ
14. ประสาทเห็นเพื่อนดื่มเหล้า และสูบบุหรี่อื่นกันมาก เมื่อเพื่อนชักชวนให้ดื่มเหล้า สูบบุหรี่อื่นด้วยความอยากลองและอยากรู้จริงได้ทดลองกระทำ แล้วก็คิดเรื่อยมาจนเป็นนิสัย
- ก. สมควรหรือไม่ที่ประสาททำเช่นนั้น   สมควร 1 2 3 4 5 ไม่สมควร
- ข. ถ้าท่านเป็นประสาทท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่   ทำ 1 2 3 4 5 ไม่ทำ
15. ทุกครั้งที่โดยสารรถประจำทาง แดงจะต้องยืนหรือนั่งขวางบันไดขึ้นลงอยู่เสมอ
- ก. แดงทำเช่นนั้นเป็นการสมควรหรือไม่   สมควร 1 2 3 4 5 ไม่สมควร
- ข. ถ้าท่านเป็นแดงท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่   ทำ 1 2 3 4 5 ไม่ทำ

16. อาถืมีความเห็นว่ ผู้ชายที่ไมค้มีเหล้าสูบหรี ทำให้มองคูไม่เป็นผู้ชายเต็มตัว
- ก. ท่านเห็นด้วยกับความคิดของอาถืหรือไม่ เห็นด้วย

1	2	3	4	5

 ไม่เห็นด้วย
- ข. ถ้าท่านเป็นอาถืท่านจะค้มีเหล้าสูบหรีหรือไม่ กระทำ

1	2	3	4	5

 ไม่กระทำ
17. กรอบครัวของคำมีฐานะทางเศรษฐกิจแบบปานกลาง วันหนึ่งคำจะจัดงานเลี้ยงฉลองวันเกิดที่บ้านและนัดเพื่อนไว้แล้ว แต่พ่อแม่ไม่อนุญาตเพราะเห็นว่ไม่จำเป็น คำโกรธมากจึงข้างปาข้าวของเสียหาย
- ก. คำทำเช่นนั้นเป็นการถูกต้องหรือไม่ ถูกต้อง

1	2	3	4	5

 ไม่ถูกต้อง
- ข. ถ้าท่านเป็นคำท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่ ทำ

1	2	3	4	5

 ไม่ทำ
18. คำไปซื้อผลไม้ที่แดงเป็นคชขายอยู่เสมอ และชอบแนะนำแดงในวิธีการทำให้ได้กำไรมาก กว่าคนอื่นโดยไม่เอาเปรียบหรือโกงลูกค้า
- ก. คำทำเช่นนั้นเป็นการสมควรหรือไม่ สมควร

1	2	3	4	5

 ไม่สมควร
- ข. ถ้าท่านเป็นคำท่านจะแนะนำเช่นนั้นหรือไม่ แนะนำ

1	2	3	4	5

 ไม่แนะนำ
19. นักเรียนห้องหนึ่งมักจะเข้าแถวในตอนเช้าช้ากว่าห้องอื่น ๆ เพราะต้องการเป็นจุดเด่นให้ห้องอื่นสนใจ
- ก. นักเรียนห้องนั้นทำสมควรหรือไม่ สมควร

1	2	3	4	5

 ไม่สมควร
- ข. ถ้าท่านเป็นนักเรียนในห้องนั้นท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่ ทำ

1	2	3	4	5

 ไม่ทำ
20. แดงถูกพ่อแม่ดุคว่กล่าวอยู่เสมอ จึงเกิดความน้อยใจแล้วหนีออกไปจากบ้านไปอยู่กับเพื่อน
- ก. แดงทำเช่นนั้นเป็นการสมควรหรือไม่ สมควร

1	2	3	4	5

 ไม่สมควร
- ข. ถ้าท่านเป็นแดงท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่ ทำ

1	2	3	4	5

 ไม่ทำ
21. หน้าห้องเรียนสกปรก ครูของให้นักเรียนอาสาสมัครออกไปกวาดหน้าห้อง แดงจึงอาสา
- ก. แดงทำเช่นนั้นเป็นการสมควรหรือไม่ สมควร

1	2	3	4	5

 ไม่สมควร
- ข. ถ้าท่านเป็นแดงท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่ ทำ

1	2	3	4	5

 ไม่ทำ

22. ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม ถ้าจะทำให้มงคลต้องเสี่ยงประโยชน์จากการพูดความจริงแล้ว เขาก็มักจะยอมพูดโกหกมากกว่าที่จะยอมพูดความจริง
- ก. สมควรหรือไม่ที่มงคลทำเช่นนั้น   สมควร

1	2	3	4	5

 ไม่สมควร
- ข. ถ้าท่านเป็นมงคลท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่   ทำ

1	2	3	4	5

 ไม่ทำ
23. ทีมฟุตบอลโรงเรียนที่ดำเรียนอยู่ฝ่ายแพ้แก่โรงเรียนอื่น และถูกกองเชียร์ฝ่ายตรงกันข้าม เยาะเย้ยว่า "ไม่เอาไหนเลย" คำโกรธมาก ชวนเพื่อนไปชกเขาทันที
- ก. คำทำเช่นนั้นเป็นการสมควรหรือไม่   สมควร

1	2	3	4
- ข. ถ้าท่านเป็นดำ ท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่   ทำ

1	2
24. แม่ซื้อไอศกรีมให้ดำและน้องคนละแท่ง แต่น้องทำหล่นไปเสีย ดำจึงยอมให้ไอศกรีมของตนให้น้อง
- ก. คำทำเช่นนั้นเป็นการสมควรหรือไม่   สมควร

1	2	3	4	5

 ไม่สมควร
- ข. ถ้าท่านเป็นดำ ท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่   ทำ

1	2	3	4	5

 ไม่ทำ
25. ในการแข่งขันฟุตบอลชิงชนะเลิศระหว่างโรงเรียน มีคนมาว่าจ้างแดงซึ่งทำหน้าที่เป็น ประตู่เป็นเงิน 1,000 บาท เพื่อให้เล่นไม่เต็มความสามารถแต่แดงไม่ตกลงด้วย
- ก. แแดงทำเช่นนั้นเป็นการถูกต้องหรือไม่   ถูกต้อง

1	2	3	4	5

 ไม่ถูกต้อง
- ข. ถ้าท่านเป็นแดงท่านจะตกลงหรือไม่   ตกลง

1	2	3	4	5

 ไม่ตกลง
26. บัวขาวได้รับเงินสวัสดิการจากบ้านเพื่อใช้จ่ายตลอดเดือน แต่ไปพบสื่อกั้นหนาวซึ่งสวยถูกใจ มากและราคาแพง จึงตัดสินใจซื้อและยอมอดหลังจากนั้น ทั้ง ๆ ที่มีสื่อกั้นหนาวอยู่แล้ว
- 2 ตัว
- ก. บัวขาวทำเช่นนั้นเป็นการสมควรหรือไม่   สมควร

1	2	3	4	5

 ไม่สมควร
- ข. ถ้าท่านเป็นบัวขาวท่านจะซื้อหรือไม่   ซื้อ

1	2	3	4	5

 ไม่ซื้อ
27. อาจารย์ครุฑ เป็นคนสวย จนปริญญตรีเกียรตินิยมทางการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สมัครไปทำการสอนที่โรงเรียนชาวเขาแห่งหนึ่งในแถบทุรกันดาร
- ก. อาจารย์ครุฑทำเช่นนั้นเป็นการสมควรหรือไม่   สมควร

1	2	3	4	5

 ไม่สมควร
- ข. ถ้าท่านเป็นอาจารย์ครุฑท่านจะทำเช่นนั้นหรือไม่   ทำ

1	2	3	4	5

 ไม่ทำ

แบบสอบถามชุดที่ 3

การใช้เหตุผล

คำแนะนำในการตอบ คำถามนี้เป็นเรื่องสั้น ๆ ของบุคคลต่าง ๆ ให้ท่านอ่านช้า ๆ บุคคลในเรื่องจะเลือกกระทำอย่างหนึ่ง ให้ท่านหยุดคิดถึงเหตุผล ว่าถ้าท่านเป็นคน ๆ นั้น ท่านจะกระทำเช่นนั้นเพราะเหตุผลใด เมื่อท่านได้เหตุผลแล้ว จึงอ่านคำตอบที่มีให้เลือก 6 คำตอบ สำหรับแต่ละเรื่อง คำตอบใดตรงกับเหตุผลที่ท่านคิดไว้ล่วงหน้ามากที่สุดให้ทำเครื่องหมาย (X) ในกระดาษคำตอบ ในการตอบคำถามแต่ละข้อ ให้เลือกคำตอบได้เพียงคำเดียว ถ้าท่านไม่เข้าใจคำแนะนำหรือข้อความใด ให้ถามอาจารย์ได้

ถ้าท่านเข้าใจแล้ว ลงมือทำได้ทันที

1. ถ้าหน่วยแพทย์และพยาบาลเคลื่อนที่มารับบริจาคโลหิตที่โรงเรียน

ของข้าพเจ้า ข้าพเจ้า จะไม่ร่วมในการบริจาคโลหิต เพราะ

- ก. เป็นการเสียสละที่ได้ผลไม่คุ้มค่า
- ข. เป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าที่จะต้องรักษาสุขภาพของตัวเอง
- ค. ข้าพเจ้ากลัวว่าจะรู้สึกเจ็บและเมื่อบริจาคโลหิตแล้วจะทำให้ร่างกายอ่อนแอติดโรคได้ง่าย
- ง. บุคคลไม่จำเป็นจะต้องละอายใจตนเองเมื่อไม่ได้บริจาคโลหิต เพราะการทำความดีนี้ทำได้หลายทาง
- จ. ข้าพเจ้าไม่กลัวว่าเพื่อน ๆ จะหาว่าข้าพเจ้าเป็นคนใจแคบ เพราะมีเพื่อนข้าพเจ้าหลายคนก็คงจะไม่ยอมบริจาคโลหิต
- ฉ. คนที่ไม่บริจาคโลหิต เพราะมีเหตุผลอันสมควรยอมไม่ทำให้ความภูมิใจในตนเองลดลง

2. ชายคนหนึ่งกำลังขับรถด้วยความเร็วสูง เพื่อรีบนำคนเจ็บหนักไปส่งโรงพยาบาล แต่บังเอิญรถติดไฟแดง ถ้าข้าพเจ้าเป็นชายคนนั้น ข้าพเจ้าจะหยุดรถตามกฎหมายเพราะ

ก เป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าที่จะต้องช่วยรักษากฎจราจร

ข ข้าพเจ้ากลัวจะถูกตำรวจจราจรจับไปลงโทษตามกฎหมาย

ค การฝ่าไฟแดงเป็นการกระทำของผู้โง่เขลาเบาปัญญา

ง ข้าพเจ้าต้องการให้คนอื่น ๆ เห็นว่าข้าพเจ้าเป็นนักขับรถที่ดี

จ ชีวิตคน ๆ เดียวมีค่าน้อยกว่าชีวิตคนอื่น ๆ อีกหลายคนรวมกัน

ฉ เป็นการป้องกันมิให้ข้าพเจ้าได้รับบาดเจ็บเนื่องจากอาจชนกับรถคันอื่น

3. ถ้าข้าพเจ้าเห็นผู้ร้ายกำลังลักทรัพย์ และต่อมาผู้ร้ายถูกจับได้ ตำรวจขอร้องให้ข้าพเจ้าเป็นพยาน ข้าพเจ้าจะไม่เป็นพยานให้ เพราะ

ก ถ้าข้าพเจ้าไม่ยอมเป็นพยานก็ไม่ใช่การกระทำที่ขัดกับกฎเกณฑ์ใด ๆ

ข ข้าพเจ้ากลัวผู้ร้ายจะแก้แค้นภายหลัง

ค การปรับปรำผู้อื่น โดยข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่าเขาเป็นผู้ร้ายจริงเป็นสิ่งที่น่าละอายใจเกินกว่าที่ข้าพเจ้าจะทำได้

ง เป็นการฉลาดที่จะปฏิเสธไม่ยอมเป็นพยานเพราะคนอื่น ๆ ก็คงจะเห็นว่าข้าพเจ้าทำถูกต้องแล้ว

จ การเป็นพยานให้ตำรวจจะทำให้ข้าพเจ้ามีแต่ทางเสียมากกว่าทางได้

ฉ ไม่เป็นการเห็นแก่ตัวที่ข้าพเจ้าจะปฏิเสธไม่ยอมเป็นพยาน ถ้าข้าพเจ้ามีเหตุผลที่สมควร

4. ข้าพเจ้าตั้งใจจะไปชมภาพยนตร์เรื่องหนึ่ง ถึงแม้มีคนเข้าคิวคอยซื้อตั๋วเป็นแถวยาวมาก และถ้าไปต่อคิวตั๋วอาจหมดเสียก่อน แต่ข้าพเจ้าก็จะเข้าคิวตามลำดับก่อนหลังเพราะ

- ก ข้าพเจ้ากลัวการแย่งชิง ซึ่งอาจทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทขึ้นได้
- ข เป็นการรักษาความยุติธรรมที่ทุกคนต้องการ
- ค เป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าที่จะต้องช่วยรักษาความเป็นระเบียบของสังคม
- ง ข้าพเจ้าอยากให้คนอื่นเห็นว่าข้าพเจ้ามีมารยาทดี
- จ ข้าพเจ้าคิดว่าไม่มีใครในแถวอยากให้ข้าพเจ้าแซงคิว เพราะข้าพเจ้าเองก็ไม่อยากให้ใครมาแซงคิวข้าพเจ้าเช่นกัน
- ฉ ข้าพเจ้ามาที่หลังคนอื่น ๆ จึงต้องรับผิดชอบในผลของการมาที่หลังนั้น

5. ถ้าข้าพเจ้าจำเป็นต้องซื้อของอย่างหนึ่ง แต่พ่อค้าเรียกราคาแพงกว่าปกติ เพราะรู้ว่าข้าพเจ้าจำเป็นจะต้องใช้ของสิ่งนั้น ถ้าพ่อค้าคนนั้นทอนเงินเกินมาให้ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าไม่คืนเงินที่เกินให้คนขาย เพราะ

- ก คนที่ไม่สมควรได้รับการกระทำตอบที่ไม่ดีเช่นเดียวกัน
- ข พ่อค้าทอนเงินให้ข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าจึงมีสิทธิที่จะเก็บเงินนั้นไว้
- ค การรับเงินที่ทอนเกินมามีใช้การกระทำที่ผิดกฎหมาย
- ง เงินนั้นแม้จะมีค่าเพียงเล็กน้อยแต่ก็ไม่ควรให้เสียไป
- จ การสอนให้พ่อค้ารู้จักระมัดระวังผลประโยชน์ของตนช่วยลดความละอายใจของข้าพเจ้าที่จะรับเงินเกิน
- ฉ ถ้าข้าพเจ้าคืนเงินให้พ่อค้า คนอื่น ๆ จะหาว่าข้าพเจ้าโง่

6. ตามปกติเมื่อข้าพเจ้าจะต้องเดินข้ามถนน ข้าพเจ้าจะเดินไปข้ามตรงทางม้าลาย เพราะ

- ก เป็นหน้าที่ของข้าพเจ้าที่จะต้องช่วยไม่ให้เกิดการจราจรติดขัด
- ข การเห็นแก่ความสะดวกของตนฝ่ายเดียวไม่เหมาะสมกับกาลเทศะในที่นี้

- ก   ความเป็นระเบียบเรียบร้อยย่อมทำให้เกิดความปลอดภัยและความสงบสุขในสังคม
- ง   ข้าพเจ้าต้องการเป็นตัวอย่างที่ดีแก่คนอื่น ๆ
- จ   ถ้าเกิดอุบัติเหตุข้าพเจ้าจะได้เป็นฝ่ายถูก และสามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้
- ฉ   โอกาสที่ข้าพเจ้าจะโดนรถชนบนทางม้าลายมีน้อยกว่าการข้ามทางที่อื่น ๆ
7. ถ้าข้าพเจ้าได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียนให้ทำหน้าที่สอดส่องดูแลความประพฤติของนักเรียนแต่มีเพื่อนสนิทของข้าพเจ้าคนหนึ่งกระทำความผิดอย่างร้ายแรงด้วยการหนีโรงเรียนไปเล่นการพนัน และสูบบุหรี่ ข้าพเจ้าจะไม่รายงานความผิดให้ทางโรงเรียนทราบ เพราะ
- ก   ข้าพเจ้าจะได้มีเพื่อนสนิทต่อไป
- ข   การให้อภัยและตักเตือนผู้ทำผิดย่อมจะเหมาะสมกว่า
- ค   ข้าพเจ้าไม่กลัวว่าจะถูกลงโทษจากทางโรงเรียน
- ง   การทำความผิดเพียงครั้งเดียว แต่ถึงกับต้องออกจากโรงเรียนไม่เป็นอารยธรรมเลย
- จ   เพื่อน ๆ จะได้ชมว่าข้าพเจ้าเป็นคนรักพวกพ้อง
- ฉ   การทำตามหน้าที่ของข้าพเจ้าอาจทำให้เพื่อน ๆ เสียอนาคตในการเรียน
8. ในการสอบคราวหนึ่งข้าพเจ้าทำข้อสอบไม่ได้ เพราะไม่ได้เตรียมตัวมาล่วงหน้าเพื่อนที่นั่งข้าง ๆ สงสารจึงแอบส่งกระดาษคำตอบให้ข้าพเจ้า แต่ข้าพเจ้าก็จะไม่ยอมรับกระดาษคำตอบของเพื่อน เพราะ
- ก   ข้าพเจ้ากลัวจะถูกจับได้และถูกลงโทษให้สอบตก
- ข   เป็นหน้าที่ของนักเรียนที่จะต้องเตรียมพร้อมเสมอสำหรับการสอบ
- ค   อยากให้เพื่อนเห็นว่าข้าพเจ้าเป็นคนซื่อตรง
- ง   ข้าพเจ้ากลัวจะเป็นหนี้บุญคุณต้องตอบแทนเพื่อนคนนั้นในภายหลัง
- จ   เป็นการไม่ยุติธรรมและขาดความรับผิดชอบอย่างมากที่ข้าพเจ้าจะลอกคำตอบของเพื่อน
- ฉ   ข้าพเจ้าต้องการรักษาศักดิ์ศรีของตนเอง

9. เพื่อนบ้านของข้าพเจ้าปลูกต้นมะม่วงไว้ริมรั้วบ้าน และกิ่งที่ยื่นเข้ามาในเขตบ้าน
ข้าพเจ้ามีลูกมะม่วงกำลังสุกติดอยู่ ถ้าเจ้าของไม่ทราบข้าพเจ้าจะเก็บมะม่วงลูกนั้น
ก่อนขออนุญาตเจ้าของ เพราะ
- ก ข้าพเจ้าคิดว่าข้าพเจ้าจะขออนุญาตเขาทีหลังและบ้านข้าพเจ้าจะมีโอกาส
ให้ของตอบแทนเขาได้
  - ข การกระทำดังกล่าวเหมาะสมกว่าการที่จะปล่อยให้มะม่วงนั้นเน่าเสียไป
โดยเปล่าประโยชน์
  - ค เป็นการน่าละอายใจอย่างมากที่ทำเช่นนั้น แต่ข้าพเจ้าทำไปเพื่อตนเอง
จะได้รู้รสของความไม่สบายใจเพื่อเป็นบทเรียนให้ข้าพเจ้าละเว้นจาก
การกระทำเช่นนี้ตลอดไป
  - ง การเก็บมะม่วงเพียงสองสามลูกของผู้อื่นมิใช่เป็นความผิดที่ร้ายแรงอะไร
  - จ ข้าพเจ้าคิดว่าคนอื่น ๆ ก็คงทำเช่นนี้จึงคงไม่มีใครว่าข้าพเจ้ามากนัก
  - ฉ กิ่งมะม่วงล้ำเข้ามาในเขตบ้านข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจึงมีสิทธิตามกฎหมาย
ที่จะเก็บมะม่วงนั้น
10. ถ้าข้าพเจ้าขึ้นรถประจำทางที่มีคนโดยสารแน่นมาก และกระเป๋ารถล้มเก็บเงินค่าโดยสาร
ข้าพเจ้าจะยื่นเงินค่าโดยสารให้เขา เพราะ
- ก ถ้าข้าพเจ้าเป็นกระเป๋ารถ ก็คงต้องการให้ผู้โดยสารเสียเงินค่าโดยสาร
โดยไม่ต้องตามทวง
  - ข การช่วยเหลือผู้ที่บกพร่องต่อหน้าที่โดยไม่เจตนาย่อมเป็นการกระทำที่
เหมาะสม
  - ค ข้าพเจ้าต้องการจะป้องกันมิให้มีเรื่องบาดหมางกับกระเป๋ารถไม่ว่าในกรณีใด ๆ
  - ง ข้าพเจ้าต้องการจะให้เป็นอย่างที่แก่ผู้พบเห็น
  - จ เป็นหน้าที่ของผู้ใช้บริการที่จะต้องเสียค่าบริการ
  - ฉ ข้าพเจ้าจะเกิดความละอายใจตนเองมากที่ถือโอกาสไม่ให้เงินแก่เขา

กระดาษคำตอบชุดที่ 3

1.	ก	ข	ค	ง	จ	ฉ
2.	ก	ข	ค	ง	จ	ฉ
3.	ก	ข	ค	ง	จ	ฉ
4.	ก	ข	ค	ง	จ	ฉ
5.	ก	ข	ค	ง	จ	ฉ
6.	ก	ข	ค	ง	จ	ฉ
7.	ก	ข	ค	ง	จ	ฉ
8.	ก	ข	ค	ง	จ	ฉ
9.	ก	ข	ค	ง	จ	ฉ
10.	ก	ข	ค	ง	จ	ฉ
-

แบบสอบถามชุดที่ 4

แบบสอบถามภูมิหลังส่วนบุคคล

ขอให้เขียนเครื่องหมาย ✓ หรือเติมคำ ลงบนเส้นให้ตรงกับความเป็นจริง
เกี่ยวกับตัวท่านและครอบครัว คำตอบทุกตอนของผู้ตอบแต่ละคน ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับ
และนำไปใช้ประโยชน์ในการพิจารณาพร้อมกับคำตอบของผู้อื่นทั้งหมดเท่านั้น

เพศ ..... ชาย ..... โรงเรียน .....

หญิง ..... จังหวัด .....

เกรดเฉลี่ยภาคเรียนที่ 1

บิดาของท่านได้รับการศึกษาสูงสุดถึงระดับ

..... ไม่จบประถมศึกษาปีที่ 4 จนถึงจบประถมศึกษาปีที่ 7

..... ระดับสูงกว่าประถมศึกษาปีที่ 7 จนถึงจบมัธยมศึกษาปีที่ 5

..... ได้รับประกาศนียบัตร อนุปริญญา ปริญญาตรี หรือสูงกว่า

มารดาของท่านได้รับการศึกษาสูงสุดถึงระดับ

..... ไม่จบประถมศึกษาปีที่ 4 จนถึงจบประถมศึกษาปีที่ 7

..... ระดับสูงกว่าประถมศึกษาปีที่ 7 จนถึงจบมัธยมศึกษาปีที่ 5

..... ได้รับประกาศนียบัตร อนุปริญญา ปริญญาตรี หรือสูงกว่า

ฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวของท่าน

.....

สบาย   ค่อนข้างสบาย   พอมีพอกิน   ค่อนข้างลำบาก   ลำบาก

คำชี้แจงในการทำแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้ต้องการทราบความรู้สึกของท่าน ที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ แต่ละข้อไม่มีคำตอบถูกหรือผิด คำตอบที่ดีที่สุดคือ คำตอบที่ตรงกับความรู้สึกที่แท้จริงของท่าน

การตอบแบบสอบถาม

ข้อความ (0) พ่อแม่คำ หรือที่ท่านต่อหน้าคนอื่นทำให้รู้สึกอับอาย

เมื่ออ่านข้อความนี้แล้วก็พิจารณาความรู้สึกของท่านว่า มีความรู้สึกตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่านมากน้อยเพียงใด สมมติว่าข้อความนี้ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด ท่านก็กาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องมากที่สุด ดังตัวอย่าง

(0) พ่อแม่คำหรือที่ท่านต่อหน้าคนอื่นทำให้
ท่านรู้สึกอับอาย

จริงมาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปานกลาง	จริง บ้าง	ไม่จริง เลย

ข้อสังเกตในการตอบ

1. ควรกาเครื่องหมาย ✓ ลงในกระดาษคำตอบให้ตรงกับข้อที่อ่านในแบบสอบถามข้อหนึ่ง ๆ ท่านจะกาได้เพียงช่องเดียวเท่านั้น
2. ขอให้ตอบให้ตรงกับความรู้สึกของท่านที่เกิดขึ้นครั้งแรก ไม่ควรคิดข้อใดข้อหนึ่งนานเกิน
3. คำตอบของท่านจะเก็บไว้เป็นความลับ และไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อท่านไม่ว่าทางตรง หรือทางอ้อม

ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงบ้าง	ไม่จริงเลย
1. ท่านไม่เคยมีความลับกับพ่อแม่					
2. ท่านรู้สึกว่าตนเองถูกกดขี่					
3. ท่านรู้สึกว่าเหว่เมื่อขาดเพื่อน					
4. พ่อแม่มักดักเตือนท่านก่อนการลงโทษ					
5. พ่อแม่ไม่ห่วงท่านแม่ในสิ่งที่ควรห่วง					
6. ท่านรู้สึกน้อยใจที่พ่อแม่คุมมากเกินไป					
7. พ่อแม่มักคอยจับผิดท่านเสมอ					
8. ท่านต้องการให้พ่อแม่สนใจมากกว่านี้					
9. พ่อแม่รับฟังความคิดเห็นของท่านเสมอ					
10. พ่อแม่มักจะตำหนิงานที่ท่านทำเสมอ					
11. ท่านรู้สึกไม่สบายใจเมื่อไปไหนกับพ่อแม่					
12. พ่อแม่จะตอบให้หายข้องใจถ้าท่านซักถาม					
13. พ่อแม่เข้าใจความรู้สึกของท่านเป็นอย่างดี					
14. ท่านรู้สึกว่า ในบ้านมีกฎเกณฑ์มากเกินไป					
15. พ่อแม่มอบหมายงานที่ท่านพอจะทำได้บ้าง					
16. พ่อแม่ชอบยุ่งเรื่องส่วนตัวของท่าน					
17. พ่อแม่มักตัดสินใจแทนท่านเสมอ					
18. ท่านรู้สึกเหมือนอยู่ตัวคนเดียวในโลก					
19. พ่อแม่เปิดโอกาสให้ท่านเที่ยวตามลำพังได้บ้างครั้ง					
20. พ่อแม่คิดว่าท่านรู้ดีไปหมดทุกอย่างแล้ว					

ข้อความ	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงบ้าง	ไม่จริงเลย
21. บางครั้งท่านแกล้งทำผิดเพื่อให้พ่อแม่สนใจ					
22. พ่อแม่มักคิดว่าความคิดของตัวเองถูกต้องเสมอ					
23. ท่านรู้สึกว่พ่อแม่ไม่ค่อยมีเวลาพูดคุยกับท่านเลย					
24. พ่อแม่มักยอมตามเหตุผลของท่านทุกครั้งแม้เหตุผลจะอ่อน					
25. พ่อแม่มักตรวจผลการเรียนและบังคับให้ท่านท่องหนังสือ					
26. พ่อแม่จะให้ท่านทำอะไรมักถามความเห็นของท่านก่อนเสมอ					
27. พ่อแม่เห็นว่าท่านเป็นคนไม่มีความสามารถ					
28. พ่อแม่ให้ท่านทำตามคำสั่งทั้ง ๆ ที่ไม่มีเหตุผล					
29. พ่อแม่ปฏิบัติต่อท่านไม่เสมอต้นเสมอปลาย					
30. พ่อแม่ปล่อยให้ท่านตัดสินใจเอาเองทุกเรื่อง					
31. ท่านต้องการคนปลอบใจ และให้คำปรึกษา					
32. ท่านไม่รู้สึกน้อยใจ เมื่อพ่อแม่ชมคนอื่นต่อหน้า					

ข้อความ	จริงมาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปานกลาง	จริง บ้าง	ไม่จริง เลย
33. พ่อแม่ช่วยเหลืót่านทุกอย่าง จนท่าน ไม่ต้องทำอะไรก็ได้					
34. พ่อแม่มีกัใช้เวลาว่างคัยกับท่านเสมอ					
35. พ่อแม่เอาใจใส่ท่านแม้แต่เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ไม่จำเป็น					
36. เมื่อท่านมีเรื่องยุ่งยากใจ จะให้พ่อแม่ ทราบและช่วยกันแก้ไข					
37. ถ้าแสดงความคิดเห็น พ่อแม่จะว่าท่าน เป็นคนอวดคั					
38. พ่อแม่ไม่เคยซักถามเมื่อท่านไปเที่ยว กับใครที่ไหน					
39. พ่อแม่ไม่เคยไ้ถามเรื่องการเรียน ของท่านเลย					
40. พ่อแม่เปิดโอกาสให้ท่านคบเพื่อน ต่างเพศได้ตามสมควร					
41. พ่อแม่จะให้กำลังใจเมื่อท่านผิดหวัง และเสียใจ					
42. ท่านมีความมั่นใจในตนเอง และ กล้าแสดงความคิดเห็นได้ทุกเวลา					
43. พ่อแม่ไม่เคยลงโทษท่าน แม้ท่านจะ ไม่ทำตามคำสั่ง					

ข้อความ	จริงมาก ที่สุด	จริง มาก	จริง ปานกลาง	จริง บ้าง	ไม่จริง เลย
44. เมื่อท่านจะทำลายของเล่นก็สามารถ ทำได้ตามใจชอบ					
45. พ่อแม่เคยขอให้ท่านช่วยออกความคิด เห็นในการทำงานบางอย่าง					

"ขอขอบคุณในความร่วมมือของท่าน"

การศึกษาคุณธรรม 4 ประการ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 8

บทคัดย่อ

ของ

อุทัย เกษร

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

ตุลาคม 2528

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อศึกษาคุณธรรม 4 ประการของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 8 ว่ามีมากน้อยเพียงใด และเปรียบเทียบความแตกต่างทางคุณธรรมของนักเรียนที่มีความแตกต่างกันทางด้านเพศ สิ่งแวดล้อมทางด้านครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดู

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้านี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตการศึกษา 8 จำนวน 850 คน เป็นชาย 422 คน หญิง 428 คน ได้จากการสุ่มแบบการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามระดับชั้น และกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดได้ตอบแบบสอบถาม 4 ฉบับ คือ แบบทดสอบวัดความรู้ แบบสอบถามทัศนคติ แบบสอบถามวัดเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ แบบสอบถามภูมิหลังส่วนบุคคล และการถูกอบรมเลี้ยงดู สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ t - test, F - test การทดสอบเป็นรายคู่ใช้ Studentized q - Statistic แบบ Newmen Keuls และ Pearson product - moment correlation coefficient

ผลจากการศึกษาพบว่า

1. นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความรู้และทัศนคติต่อคุณธรรม 4 ประการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีเหตุผลเชิงจริยธรรมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. นักเรียนทั้งเพศชายและหญิงต่างมีทัศนคติในเชิงบวกต่อคุณธรรม 4 ประการ
3. นักเรียนที่มีความแตกต่างกันทางฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว และระดับการศึกษาของบิดามารดา มีทัศนคติและเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
4. นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันมีทัศนคติและเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมีทัศนคติและเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ
5. ความรู้ ทัศนคติ และเหตุผลเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

A STUDY OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS' FOUR VIRTUES
IN EDUCATIONAL REGION 8

AN ABSTRACT
BY
UTHAI KESORN

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University
October 1985

A Study of Secondary School Students' Four Virtures
in Educational Region 8

ABSTRACTS : The purpose of this research was to study four virtues of the Secondary School Students in Educational Region 8. Specifically, it aims to compare the differences of virtues of the students from various family feeding status and between sexes.

The sample in this study composed of 850 Secondary School Students in Educational Region 8, divided into 422 boys and 428 girls. The subjects were stratified random sampling. They were required to answer 4 types of questionnaires which are about knowledge, attitude, morality reason and the personal behavior of human feeding status in the past. The statistics used to analyze the data were t - test and F - test, the double type test, the studentized q - statistic of Newman Keuls and Pearson Product - moment correlation coefficient.

The results of the research showed that :

1. The attitudes towards 4 virtues of the students both boys and girls were significantly different, but the morality reason was not significantly different.

2. There was a positive attitude towards the 4 virtues among the students both boys and girls.

3. There was no significant differences among the students who gained different feeding status from various parents' occupation.

4. The students who gained different feeding status had significantly different morality reasons about the 4 virtues, but the students who were fed democratically from the parents had a better morality reason and attitude than those who were not.

5. The knowledge, attitude and the morality reasoning about the 4 virtues were positively correlated.